

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
AVRUPA BİRLİĞİ SİYASETİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
BİLİM DALI**

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİNİN
ULUSLARARASI BARIŞ VE GÜVENLİK İÇİN UYGULADIĞI
YÖNTEMLER**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

İlyas KUTLU

KOCAELİ 2018

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
AVRUPA BİRLİĞİ SİYASETİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
BİLİM DALI**

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİNİN
ULUSLARARASI BARIŞ VE GÜVENLİK İÇİN UYGULADIĞI
YÖNTEMLER**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

İlyas KUTLU

Danışman: Doç. Dr. İrfan Kaya Ülger

KOCAELİ 2018

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
AVRUPA BİRLİĞİ SİYASETİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM
DALI**

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİNİN ULUSLARARASI
BARIŞ VE GÜVENLİK İÇİN UYGULADIĞI YÖNTEMLER**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: İlyas Kutlu

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 20.06.2018/16

Jüri Başkanı: Doç. Dr. İrfan Kaya ÜLGER

Jüri Üyesi: Dr.Öğr. Üyesi Gökçen YAVAŞ

Jüri Üyesi: Dr.Öğr. Üyesi Cansu ATILGAN PAZVANTOĞLU

KOCAELİ 2018

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR	viii
TABLO LİSTESİ.....	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
ULUSLARARASI BARIŞ VE GÜVENLİK NE DEMEK? KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE.....	5
1.1. Güvenlik Kavramının Değişen Kapsamı.....	6
1.2. Ulusal Güvenlik ve Uluslararası Güvenlik.....	9
1.3. Ortak Güvenlik	12
1.4. Uluslararası Barış	14
1.5. Güvenlik ve Barış Teorileri	16
1.5.1. Realizm	17
1.5.2. Liberalizm	20
1.5.3. Eleştirel Teori.....	22
1.5.4. Kopenhag Okulu	23
1.5.5. İdealizm.....	28
1.5.6. Barış Teorileri	33
İKİNCİ BÖLÜM.....	35
1945'DEN GÜNÜMÜZE GÜVENLİK KONSEYİNİN YAPISI VE UYGULAMALARININ İNCELENMESİ	35
2.1. Genel Kurul	37
2.2. Genel Sekreter ve Sekreteryaya	39
2.3. Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC)	40
2.4. Uluslararası Adalet Divanı (UAD).....	41
2.5. Vesayet Konseyi.....	42
2.6. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK).....	44
2.7. Konseyin Daimi Üyeleri ve Geçici Üyelerinin Seçimi	46
2.8. Veto Yetkisinin Sınırları	46
2.9. BMGK'nin Reformu Tartışmaları.....	49

2.9.1. BMGK Reform Çalışmaları	52
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	60
BM GÜVENLİK KONSEYİNİN BARIŞ VE GÜVENLİK İÇİN UYGULADIĞI YÖNTEMLER, BAŞARI VE BAŞARISIZLIKLARIN ANALİZİ	60
3.1. Genel Kurul ve BMGK'nin Çalışma Yöntemleri.....	60
3.2. Uyuşmazlıkların Barış Yolu ile Çözülmesi	62
3.3. Zorlama Tedbirlere Başvurma.....	64
3.4. Bölgesel Örgütlerle İşbirliği	66
3.6. Barışı Koruma Misyonları	70
3.6.1. United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO) (Birleşmiş Milletler Mütareke Gözlem Örgütü).....	76
3.6.2. United Nations Military Observer Group in India and Pakistan (UNMOGIP) (Birleşmiş Milletler Hindistan ve Pakistan Askeri Gözlemci Grubu) 77	
3.6.3. United Nations Peacekeeping Force in Cyprus (UNFICYP) (Birleşmiş Milletler Kıbrıs'taki Barış Gücü)	77
3.6.4. United Nations Disengagement Observer Force (UNDOF) (Birleşmiş Milletler Ateşkes Gözlem Gücü)	78
3.6.5. United Nations Interim Force In Lebanon (UNIFIL) (Birleşmiş Milletler Lübnan Geçici Görev Gücü).....	79
3.6.6. United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara (MINURSO) (Birleşmiş Milletler Batı Sahra Referandum Misyonu).....	80
3.6.7. United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK) (Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu).....	81
3.6.8. The African Union/UN Hybrid operation in Darfur (UNAMID) (Darfur'daki Afrika Birliği / BM Hibrid operasyonu)	82
3.6.9. The United Nations Organization Mission in Democratic Republic of The Congo (MONUSCO) (Birleşmiş Milletler Teşkilatı Kongo Demokratik Cumhuriyeti Misyonu).....	82
3.6.10. The United Nations Interim Security Force for Abyei (UNISFA) (Abyei Birleşmiş Milletler Geçici Güvenlik Gücü).....	83
3.6.11. The United Nations Mission in the Republic of South Sudan (UNMISS) (Birleşmiş Milletler Güney Sudan Cumhuriyeti Misyonu).....	83
3.6.12. The United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali (MINUSMA) (Birleşmiş Milletler Mali'de Çok Boyutlu Entegre İstikrar Misyonu)	84

3.6.13. The African-led International Support Mission in the Central African Republic (MINUSCA) (Orta Afrika Cumhuriyeti'ndeki Afrika Liderliğindeki Uluslararası Destek Misyonu)	84
3.6.14. United Nations Mission for Justice Support in Haiti (MINUJUSTH) (Birleşmiş Milletler Haiti'de Adalet Desteği Misyonu).....	85
SONUÇ	86
KAYNAKÇA.....	92
EKLER.....	102
ÖZGEÇMİŞ	111



ÖZET

Tarihte çok uzun dönemler boyunca toplumlararası ilişki savaştan ibaret olmuştur. Savaşların nedenleri incelendiğinde, birbirinden çok farklı siyasi, ekonomik, sosyal ve dini gerekçelerle cereyan ettiği tecrübe edilmiştir. Teknolojik gelişmelerin paralelinde harp araçlarının tahribat gücünün artması sonrasında söz konusu mücadeleleri engellemek amacıyla uluslararası toplum birtakım önlemler almaya çaba sarf etmiştir. Nitekim ilgili çabalar, Birinci Dünya savaşı neticesinde ilk uluslararası evrensel sayılabilecek Milletler Cemiyetinin (MC) kuruluşu ile sonuçlanmıştır. Cemiyet prensip olarak, kuvvet kullanmayı kesin olarak yasaklamamasına rağmen uyuşmazlıkların barışçıl çözümü için bir dizi mekanizmalar geliştirmiş ve Birleşmiş Milletler için adeta laboratuvar görevi üstlenmiştir. Nitekim, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları'nın yıkıcı ve barbar sonuçlarından ve MC organizasyonun eksiklerinden ve hatalarından ders alınarak daha etkin ve evrensel örgüt kurmak iradesiyle Birleşmiş Milletler (BM) 1945 senesinde kurulmuştur. BM Şartı'nın ilk maddesinde ifade edildiği üzere, temel amacı uluslararası barış ve güvenliği sağlama olan BM, dünyadaki ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel, eğitim, sağlık vb. insan yaşamını etkileyen birçok konuları da örgütün faaliyet alanını içine dahil ederek kapsamlı bir yapıya kavuşmuştur.

Bilindiği gibi uluslararası toplumda, milli toplumlara benzer merkezi otoritenin etrafında teşekkül etmiş hiyerarşik teşkilatlanma söz konusu değildir. BM, uluslararası sistemdeki merkezi otorite eksikliğinin kısmi bir istisnası olup, yegâne uluslararası evrensel örgüt olma özelliğini sürdürmektedir. Ancak, birçok organ ve uzmanlık kuruluşu bulunmasına rağmen sadece BM Güvenlik Konseyi (BMGK) resen hareket ederek bağlayıcı ve zorlama tedbirler içeren kararlar alma yetkisine haizdir. Diğer bir ifadeyle, bağlayıcı karar alma yetkisinin tek istisnası, uluslararası barış ve güvenliği sağlamakla yükümlü olan BMGK'nin aldığı kararlardır. İkinci cihan harbinin galibi büyük devletlerin bir takım imtiyazlı haklar elde ettiği BMGK'de sınırlı temsil söz konusudur. Teşkilatlanma itibarıyla, veto yetkisine haiz 5 daimi ve 10 geçici üyeden teşekkül etmiştir. Dünya barışını tesis etmeyle görevlendirilmiş olan BMGK, örgüt üyesi olsun veya olmasın bütün devletlerin uymak zorunda olduğu evrensel düzeyde bağlayıcı kararlar alarak en etkin devletlerarası örgüt olma özeliğine sahip olması gerekirken, kararların alınmasında

uygulanan daimi üyelere verilmiş veto sistemi, örgütün sağlıklı çalışmasının önündeki en büyük engeli oluşturmaktadır.

Tezin temel amacı, BMGK'nin uluslararası barış ve güvenliği sağlarken uyguladığı yöntemleri inceleyerek eksiklerini ortaya çıkarıp bir takım çözüm önerileri sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: *Birleşmiş Milletler, BMGK, Uluslararası Barış ve Güvenlik, Barış Gücü Misyonları*



ABSTRACT

In history, the inter-societal affairs were only consisted of war-relations for a long time. A different type of economic, political, social, and religious reasons has been faced when observing motivations of wars. As reaching high destructive capacity of weapons in parallel with technological developments, the international community has consistently made an effort preventing war. This initiative ultimately resulted in the establishment of the League of Nations, the first universal international governmental organisation following the First World War. Although it did not strictly prohibit the use of force against members, it developed some methods of the peaceful international disputes settlement. This organisation played a crucial role in the establishment of the United Nations. Therefore, the UN which driving vital lessons from the mistakes of the League of Nations and the barbaric consequences of both great world wars, established in 1945. As stated in the first article of the UN Charter, the UN whose fundamental aim is to maintain international peace and security, has integrated economic, social, environmental, education, cultural, health and so on issues in its field of activity and this make it a more comprehensive institutional structure.

As known well, the international community has not hierarchically structured under an authority as same as national communities. However, the UN that is a partial exception of the absence of central authority, have preserved its characteristic as the unique universal governmental organisation. Although it has a number of sub-organs, only the Security Council is able to directly take coercive and binding decisions. In other words, Security Council's decisions to maintain international peace and security are only exception of taking a binding decision. The Security Council in which the victories of the Second World War obtained privileged rights reflects limited representation. According to the charter, It is constructed a five permanent members and 10 temporary members. Although the Security Council is tasked preserving international security and peace as the unique universal governmental organisation should have taken binding decision, the veto power obtained by permanent members is the biggest obstacle in order to work functionally.

The main purpose of this study is to examine the lack of Security Council methods by preserving international peace and security and try to suggest a set of solutions for these problems.

Key Words: United Nations, United Nations Security Council, International Peace Security, Peacekeeping Missions



KISALTMALAR

- AB : Avrupa Birliği
- ABD : Amerika Birleşik Devletleri
- AGİT : Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
- AIDS : Acquired Immune Deficiency Syndrome (Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu)
- AİHM : Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
- AU : African Union (Afrika Birliği)
- BM : Birleşmiş Milletler
- COPRI: Copenhağen Peace Research (Kopenhag Barış Araştırmaları)
- DPKO : Department of Peacekeeping Operations (Barış Gücü Operasyonları Birimi)
- ECOSOC: United Nations Economic and Social Council (BM Ekonomik ve Sosyal Konsey)
- G-4 : Four-Group (Dört Grubu)
- HIV : Human Immunodeficiency Virus (İnsan Bağışıklık Eksikliği Virüsü)
- MC : Milletler Cemiyeti
- MONUSCO: The United Nations Organization Mission in Democratic Republic of the Congo (Birleşmiş Milletler Teşkilatı Kongo Demokratik Cumhuriyeti Misyonu)
- MINUJUSTH: (United Nations Mission for Justice Support in Haiti) (Birleşmiş Milletler Haiti'de Adalet Desteği Misyonu)
- MINURSO: United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara (Birleşmiş Milletler Batı Sahra Referandum Misyonu)
- MINUSCA: The African-led International Support Mission in the Central African Republic (Orta Afrika Cumhuriyeti'ndeki Afrika Liderliğindeki Uluslararası Destek Misyonu)
- MINUSMA: The United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali (Birleşmiş Milletler Mali'de Çok Boyutlu Entegre İstikrar Misyonu)

- MINUSTAH: The United Nations Stabilization Mission in Haiti (Haiti'de Birleşmiş Milletler İstikrar Misyonu)
- NATO: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
- P-5 : Permanent Five (5 Daimi Üye)
- S-5 : Small-Five (Küçük Beş)
- SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği
- UNDOF: United Nations Disengagement Observer Force (Birleşmiş Milletler Ateşkeş Gözlem Gücü)
- UNCIP: United Nations India and Pakistan Commission (Birleşmiş Milletler Hindistan ve Pakistan Komisyonu'nu)
- UNEF- I : United Nations Emergency Force I (Birleşmiş Milletler Acil Gücü I)
- UNEF- II : United Nations Emergency Force II (Birleşmiş Milletler Acil Gücü II)
- UNFICYP : United Nations Peacekeeping Force in Cyprus (Birleşmiş Milletler Kıbrıs'taki Barış Gücü)
- UNISFA: The United Nations Interim Security Force for Abyei (Abyei Birleşmiş Milletler Geçici Güvenlik Gücü)
- UNMIK: United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu)
- UNMIL: The United Nations Mission in Liberia (Birleşmiş Milletler Liberya Misyonu)
- UNMISS: The United Nations Mission in the Republic of South Sudan (Birleşmiş Milletler Güney Sudan Cumhuriyeti Misyonu)
- UNMOGIP : United Nations Military Observer Group in India and Pakistan (Birleşmiş Milletler Hindistan ve Pakistan Askeri Gözlemci Grubu)
- UNOCI: The United Nations Operation in Côte d'Ivoire (Fildişi Sahili'ndeki Birleşmiş Milletler Operasyonu)
- UNOMID: The African Union/UN Hybrid operation in Darfur (Darfur'daki

Afrika Birliği / BM Hibrid operasyonu)

UNTSO : United Nations Truce Supervision Organization (Birleşmiş Milletler
Mütareke Gözlem Örgütü)



TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1 Genişletilmiş Güvenlik Kavramları	9
Tablo 1.2 Kuzey ve Güneyde Güvenliğin Dikey Düzeyleri ve Yatay Boyutları.....	25
Tablo 2.1: BM BMGK Daimi Üyeleri Tarafından 1946-2014 Tarihleri Arasında Kullanılan Veto Sayıları.....	49
Tablo 2.2: BM 2015 Yılı Bütçesine Üye Devletler Tarafından Sağlanan	51
Tablo 2.3: BM Reform Önerisi - Model A	56
Tablo 2.4: ve BM BMGK Üyelerinin Dağılımı:.....	57
Tablo 2.5: BM'de Reform Tartışmaları - Model B.....	57
Tablo 3.1: Bm Devam Eden Barışı Koruma Operasyonları (31 ŞUBAT 2016 BM Barışı Koruma Raporu).....	75

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3.1: Birleşmiş Milletler Çatışma Önleme Görseli.....	67
--	----

GİRİŞ

Çok eski çağlardan itibaren, birbirleriyle etkileşime giren insanlar veya topluluklar arasında iktidarın nasıl teşekkül edeceği sorusunun cevabı aranmıştır. Bu süreçte, iktidar mücadelesi kesintisiz şekilde çatışmaların odak noktasında olmuştur. Yadsınamayacak bu gerçeğin boyutları iktidar mücadelesinin tarafları ile doğrudan ilişkilidir. Farklı sùjeler arasında cereyan eden bu mücadelenin çıkış sebebi farklı görünür nedenlere dayansa da işin özünde bir tarafın diğeri bir tarafa isteklerini dayatması yani kendi iktidarını kabul ettirme arzusu vardır.

Sosyal bir varlık olan insan doğası gereği toplu olarak yaşamaya mecburdur. Kaynak ve imkanların sınırlı olduğu dünyamızda bunların paylaşımı konusunda toplu olarak yaşayan insanlar ve toplumlar veya devletlerin aralarında anlaşmazlıklar, çatışmalar veya savaşlar yaşaması kaçınılmaz olmaktadır. Toplu yaşamın getirdiği anlaşmazlık ve çatışmaları çözüme kavuşturacak, insanların bir arada ve bir düzen içerisinde yaşamasını sağlayacak bir nizam oluşturma gereksinimi doğmuştur. Günümüz uluslararası ilişkiler arenasını oluşturan egemen devletler, bu düzenin kurulması ve idamesinde çok etkin rol oynamaktadırlar.

Milli hukuk sistemleri, hiyerarşik yapılanması ile bireyler arası sorunları etkili şekilde çözmeye rağmen egemen devletlerarası anlaşmazlıkları veya savaşları önleyebilecek bir hiyerarşik yapılanma mevcut değildir. İnsanlık tarihi kadar eski olan bu anlaşmazlık ve çatışmaların bir tarafın diğeri bir tarafın iktidarını kabul etmesi yani isteklerine boyun eğmesiyle sonuçlanmaktaydı. Bir kazananın ve kaybedenin olduğu mücadeleydi. 20. Yüzyıla gelindiğinde ise yirmi yıl içerisinde iki dünya savaşı yaşanmış ve bu savaşlar o kadar yıkıcı olmuştur ki kazananların dahi yıllarca yaralarını saramadığı kayıpları olmuştur. İkinci Dünya Savaşı tam olarak bitmeden alt yapısı hazırlanan Birleşmiş Milletler (BM), uluslararası bir örgüt olarak kurulmuştur. Egemen devletlerin üstünde bir otoritenin olmaması, anarşik bir sistemin kaçınılmaz olduğu yapıyı karşımıza çıkarmaktadır. Bir düzenin olmadığı ve güç mücadelesinin kaçınılmaz olduğu bu sistemde egemen devletleri bağlayıcı bir

yapı kurulması hedeflenmiştir. Tarih boyunca var olan anlaşmazlık ve mücadelenin yanına gün geçtikçe yeni ve çok boyutlu sorunlar eklenmektedir. Mevcut teknolojik gelişmeler ve küreselleşen dünya, her geçen gün karşımıza içinden çıkılması daha zor sorunlar çıkarmaktadır. Terör, ekonomi, çevresel ve sağlık sorunları küreselleşen dünya ile birlikte devletlerin kendi başlarına üstesinden gelemeyeceği boyutlara ulaşmıştır (Lowe, vd 2008, s. 27).

Gün geçtikçe uluslararası işbirliğine olan ihtiyaç artmaktadır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının yıkıcı sonuçlarından etkilenerek kurulan BM, bugün dünya üzerindeki neredeyse tüm devletlerin içerisinde yer aldığı ve meşrutiyeti tartışılmayan evrensel uluslararası kuruluş olmayı başarmıştır. Belirsizliğin ve mücadelenin yıkıcı etkilerinden korunmak için dünya üzerindeki çoğu devlet bu şemsiyenin altında birleşmeye istekli olmuştur. Birçok itiraz, eleştiri ve memnuniyetsiz uygulamalarına rağmen BM'nin günümüz uluslararası siyasi sisteminin temel aktörlerinden biri olduğunu söylememiz abartı olmayacaktır.

BM Antlaşmasının önsözünde iki kez insanlığa tarif olunmaz acılar getiren savaş felaketinden gelecek kuşakları korumak amacıyla gereken ortak hareket ve işbirliğini sağlayarak uluslararası barış ve güvenliği korumak amacıyla güç birliğine gidildiği ve uluslararası kurumlar oluşturulduğu söylenmiştir.

BM Antlaşmasının 1/1. maddesinde yer alan uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla; barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak ve barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmek olarak kaleme alınmıştır.

BM'nin ana hedeflerinden birini oluşturduğunu, BM Antlaşmasının giriş bölümü ve 1/1. maddesinde özellikle vurgulanmasıyla anlaşılan, uluslararası barış ve güvenliğin korunması sorumluluğu hızlı ve etkin hareket etmesi hedef gösterilerek BMGK'ye bırakılmıştır. Şarta göre, ilgili sorumluluk gereğince görevlerini yerine getirirken, üye devletlerin BMGK'nin kendi adlarına hareket ettiğini kabul etmesiyle,

yetki ve sorumluluk açısından BMGK çok kritik bir konuma, üye devletler eliyle taşınmıştır.

Uluslararası barış ve güvenliğin korunması gibi, tüm devletleri ve halkları yakından ilgilendiren bir sorunun üstesinden gelmeyi en temel amaçlarından biri olarak kabul eden BM'nin, bunu sağlarken hangi yöntemleri, araçları ve kuruluşları kullandığını araştırmak üzerine yazılan çalışmamızda şu soruların cevapları da aranmıştır. BM ve benzeri hükümetlerarası bir organizasyona ihtiyaç var mıdır? BM'nin yapılanmasında ve çalışmalarında kullandığı teorik bir çerçeve var mıdır? BMGK uluslararası barış ve güvenliği koruma görevini sağlarken hangi hukuksal mevzuata göre hareket etmektedir? BMGK'nin uluslararası barış ve güvenliği sağlarken sıklıkla başvurduğu yöntem olan Barışı koruma operasyonlarının görevleri nelerdir, nerelerde görev yapmaktadır?

Bu tartışmalar sonucunda dört temel sonuçlara ulaşılmıştır. İlk olarak, BM'nin günümüzdeki etkisi düşünüldüğünde geliştirilerek var olması elzemdir. İkinci olarak, BM sistemi farklı teorik kaynaklardan beslenerek nevi şahsına münhasır bir yapılanma gerçekleştirmiştir. Üçüncü olarak, BMGK'nin hukuki olarak asıl görevi olan uluslararası barış ve güvenliği koruma görevini yerine getirirken; daimi üyelere tanınan veto yetkisinin, BMGK'nin çalışmalarını sekteye uğrattığıdır. Nitekim, veto yetkisine başvurulmadığı dönemlerde BMGK'nin etkin önlemler alabildiği görülmüştür. Son olarak ise, İkinci Dünya Savaşı sonrasında dizayn edilen BM sisteminin mutlak suretle reforma ihtiyaç duyduğudur. Bu bağlamda, BM sisteminin, BM Antlaşmasında öngörülemeyen birçok sorunla karşılaştığı ve örgütün kendini yenileyemediği görülmektedir. Olası bir reformun önündeki en büyük engelin daimi üyelerin mevcut ayrıcalıklı yapılarının yanında, diğer devletlerin ise bölgesel veya ülkesel çıkar hesapları olduğudur.

Özetle çalışma, giriş ve sonuç bölümleri haricinde üç farklı bölümden oluşmaktadır; İlk bölüm uluslararası barış ve güvenlik kavramının teorik düzeydeki analizine ayrılmıştır. Bu bölümde güvenlik kavramının değişen kapsamı ortaya konurken, ulusal ve uluslararası güvenliğin ne olduğu açıklanarak, bunların yanında ortak güvenlik ve uluslararası barış kavramları incelenmiştir. Bölümün devamında güvenlik ve barış teorilerinin en kabul görenleriyle yaptığımız analiz, çalışmanın teorik çerçevesini oluşturması açısından ele alınmıştır.

İkinci bölümde, uluslararası barış ve güvenliği sağlamakta görevli olan BMGK'nin sorumluluk ve görevlerini içermektedir. Bu konunun iyi anlaşılmasına katkı yapacağını düşündüğümüz BM'nin diğer ana organlarının uluslararası barış ve güvenliğe katkılarının yanında sorumluluk ve görevleri de incelenmiştir. BMGK'nin daimi ve geçici üyelerinin seçimi ele alınmış ve burada seçim yöntemi ve usulünde yapılan değişiklikler ve değişikliğe neden ihtiyaç duyulduğu araştırılmıştır. BMGK denince akla ilk gelen ve en tartışılan konu olan daimi üyeler ve bunların ayrıcalıklı konularının teminatı olan veto yetkisi içeriği ve sınırları ayrıntılı olarak ele alınmış ve bu konuyla doğrudan bağlantılı olan BMGK'nin reformu konusu da incelenmiştir.

Son bölümde ise, BMGK'nin uluslararası barış ve güvenlik için uyguladığı yöntemler ele alınmıştır. BMGK ve Genel Kurulun uluslararası barış ve güvenliği sağlarken kesiştiği ve ayrıştığı noktaların belirlenmesi ile bölüme başlanmış ve devamında BMGK'nin yöntemleri açıklanmıştır. Bu yöntemler iki ana başlık halinde birbirlerinden ayrılmıştır. Bunlardan ilki uyuşmazlıkların barış yolu ile çözümlenmesi yöntemidir. İlk ve en çok tercih edilen bu yöntemin başarılı olmadığı durumlarda ise diğer yöntem olan zorlama tedbirler devreye girmektedir. Çalışmanın sonunda yer alan barışı koruma operasyonları BM Antlaşmasında öngörülmemiş olmakla birlikte fiili olarak ihtiyaçtan ortaya çıkmış ve zamanla sıklıkla uygulanan bir uluslararası barış ve güvenliği sağlama yöntemi olmuştur. Barışçıl çözüm ve zorlama tedbirlerin ortasında bir yöntem olarak ele alınan bu yöntemin başlangıcı gelişimi ve geleceği ile birlikte uyguladığı yöntemler ayrıntılı olarak araştırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI BARIŞ VE GÜVENLİK NE DEMEK? KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

Güvenlik; sözcük olarak baktığımızda toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu ve emniyet anlamlarına gelmektedir. (Türk Dil Kurumu, 2017)

Güvenlik kavramı, sosyal bilimler çerçevesinden ele alındığında boyutlarını kestirmek mümkün değildir. Tarihsel şartlar, birey ve toplumların adetleri ve beklentilerine göre algılanış biçimi farklılıklar arz edebilmektedir. (Brauch, Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü, 2008, s. 3) Birçok tanımı yapılmış olan bu kavramı, inceleme yaptığımız çalışmaya hizmet etmesi açısından, uluslararası ilişkiler çerçevesinden dışarı çıkılmamaya özen göstererek çalışmamıza devam edeceğiz. Uluslararası ilişkiler literatürüne baktığımız da ise Güvenlik kavramını açıklarken kullanılan iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan birisi realist düşünürlerin savunduğu güç eksenli güvenlik anlayışıdır. Diğer bir güvenlik yaklaşımı ise idealist düşünürlerin savunduğu barış eksenli anlayıştır. Bu yaklaşımlar günümüzde hala geçerliliklerini sürdürmektedirler.

Kopenhag Okulu ve İngiliz Okulu ise oluşturdukları yeni bakış açısıyla güvenliğe farklı ve çok boyutlu bakılması gerektiğini savunmuşlardır. Bu görüşleri de azımsanmayacak ilgi görmüştür. Bu iki okulun da etkilendiği teorisyen olan Barry Buzan'ın 1983 senesinde kaleme aldığı insanlar, devletler ve korku (People, States & Fear) kitabı ile güvenliği açıklamaya çalışanlara yeni yol ve yöntemler sunmayı başarmıştır. Barry Buzan çıkış noktasını da şöyle açıklamaktadır. Sığ bir bakış açısıyla oluşturulan güvenlik kavramı tanımının, güvenlik kavramının gelişmesinin önündeki en büyük engel olduğunu söylemiştir. Bu sığ görüşlü tanımlamayı ise şöyle açıklamıştır; kavramın kendi bünyesinde barındırdığı örtülü çelişkilerden ve kendini

güvene almaya çalışan aktörler arasında üst düzey karşılıklı bağımlılığı neredeyse her zaman içeren güvenlik mantığından yetersiz bir şekilde haberdar olan ulusal güvenlik anlayışını tarif etmiştir. (Buzan, People, States & Fear:, 2009, s. 25) Ulusal güvenliği açıklamaya çalışan realistler ve liberallerin görüşlerini görmezden gelmeyen bu yeni bakış açısı, iki ana akımın görüşlerinin güç ve barış arasında gidip gelen iki aşırı uç anlayışına karşı çıkmış ve bu iki ana akım okulun siyasi ve entelektüel birikimlerinin ortasında bir köprü vazifesi görme hedefinin yanında kendine özgü bakış açısı da oluşturmayı hedeflemiştir. (Buzan, People, States & Fear:, 2009, s. 26)

BM, kuruluşu ve yapısı itibarıyla idealist teorisyenlerin tasarladıkları sisteme en yakın olan uygulama ve pratik imkanı bulmuş uluslararası örgüt olarak karşımızda durmaktadır. Fakat, her geçen gün çok hızlı gelişen teknoloji ve küreselleşen dünya; gelir dağılımı bozukluğu, doğal çevrenin yok olması, işsizlik, enerji kaynaklarının yetersizliği ve benzeri birçok yeni sorunları karşımıza çıkarmaktadır. (Ülger, Avrupa Birliğinde Siyasal Bütünleşme Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikasının Oluşumu, 2002, s. 25) BM'nin kuruluş amaçlarının başında gelen uluslararası barış ve güvenliği sağlama amacı da her geçen gün zorlaşmaktadır. Bu zorluğu aşmak için daimi olarak kendini yenileyen ve sorunları hızlıca hatta çıkmadan çözecek dinamik bir yapının kurulması elzem görünmektedir. (Annan, 2004, s. 1-5) Kopenhag okulunun güvenliğe bakış açısı burada kullanılabilir. Güvenliği başlı başına bir akademik alan olarak kabul edip, sistematik bir şekilde sektörlere ayrılması ve sorunun özellikleri dikkate alınarak çözüm metotları geliştirilmesi fikrinin BMGK'nin uluslararası barış ve güvenliği sağlarken kullanılmasının pek çok faydasının olacağı açıktır.

1.1. Güvenlik Kavramının Değişen Kapsamı

Modern Çağ olarak adlandırılan ve her alanda büyük değişimlerin yaşandığı dönemin 15. yüzyılda başladığı ve 19. yüzyıl sonlarına kadar devam eden dört asırlık bir dönemi kapsadığı kabul edilir. Bu dört asırlık süreç içerisinde teknik ve bilimsel gelişmelere bağlı olarak yeni güvenlik anlayışlarının da gelişmesi kaçınılmaz olmuştur.

Avrupa’da 16. ve 17. yüzyıllarda mutlak monarşi, feodal siyasal birimleri ortadan kaldırıp yerine ulusal devleti kurmuştu. (Dedeoğlu, 2008, s. 34) Mutlak monarşinin, feodal siyasal birimleri ortadan kaldırıp ulusal devleti kurmasıyla görevini tamamlamış olduğu düşünülmüştür. Tarihin her döneminde değişmeyen bir kural olan daha iyi ve daha gelişmiş bulma hedefi doğrultusunda bireylerin ve bireylerin yapı taşlarını oluşturduğu toplumların daimi olarak geliştiği görülmüştür. Olağan akışında devam eden bu devrimin 17. ve 18. yüzyılları kapsayan sürede olağanın dışına çıkarak, normal seyirinden daha hızlı geliştiği ve ilerlediği görülmüştür. Bu dönem, aydınlanmanın ve pozitif bilimlerdeki ilerlemenin yanında sosyal bilimler literatürüne kattığı fikirler açısından tarihin hiçbir dönemiyle boy ölçüşemeyeceği kadar çok olduğu dönemler olarak tarihteki yerini almıştır. Bu dönemin önde gelen düşünürleri arasında yer alan John Locke (1632-1704), Charles Louis de Secondat Montesquieu (1689-1755), Jean-Jacques Rousseau (1712-1778), Adam Smith (1723-1790), Immanuel Kant (1724-1804) ve daha birçok isim yüzyıllarca tartışılacak olan düşünce ve eserlerini bu dönemlerde kaleme almıştır. (Arıboğan, Uluslararası İlişkiler Düşüncesi, 2004, s. 119-120)

Demokratik parlamenter görüş ise 18. yüzyılda öne çıkmış ve liberalizm ile birlikte siyasal ve ekonomik dönüşümler hız kazanmıştır. (Gibson, 1991, s. 23) Ulus devlet sürecinin başladığı bu yüzyıl sonlarından itibaren 19. yüzyıl ortalarına kadar yaşanan devrim dönemi günümüzdeki temel oluşumları ortaya çıkarmıştır. 19. yüzyıl savaş ve barış durumlarında genel bir denge arayışının sürdüğü dönem olarak göze çarpmaktadır. Ülkesel, bölgesel veya küresel olarak sisteme hakim olan güçlerin karşılıklı geçici ittifaklara gittikleri görülmüştür. (Buzan, People, States & Fear., 2009, s. 25) Büyük güçlerin güvenlik anlayışında gidilebilen her yere gitme ve önemli kaynaklara sahip olma istekleri rekabeti körüklemiştir. (Dedeoğlu, 2008, s. 36)

Sömürgecilik faaliyetleri 20. yüzyılın başına gelindiğinde sistemin temel dinamiği olmuştur. Paylaşılacak alanların daralması ve yeni ortaya çıkan siyasal güç merkezlerinin bu pastadan pay talep etmeleri siyasal sıkışıklığı daha da artırmıştır. (Sander, 2007, s. 113-114) 1914-1918 yılları arasında yaşanan Birinci Dünya Savaşı, insanlık tarihinin küresel çaplı ilk savaşı olarak kabul edilmekte olup, sonuçları itibarıyla tüm sistemi etkilemiştir. Yeni sistemin en önemli aktörü Amerika Birleşik

Devletleri (ABD) olmuştur. (Steans vd 2010, s.2) ABD Başkanı Woodrow Wilson'un 8 Ocak 1918'de barışın korunması adına sunduğu ondört maddelik açıklama* dünyada "idealizm" düşüncesinin egemen olacağını göstermekle birlikte ABD'nin yalnızca askeri değil siyasi de bir güç merkezi olacağını sinyallerini vermiştir.

Birinci Dünya Savaşının yaraları tam sarılamadan 1939-1945 yılları arasında sürecek olan İkinci Dünya Savaşı başlamıştır. Başlayan bu savaş uluslararası işbirliği geliştirmek ve uluslararası barışı ve güvenliği sağlamak amacıyla kurulan Milletler Cemiyeti'ni (MC) işlevsiz kılmamanın yanı sıra yükselen idealizm tezini de oldukça zayıflatmıştır. (Gözen, 2016, s. 80-81) Bu sistemden güçlü bir aktör olarak çıkan Rusya yeni bir siyasal merkez olmuş ve ABD'nin karşısındaki yerini almıştır. 1945-1991 yıllarını kapsayan soğuk savaş dönemi veya iki kutuplu sistem olarak da tanımlanan döneme girilmiştir. (Gaddis, 2008, s. 226)

Birinci Dünya Savaşı'ndan yirmi bir yıl sonra İkinci Dünya Savaşı başlamış ve bu savaş birinciden daha yıkıcı ve kanlı olmuş, halkları savaşımlardan yıldırılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'na yirmi yaşında katılan genç bir asker, kırk yaşına geldiğinde, İkinci Dünya Savaşını yaşamak zorunda kalmıştır. (Çakmak H. , 2007, s. 17) Milyonlarca insanın etkilendiği bu savaşlar sonrası devletler küresel ve bölgesel örgütlenmelere daha fazla ilgi göstermişler, dünya savaşların çıkış nedeni, dünyadaki kaynakların paylaşılma mücadelesi olmuş ve hiçbir devlet veya toplumun mutlak güvenliğinin olamayacağını göstermiştir. İttifaklar sisteminin güvenlik açısından daha faydalı bir teknik olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştır. BM, Kuzey Atlantik Anlaşması (NATO) ve Avrupa Birliği (AB) gibi günümüzde etkinliği hala devam eden örgütler kurulmuştur.

Güvenliğin diğer bir boyutu ise küresel boyutu olmuş ve bu kapsamın içine, silahlanma, nükleer zarar, çevre kirliliği, az gelişmişlik, terör, mafya, HIV/AIDS, kara para, uluslararası borç krizi ve benzeri birçok tehdit ilave olmuştur. (Ripsman & Paul, 2010, s. 148) Düşmanların ve tehlikelerin sayısının ve boyutlarının belirli olduğu dönem sona ermiş, Tablo 1 de gösterildiği gibi tehdit ve düşmanların

* Ondört Maddelik Woodrow Wilson'un ilkeleri için EK-A'ya bakınız.

çeşitlendiği yeni yapı güvenlik kavramı algısını ve sınırlarını genişletmiş ve güvenliğin sağlanması zorlaşmıştır. (Kay, 2012, s. 5)

Tablo 1.1 Genişletilmiş Güvenlik Kavramları (**Brauch, Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü, 2008, s. 11**)

Güvenlik Kavramları	Gösterilen (Kimin Güvenliği)	Risk altındaki değer (Neyin güvenliği?)	Tehdit kaynağı/kaynakları (Kimden/neden korunma?)
Ulusal Güvenlik [siyasi, askeri boyut]	Devlet	Egemenlik, toprak bütünlüğü	Diğer devletler, terörizm (devlet dışı aktörler)
Toplumsal Güvenlik [boyutu]	Milletler, Toplumsal gruplar	Ulusal birlik, Kimlik	(Devletler) Milletler, göçmenler, yabancı kültürler
İnsan güvenliği	Bireyler, insanlık	Beka, Hayat kalitesi	Devlet, küreselleşme, küresel çevre sorunları (GEC), doğa, terörizm
Çevresel Güvenlik [boyutu]	Ekosistem	Sürdürülebilirlik	İnsanlık
Cinsiyet Güvenliği	Cinsiyet ilişkileri, Yerli halk, azınlıklar	Eşitlik, kimlik, Dayanışma	Ataerkillik, totaliter/ erktekelci kurumlar (hükümetler, dinler, elitler, kültür), hoşgörüsüzlük

1.2. Ulusal Güvenlik ve Uluslararası Güvenlik

Güvenlik, muğlak ve esnek bir kavram olmakla birlikte literatüre baktığımızda güvenliğin ulus devlet boyutu diğer bileşenlerden daima bir adım önde olduğunu ve üzerinde çokça tartışıldığını ve tartışılmaya devam ettiğini söyleyebiliriz. Uluslararası güvenlik için bir araya gelen aktörlerin de çıkış noktası ulusal güvenlik olmuştur. Uluslararası güvenliğin birey güvenliğine indirgenmeyeceği ve indirgenmemesi gerektiği yönündeki tartışmalar devam etmektedir. (Buzan, People, States & Fear., 2009, s. 3) Uluslararası güvenlik fikrinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu söyleyen Barry Buzan, devleti güvenliğin merkezine koymaktadır. Devletin iç özelliklerinin de bir bütün olarak ele alındığı uluslararası sistemde güvenlik sorununun karakterinden ayrı tutulamayacağı açıktır. (Buzan, People, States & Fear., 2009, s. 65)

Beril Dedeoğlu güvenliği, paylaşılabilir lakin emanet edilemez bir olgu olarak tarif etmiş ve her aktörün kendi güvenliği için üç halkadan oluşan bir güvenlik

sistemi oluşturduğunu söylemiştir. En iç halkayı iç güvenlik sistemi olarak tarif etmiştir. Bu halka en sıkı halka olmakla birlikte her aktörün kendi ulusal sınırları içerisinde yer alan birçok değerini bu halka içinde veya dışında değerlendirmesi olasıdır. Çünkü değer yargısı değerlendirenin bakış açısına göre değişebilmektedir. İkinci halka ise yakın çevre ile ilintilidir. Her devlet ve topluluk kendine yakın olan bölgelere daha fazla odaklanmaktadır. Tarihsel açıdan da baktığımızda ulusal sınırları yakın veya bitişik olan aktörler daima birbirlerini potansiyel tehdit olarak algılamışlardır. Üçüncü halka ise en dıştaki ve en gevşek olan halkadır küresel tehditler bu halka içerisinde düşünülür. Küresel savaşlar, küresel ekonomik krizler, çevresel sorunlar, önemli uluslararası ticaret yollarının tehlike altında olması gibi başlıklar bu halka içinde değerlendirilebilir. (Dedeoğlu, 2008, s. 63-66) Bu halkaların içeriği her aktörün kendi beklenti ve çıkarlarına göre değişebilmektedir. Buradan hareketle bir değerlendirme yaparsak ulusal güvenliği, güvenlik kavramının merkezi olarak görebiliriz. (Türker, 2007, s. 11)

Ulusal güvenlikten bahis açtığımızda tam olarak neyi kast ettiğimizi söylemek güçtür. Tablo-1'de görüldüğü gibi uluslararası ilişkiler alanında geleneksel olarak güvenlik çalışmaları yapanlar yaptıkları çalışmalarında analizlerin merkezine devleti koymuşlardır. (Buzan, People, States & Fear., 2009, s. 65) Ulusal güvenlik denildiğinde devletin güvenliğini temel analiz birimi yapmak gereği ortaya çıkmaktadır. Eğer bunun dışında bir tanımlamaya gidersek muğlak ve esnek olan bir kavram olan ulusal güvenlik, başlı başına bir inceleme konusu olabilecek kavramsal sorunları içinde barındırmaktadır.

Mantıksal bir tümevarım yapılırsa, devlet kendine doğrultulan tehditleri gidermek için askeri yöntemlere başvurarak vatandaşlarının güvenliğini sağlamaktadır. Lakin aynı devlet bu gücünü kendi vatandaşı veya toplumuna da kullanabilmektedir. Buradan hareketle devletin veya ulusal güvenliğin, bireyleri veya toplumun güvenliği anlamına gelmediği ortaya çıkmaktadır. (Türker, 2007, s. 14)

Ulusal güvenlik ve uluslararası güvenlik kavramları tanımsal olarak ana hatlarıyla birbirlerinden ayrılabilirse de pratikte neyin ulusal güvenlik veya uluslararası güvenlik kapsamında yer alacağını kestirmek güçtür. Ana hatlarıyla bir ayırım yapmak gerekirse; devletlerin karşılaştıkları veya karşılaşılabilecekleri güvenlik problemlerini kendi kaynak ve imkanlarıyla çözümlenmeye çalışmaları ulusal

güvenlik olarak tanımlanabilir. Devletlerin veya toplulukların sorunların ortaklığı ve karmaşıklığı karşısında işbirliği yoluyla çözüm üretme çabalarına uluslararası güvenlik diyebiliriz. (Buzan, People, States & Fear., 2009, s. 59-63)

Ulusal güvenlik stratejileri ile tehditleri bertaraf etmeye çalışan devletler “Hazır ol cenge, ister isen sulh-u sükun(para bellum si pocemvolis) (Dedeoğlu, 2008, s. 13) söylemine paralel olarak sorunlarının kontrolünü tamamen kendi inisiyatifleri doğrultusunda kullanabildikleri özkaynakları aracılığıyla çözümlenmek isterler. Mevcut tehditleri kendi askeri, ekonomik veya diplomatik yöntemleriyle çözmek isteyen devletler bu sorunlarla istedikleri sonucu alana kadar mücadele etme ve kesin sonuç alma fırsatına erişirler. Lakin bu tarz bir güvenlik stratejisi izleyen taraf bu politikanın getirdiği birçok maddi ve manevi külfeti de kendi yüklenmek zorundadır. Karşılıklı güvensizlik ve bireysel hareket edebilme kabiliyeti sistemi muğlaklaştırmakta ve devletlerin savunma harcamalarında artırıma gitmelerini tetiklemektedir. Bu artırımların sonucu askeri kapasiteleri artan devletler birbirlerini potansiyel tehdit olarak algılamalarının yanında ekonomilerine de büyük maliyetler yüklemektedirler. (İşyar, 2008, s. 4-5)

Uluslararası güvenlik stratejileri ile sorunlarını aşma yöntemini seçen devletler problemlerini, bölgesel ve uluslararası seviyede yani bir grup aktör vasıtasıyla hep birlikte çözüme şansına sahip olurlar. Devletler, kendi başlarına üstesinden gelemeyecekleri ve ağır ekonomik maliyetleri olan birçok sorunla karşı karşıyadırlar. Tüm evreni tehdit eden bu sorunlar arasında sayılabilecek çevre kirliliği, ekonomik istikrarsızlık, yasadışı göç, ulus ötesi organize suç örgütleri, terör, kitle imha silahları ve benzeri birçok sorun tüm toplulukları doğrudan veya dolaylı yollardan etkilemektedir. Mevcut sorunları bir arada ve işbirliği içerisinde hareket ederek, sorunların kaynakları tam ve doğru tespit edilerek kesin sonuçlar elde edilebilmektedir. Bu şekilde ekonomik maliyetler düşürülmekte ve katılımcılar arasında paylaşılabilir. (İşyar, 2008, s. 6-9)

Uluslararası güvenlik yöntemlerinin birçok avantajının yanında dezavantajları da mevcuttur. Eğer taraflar arasında ciddi bir güç mücadelesi veya rekabet söz konusu ise bu anlaşmazlıkların görüşmeler yoluyla sonlandırılması ihtimali azalmaktadır. Taraflar bu çıkmazdan ulusal güvenlik stratejilerine öncelik vererek çıkma yolunu seçebilmekte ve bu durumda istikrarsız bir ortam oluşmaktadır. Askeri

harcamaların ekonomiye maliyeti arttıkça sosyal ve ekonomik sıkıntılar toplumları zorlamaktadır. (Reppy, 1988, s. 171) Barry Buzan özellikle küçük devletlerin ulusal güvenlik stratejileri izlemekten kaçınmaları gerektiğini söylemiştir. (Buzan, People, States & Fear:, 2009, s. 334)

Daimi gelişen ve birbirine daha bağımlı hale gelen uluslararası sistemde sadece ulusal güvenlik veya uluslararası güvenlik politikası izleyerek arzulanan ve hedeflenen güvenlik ortamına ulaşılamamaktadır. Mevcut uluslararası sistemde ulusal ve uluslararası güvenlik stratejilerinin bir arada işletilmesinin gerektiği görüşü öne çıkmaktadır. (Buzan, People, States & Fear:, 2009, s. 222)

1.3. Ortak Güvenlik

Ortak güvenlik (securite collective) ile Ortak savunma sistemi (defense collective) arasında temelden farklılıklar mevcuttur. Ortak savunma kavramı ortak bir düşman veya potansiyel ortak bir düşman varsayımından hareketle oluşturulur. Ortak güvenlik ise kavram olarak daha karmaşık ve kompleks bir yapıyı ifade eder. Ortak güvenlik ne tür ve nasıl sorusuna bakılmaksızın her türden saldırıya karşı koymayı gerektirir. Haydar Çakmak'a göre Ortak güvenliğin zaafı düşmanın tam olarak belli olmadığı süre zarfında tehdidin ne olduğu ve hangi savunma stratejisi izleneceği konusunda görüş ayrılıklarına düşülebilmektedir. (Çakmak H. , 2007, s. 26-29)

BM ve MC'nin kurulmasındaki asli unsur ortak güvenliktir. Savunma denilince ilk akla gelen askeri yöntemlerdir. Diğer bir ifadeyle savunma güç üzerine kurulur. Güvenlik ise hayatın bütün alanlarını kapsayan endişe ve tehditlerin tümüyle ilgilendir. Haydar Çakmak Ortak güvenlik sağlamanın üç koşulunu ortak bir örgüt kurmak, güvensizliği ortaya çıkaran nedenleri ortadan kaldırmak ve ortak garanti olarak sıralamıştır. (Çakmak H. , 2007, s. 27)

Düzenli işleyen bir ortak güvenlik sisteminde, eğer A devleti B devletinin güvenliğini tehdit ederse, hemen C,D,E,F,G,N,I,J ve K devletleri diğer bir ifadeyle ortak güvenlik topluluğu içerisinde yer alan tüm devletler A'ya karşı ve B adına tedbir alacaklar veya bunun tersini gerçekleştireceklerdir. Morgenthau, ortak güvenliğin parolasını "bir kişi herkes için ve herkes bir kişi için" diyerek ifade etmiştir. (Morgenthau, 1970, s. 532)

Modern devlet sistemini milat kabul ederek Birinci Dünya Savaşı'na kadar geçen süreçte diplomasinin başlıca ilgilendiği ve hedeflediği sorunu yaşayan ülkelerin dışına sığamaması olmuştur. (Morgenthau, 1970, s. 532-533) Lakin Birinci ve İkinci Dünya Savaşı fiili olarak göstermiştir ki daha fazla diplomasi ve daha fazla işbirliği yöntemlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Mantıksal bir varsayım ile ortak güvenlik diplomasisi bütün güvenlik topluluğu üyesi ulusların çatışmalarını uluslararası çatışma haline getirmektedir. Eğer ortak güvenlik bir barış dünyası oluşturamazsa ister istemez savaş dünyası meydana getirecektir. Buradan yola çıkarak savaş olanaksız kılmaya yönelik bir araç, savaş evrensel kılacak potansiyeli içinde barındırmaktadır. (Morgenthau, 1970, s. 533)

Ortak güvenliğin mantığına baktığımızda kusursuzdur. (Morgenthau, 1970, s. 386) Lakin pratikte ortak güvenliğin bir anlaşmazlığı veya çatışmayı önlemesi üç şarta bağlıdır. Bunlardan ilki, ortak güvenlik sistemi öyle üstün bir güce sahip olmalıdır ki herhangi saldırgan veya saldırgan grubu ortak sistem tarafından korunan düzene karşı çıkamassınlar. İkincisi ise sistemi kuranların ortak bir kavram üzerine birleşmeleri şartı ve sonuncusu ise topluluk üyelerinin çatışan siyasal çıkarlarından önce bütün üyelerin ortak çıkarlarını gözetmeye istekli olmalarıdır.

Uluslararası reel sisteme baktığımızda, bireysel devletlerin üzerinde hiçbir hukuk uygulayıcı makam bulunmamakta ve devletlerin boyun eğecekleri bir otorite bulunmamaktadır. 17. yüzyıl düşünürlerinden Hugo Grotius, uluslararası sistemi mutlak bir çatışma ortamı olarak ele almış ve anarşik olarak değerlendirmiştir. Barry Buzan'da uluslararası arenayı anarşik olarak değerlendiren düşünürler arasındadır. Bu görüşlerini de tarihsel arka plana bakarak açıklar ve uluslararası anarşinin ve egemen devletlerin ortak noktası olduğunu iddia eder ve birinin varlığının diğerini ürettiği görüşündedir. Egemen devletler kendilerini tanımlayarak ve savunarak anarşist bir sistem kurar ve devam ettirirler. Anarşist sistem devletlerin faaliyet gösterdikleri rekabetçi, kendi kendine yeten, siyasi çevreyi tanımlamaktadır. (Buzan, People, States & Fear., 2009, s. 128-130)

Çağdaş koşullarda işleyecek olan bir ortak güvenlik rejiminde eğer A devleti B devletine saldırırsa: C,D,E ve F devletleri ortak sorumluluklarına uyarak B'nin yardımına koşabilecektir. Bu arada G ve H devletleri bir kenara çekilirken I,J ve K

devletleri de A'nın saldırısını destekleyebilecektir. Eğer ortak bir güvenlik sistemi olmasa idi, A ve B arasındaki sorun sadece bu devletleri ilgilendirirdi. Lakin, ortak güvenlik katılımcı tüm aktörleri etkilemektedir. (Morgenthau, 1970, s. 386)

1.4. Uluslararası Barış

Ulusal bir devlet kendi içinde barışı tesis etmek ve bu barışı sürdürmek istiyorsa işleyen bir devlet sistemi kurmak zorundadır. Thomas Hobbes, Leviathan adlı eserinde devletin olmaması halinde ulusal toplumlarında uluslararası arenayı andıran, herkesin herkesle anlaşmazlığa düşebileceği durumun tüm insanlığın evrensel sorunu olacağını ileri sürmüştür. Bu önermeden yola çıkarsak, uluslararası barış tesis edilmek istenirse bunun bir dünya devleti kurularak sağlanabileceği sonucuna ulaşılmaktadır. (Morgenthau, 1970, s. 635) Realist düşüncenin öncü isimlerinden olan Thomas Hobbes, ileri sürdüğü fikirlerinde iç barışın sağlanması için gerekli olan temel yapı taşının devlet olduğunu savlamıştır. Lakin tarihte ve günümüzde hala devam eden iç savaş tecrübelerinin azımsanamayacak sayılarda olduğunu göz önünde bulundurursak, bu görüşü doğrulayan ulusal topluluklar olsa da genel geçer bir olgu olmaktan uzak bir durumdur. Ulusal topluluklar içerisinde çıkan çatışma ve anlaşmazlıklardan yola çıkarak bir değerlendirme yapmak gerekirse, uluslararası sistemin doğası gereği içerisinde bulunan girift ve karmaşık birçok sorunda göz önüne alındığında, oluşturulması hayal edilen bir dünya devletinin mevcut sistem içerisinde bir ütopya olmaktan ileriye taşınamayacağı açıktır.

İsviçre ve Birleşik Amerika örneklerinden yola çıkarak Federasyonist bir yapının tüm toplumlar için de uygulanabileceği görüşüne Morgenthau karşı çıkmıştır. Bu yapıların kendiliğinden iradi bir eylem olmadığı ve birçok özel hususun bir araya gelerek bu ülkelerin Federasyon ile yönetilmek üzere anayasal bir sistem kurduklarıdır. (Morgenthau, 1970, s. 653-657)

Birinci Dünya Savaşı esnasında yaşanan sıkıntılar sonrası bütünleşme düşünceleri rağbet görmeye başlamış ve 1923 yılında Avusturyalı Kont Richard Coudenhove-Kalergi tarafından ortaya atılan Pan Avrupa deyimini, ulus devlet modeline dayanan yeni bir örgütlenme fikrini dile getiriyordu. (Ülger, 2008, s. 26) Bu fikirler ve yaşanan İkinci Dünya Savaşı sonrası vücut bulabilen ekonomik bütünleşmenin en meşhur örneği olan Avrupa Birliği 1951 yılında kurulmuştur.

(Bayraktutan, 2010, s. 79) Bir çekim merkezi olmayı başaran Birlik, zamanla diğer komşu ülkelerin de bu sinerjinin faydalarından yararlanmak istemeleriyle bütünleşme hareketinin genişlemesi kaçınılmaz olmuştur. Bütünleşme içerisinde yer alan ülkelerin ise bu bütünleşmenin nimetlerinden daha fazla yararlanmak istemelerinin sonucu olarak Birlik, derinleşmeye gitmiştir. Bu genişleme ve derinleşmeyi ortak bir anayasa ile taçlandırarak ekonomik bütünleşmenin ötesinde siyasal bir bütünleşme hatta Birleşik Avrupa Devletleri fikrine giden yoldaki en önemli adımı atarak ortak anayasa üye ülkelerde tek tek oylamaya sunulmaya başlanmıştır. Lakin, 29 Mayıs 2005 ve 1 Haziran 2005’de Fransa ve Hollanda’da yapılan referandumlar olumsuz sonuçlanmıştır. Ortak bir anayasa hedefine ulaşamayan kurum, bu metnin bir revizyonu kabul edilen Lizbon Anlaşmasını 2007 yılında imzalamış ve 2009 yılı itibariyle bu anlaşma yürürlüğe girmiştir. (Ülger, 2008, s. 86) Stanley Hoffmann tarafından ortaya atılmış olan intergovernmentalism (hükümetlerarasıcılık) teorisiyle savunduğu yapının gelişmiş ve kökleşmiş sistemini kıramamıştır. Avrupa Birliği gibi nispeten ortak değerlerde buluşmuş toplumlarda bile kabul görmemiştir. Birçok aydınının teorisine pratikte vücut verdiği Avrupa entegrasyonu ekonomik bir dev fakat siyasi bir cüce yaftasını üzerinden atmaya başaramamıştır. Bölgesel bir birliktelik olarak bu birleşmeyi sağlayabilseydi belki bizde birleşik bir dünya devletinden söz edebilirdik.

Morgenthau Uluslararası Politika Kitabında tek bir üstün iktidarın egemen olduğu bir dünya devletinin mümkün olamayacağını savunmuş ve devamlı bir barışın hüküm sürdüğü uluslararası bir sistem kurmak isteniyorsa bunun yegane yolunun diplomasi olduğu görüşünü savlamıştır. (Morgenthau, 1970, s. 683-700)

Ortak Güvenlik başlığında da bahsi geçen uluslararası arenanın anarşik yapıda olduğu görüşünü Barry Buzan da benimsemiştir. Bu anarşiyi bir sistem olarak tanımlamış ve anarşik uluslararası siyasi sisteme alternatif olarak systemsizlik, bir dünya imparatorluğu veya dünya federasyonuna benzer bir yapıyı işaret etmiş fakat bunun yakın gelecekte olabileceğine inanmadığını da üstüne basarak söylemiştir. Mevcut koşullar ve mevcut eğilimlerin bir dünya devletine doğru gitmediğini savlamış ve bunun sebebini ise şöyle açıklamıştır: gücün yaygınlaşması ve bağımsız

devletlerin azalmak bir yana giderek arttığını ve bu gelişmelerin hegemon ya da emperyal bir sistemsel birleşme olasılığını ihtimal dışı bıraktığını belirtmiştir. Federatif veya küresel yönetim biçimine temel oluşturabilecek bir ideoloji üzerinde fikir birliği mevcut değildir. Milliyetçilik ve din, dünya genelinde pek çok yerde güçlü siyasi ayrıştırıcılar olarak kalmaya devam etmektedir. Komünizmin üstün birleştirici ideoloji olma fikri çökmüş ve kapitalizm tarihsel olarak anarşik yapıyla ilişik hala gelmiştir. Anarşi, mecburi olarak hakim uluslararası siyasi yapı olarak kalmaya devam etmektedir. (Buzan, People, States & Fear., 2009, s. 128-129)

Diplomasi ve uluslararası hukukun işbirliğine dayalı Uygun davranış formları üretme yönündeki çalışmalar pozitif ve yapıcı çalışmalardır. Bu normlara uyulması olmazsa olmaz öncelik değildir ufak tefek istisnai ihlallerin olması doğaldır. BM önemli bir semboldür. Genellikle sıkıcı ve gereksiz günlük müzakereler olsa da, BM, modern uluslararası toplumun temelleri olan egemenlik, hukuki eşitlik, hukuk ve diplomasinin küresel anlamda kabul görmesinin somut bir yansıması olarak ayakta durmaktadır. Sistemin başarılı bir şekilde ayakta kalmasının kısmi de olsa nedeni bu sıkıcı ve gereksiz prosedürlerle çalışmasıdır. (Buzan, People, States & Fear., 2009, s. 145)

Tüm bu görüşlere ve reel politik olaylara baktığımızda tek veya basit bir yöntemle uluslararası barışı sağlama olasılığını söylemden öteye gidemeyeceği açıktır. Egemen devlet yapısının tüm sisteme hakim olduğu ve bu devletlerin kendi bölgesel ve sosyal yapıları gereği birbirinden farklı birçok sorunu içerisinde barındırmasının yanında küreselleşmenin ve teknolojinin getirdiği birçok sorunu da göz önüne aldığımızda tek ve basit bir çözüm formülüyle uluslararası barış veya hiçbir problem olmamasını beklemek aşırı iyimserlikten öteye geçemeyecektir.

1.5. Güvenlik ve Barış Teorileri

Güvenlik kavramı üzerinde çalışanların teorik ve ampirik analiz çalışmalarına baktığımızda iki ana temel eksende ayrıldıklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Realist ve liberal yaklaşım olarak adlandırılan bu görüşler silsilesi tabii olarak ayrıntılarda kendi içlerinde dallara ayrılmış ve görüş farklılıkları ortaya çıkmıştır. (Bourne, 2014, s. 27) Realistler güvenli bir ortam için gücün olmaz ise olmaz bir olgu olduğundan hareket ederlerken, liberal yaklaşımı benimseyenler ise barışı

öncülleyen ve bunu tesis için gerekli olan unsurlar üzerinde durmuşlardır. Kopenhag okulu ise bu iki yaklaşımın ortasında bir köprü vazifesi görme hedefindedir. Bu iki temel disiplinin birikimlerini tamamen kabul veya tamamen inkar etmek yerine iki ana akımın karması diyebileceğimiz görüşler ortaya koymuştur. Eleştirel teorisyenler ise uluslararası ilişkiler teorilerinin bütününe karşı çıkmışlardır. Mevcut düzenin tamamının güçlüyü koruma ve güçsüzü görmezden gelme üzerine kurulu olduğunu ileri sürmüşlerdir. Uluslararası ilişkiler teorilerinin de mevcut sistemi meşrulaştıran ve düzenin devamından yana olduklarını ileri sürmüşler ve bu sistemin toptan değişmesi gerektiğini savlamışlardır.

1.5.1. Realizm

Realizm, devletleri uluslararası arenanın baş aktörleri olarak görmektedir. Devleti bütüncül ve yekpare bir yapı olarak kabul edip, devlet içi unsurları göz ardı ettiği konusunda eleştirilere muhatap olmaktadır. (Arı, 2010, s. 22-23) Devleti merkeze koyan ve çözüm olarak da en temel öğenin güç olduğunu kabul eden realistler; Hobbes'un "insan insanın kurdudur" önermesini referans olarak kabul ederler. Doğal yaşam hali dediğimiz acımasız bir dünyanın var olduğu ve Machiavelli'nin "amaca giden her yol mubahtır" söylemi realist paradigmanın yapı taşlarını oluşturur. Kronolojik olarak baktığımızda Thucydides ile başlayıp, Machiavelli ve Hobbes ile süren, Carr, Morgenthau, Waltz ve Huntington (Steans, 1991, s. 53-70) gibi yazarlar tarafından teorize edilen reelpolitik akım günümüzde halan üstüne kafa yorulan, kalem oynatılan ve tartışılan görüşleri ile uluslararası arenanın en önde gelen teorilerindedir. (Steans, 1991, s. 53)

Uluslararası arenayı, ulus devletlerin çıkar mücadelesi olarak tanımlayan realistler, anarşik ve güvensiz olarak gördükleri uluslararası ortamda güvende olabilmenin temel şartının güçlü olmaktan geçtiği görüşündedirler. Realistler, devletler arasındaki potansiyel çatışma alanlarına ağırlık vermişler, devletin egemenliği ve toprak bütünlüğünü koruması gerekliliğini vurgulamışlardır. Buradan hareketle askeri gücün ve kapasitenin yani maddi güce çok önem atfetmişler ve bunun sonucu olarak da devletin politikalarını birincil politika (highpolitics), ikincil politika (lowpolitics) ayırımına gitmişlerdir. Piramidin en tepesine ise ulusal güvenliği yerleştirmişlerdir. Devletin bekası için olmaz ise olmaz olarak gördükleri güvenlik ve askeri-stratejik konular birincil politikalar içinden yer bulurken,

ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel konular ikincil politikalar içerisinde varsayılmıştır. (Steans, 1991, s. 65)

Realist yaklaşımın ilkelerinin oluşmasında önemli katkıları olan ve siyaset bilimi literatürünün tüm kaynaklarında ilk büyük güç kuramcısı olarak nitelendirilen Niccola Machiavelli (1469-1527) Rönesans dönemine damgasını vurmuştur. Machiavelli, Prens'ine hitaben 1513'te yazdığı *De Principatibus* adlı eserinde bir hükümdarın nasıl davranması gerektiğini ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır. Machiavelli, yaşadığı dönemin İtalya şehir devletleri arasında bulunan statik güç dengesinin varlığından etkilenmiştir. (Arıboğan, Uluslararası İlişkiler Düşüncesi, 2004, s. 98) Machiavelli'ye göre devletin varlığının korunması ve sürdürülmesi ile "güç" olgusu arasında doğrudan ve simetrik bir ilişki söz konusudur. (Dedeoğlu, 2008, s. 41) Machiavelli ile Thucydides'in realizm anlayışı arasındaki en belirgin fark Machiavelli'nin realizmi, ahlaki prensipleri yok sayarken, Thucydides'in ise bir toplulukta bulunabilecek ahlaki unsurları korumaya çalışmıştır. (Arıboğan, Uluslararası İlişkiler Düşüncesi, 2004, s. 102)

Thomas Hobbes'a göre devletin temel hedefi "bireysel güvenlik" olsa da bu güvenliğin hukuk ile sağlanamayacağıdır. Yasaların insanın doğasında bulunan taraf tutma güdüsünden uzakta adaletli, merhametli veya hakkaniyetli metinler olduğunu fakat insanın doğasında bulunan kibir, tarfgirlik, öç alma gibi unsurlar nedeniyle uygulanması mümkün değildir. Kılıcın zoru olmadıkça ahitler sözlerden ibarettir ve insanı güvence altına alamaz demiştir. (Kay, 2012, s. 20) Eğer bu metinleri lafın ötesine taşımak istiyorsak kudreti ve gücü tek bir iradeye veya heyete devretmenin gerektiği görüşü benimsenmiştir. (Arıboğan, Uluslararası İlişkiler Düşüncesi, 2004, s. 107)

17. yüzyıl'da yaşamış olan Hugo Grotius ise doğal hukuk ve laiklik üzerine çalışmalar yapmıştır. Hollandalı bir hukukçu olan Grotius, uluslararası sistemi mutlak bir çatışma ortamı olarak ele almıştır. Bu anarşik sistemin oluşmasında en büyük etkenin ise uluslararası arenayı kontrol altında tutacak egemen bir gücün yani otoritenin olmayışı olarak açıklamıştır. (Dedeoğlu, 2008, s. 42)

E.H. Carr, devletlerin birbirleri arasında olan ilişkilerde çıkarlarının örtüşmediği görüşündedir. İç ve dış güvenliğin sağlanması için kurulan devlet,

egemenlik ve iktidarını pekiştirmek için bizzat kendisinin uluslararası ortamı güvensiz hale getirdiğini savlamıştır. İdealistlerin oluşturmayı hedefledikleri uluslararası ve evrensel bir barışın, sisteme egemen olanların kendi iktidarlarını koruma, yayma ve kendilerini kabul ettirme amaçlı olarak görmüştür. (Dedeoğlu, 2008, s. 50)

H.J. Morgenthau ise Birinci Dünya savaşı sonrası kurulan Milletler Cemiyeti ve İkinci Dünya savaşı sonrası kurulan BM ve sonrası sisteme egemen olan soğuk savaş yıllarını da çalışmalarına konu ederek, güç ve ulusal çıkar kavramlarının sisteme egemen olduğu görüşündedir. Machiaevelli ve Hobbes'un görüşlerinin devamı diyebileceğimiz realist görüşü en sistemli şekilde teorize eden kişi olmuştur. Morgenthau'ya göre tek bir dünya devleti veya uluslararası bir polis gücü oluşturma fikri ütopyiktir. (Morgenthau, 1970, s. 538-540) Mevcut sistemin daha güvenli ve barış odaklı devamı için diplomasi haricinde bir seçeneğin olmadığına işaret etmiştir. Kendi toprakları üzerinde karar alırken kendilerinden başka bir iktidarın bulunmadığı uluslar aralarındaki anlaşmazlıklara diplomatik kanallarla çözüm aramalıdır. Eğer uluslararası arenadaki güç mücadelesini sonlandırmanın bir yolu bulunsaydı diplomasi de kendiliğinden sona ermiş olacaktır. (Morgenthau, 1970, s. 701-702)

1970'li yıllarda gevşeyen çift kutuplu sistem ve uluslararası arenaya yeni katılan aktörler nedeniyle uluslararası arenayı açıklamaya çalışan teorisyenler tarafından neorealist görüş popülerlik kazanmıştır. Kenneth Waltz'ın bu görüşün fikir mucidi olarak kabul edilir. Neo-realistler ekonomik faktörlerin askeri gücün önüne geçmesi ve karşılıklı olarak bağımlılıklarının artmasına sisteme entegre ederek realist düşüncenin zayıf kaldığı konuları doldurmayı hedeflemiştir. Gücü ana hedef olarak gören realist öğretiyeye karşın neo-realistler gücü hedeflerine ulaşmada bir araç olarak görmüşler ve devlet dışındaki yeni aktörleri de sisteme etkilerini gündeme getirmişlerdir. (Waltz, 2010, s. 199)

Samuel Huntington ise çatışmaların kaynağını ideolojik yada ekonomik değil, kültürel olacağını savunduğu makalesinde "Clash of Civilization" (uygarlıkların çatışması) ulus-devletlerin uluslararası arenanın en güçlü aktörleri olmaya devam edeceklerini savlamış, çatışmaları ise farklı uygarlıklara mensup uluslar ve gruplar arasında çıkacağı görüşündedir. (Huntington, 1993) Huntington'un savunduğu görüşü muğlak bulanların sayısı azımsanamayacak seviyede olmakla birlikte, 11

Eylül sonrası gelişen dünya sisteminde Huntington'un görüşlerinden daha çok söz edilmeye başlanmıştır.

1.5.2. Liberalizm

Bireyin özgür yaratıldığı ve özgür kalması gerektiği önermesinden yola çıkan liberaller, bireyin özgürlüğünün hiçbir gerekçeyle ortadan kaldırılmaması gerektiğini savunmuşlardır. (Steans, 1991, s. 24) Liberaller, realist öğretinin savunduğu insanın doğuştan olumsuz olduğu görüşüne karşı çıkmışlardır. İdealist düşünce okulunun devamı diyebileceğimiz liberalizm ve bu düşüncelerle aynı ekolden diyebileceğimiz neoliberalizm, plüralizm, demokratik barış, fonksiyonalizm ve transnasyonalizm gibi teorileri bu gelenekle örtüşen teoriler olarak görebiliriz. (Steans, 1991, s. 48)

Liberal düşüncenin fikir babası olarak kabul edilen John Locke'a göre devletin görevi düzenin ve güvenliğin sağlanmasıdır. Realistler, güvenlik için devletin amaç olduğu görüşündedirler. Buna karşın Locke ise güvenli bir ortam için devleti araçsallaştırmıştır. Bireyin güçlü ve sınırsız bir iktidar karşısında kendini savunabilmesi için kuvvetler ayrımı prensibini ortaya atan yine Locke olmuştur. Yasama, yürütme ve yargı erkleri arasında yönetimin paylaşılması fikrini savlamıştır.

Liberal devlet, kendi çıkarlarını ön planda tutan değil halkının iyiliğini düşünen ve onların çıkarları doğrultusunda çalışan devlettir. Uluslararası sistemin de kendine özgü bir gündeminin olması söz konusu değildir. Sistemi oluşturan devletlerin kendi vatandaşlarının faydalarına çalışması gerektiğini savunurlar. Liberal devlet kendi hukukunu bireylerin temsilcilerinin ortak rızalarıyla oluşturmalıdırlar. Uluslararası hukuk oluşturulurken de aynı önerme geçerlidir. Uluslararası hukukun oluşturulması esnasında devletlerin ortak rızası prensibi esas alınmalıdır. En iyi devletin en az yönetme iddiası olan devlet olduğu görüşü liberaller tarafından benimsenmiştir.

Immanuel Kant, insanoğlunun rasyonel karakteri gereği hiçbir zaman savaştan yana olmadığı görüşündedir. Demokratik sistemle yönetilen devletlerin otokrasi ile yönetilen devletlerden daha az savaştan yana olduklarını savunan Kant Cumhuriyet ile yönetilen devletlerin halkına hesap vermek durumunda oldukları ve bunun sonucu olarak da halklarının görüşlerini daha fazla dikkate aldıkları görüşündedir. Halkın daha çok barış isteyen taraf olduğu ve yönetime katılmasının

barışa katkı yapmasının kaçınılmaz olacağı görüşünü dile getirmiştir. (Önal, 2010, s. 125-127)

Kant Kuram ve Pratik adlı eserinde savunduğu “evrensel devlet” görüşünden vazgeçerek daha gevşek bir sistem olan “uluslararası federasyon” fikrini ortaya atmıştır. Avrupa merkezli bir güçler dengesi (sözde) ile barışın sağlanması teorisinin bir ütopya olacağı görüşündedir. (Arıboğan, Uluslararası İlişkiler Düşüncesi, 2004, s. 129-130) Kant’ın düşüncelerinin demokratik barış teorisiyle örtüştüğünü söyleyebiliriz.

Kant devletlerin anayasalarının “cumhuriyetçi” olmaları gerektiğini ve devletler hukuku sisteminin ise hür devletlerden kurulu bir federasyona dayanmalı ve bu liberal devletlerin kendi aralarında uzlaştırıcı anlaşmalar yaparak barışı tesis edebileceklerini savunmuştur. Kant’ın görüşlerine genel bir çerçeve çizmek istersek onun kurmayı planladığı sistemin “milletler cemiyeti” ve “BM” tipinde bir kolektif güvenlik anlayışına dayalı bir sistem olduğu düşünülebilir.

Liberaler kurguladıkları sistemde serbest piyasa ekonomisinin geçerli olduğu ve bu piyasa ekonomisine bağlı olarak devletler arası ilişkilerin karşılıklı menfaatler doğrultusunda birbirlerine daha bağımlı hale geleceği ve bu bağımlılığın dünya barışını getireceğini savunmuşlardır.

Neoliberalizm, dünya barışının tesisi konusunda uluslararası örgütlerin yükledikleri misyonu daha belirgin hale getirmiştir. Karşılıklı işbirliğine dayalı kuruluşların kurulması ve bu ülkeler arasında ticaretin ve bağımlılığın artması ile ters orantılı olarak çatışma ve anlaşmazlıkların azalacağı görüşünü ortaya atmışlardır.

Entegrasyon teorileri olarak da geçen işlevsel (fonksiyonel), uluslararası (transnasyonel) teorilerin çıkış noktası ulusal devlet sisteminin tehdit ettiği barışı sağlamanın formülünü aramışlardır. (Rosamond, 2000, s. 20-23) David Mitrany, entegrasyon için bir araya gelen üye devletlerin üzerinde anlaştıkları konularda yetkilerini bağımsız bir kurula devretmeleri gerektiği görüşündedir. (Rosamond, 2000, s. 36-38) Lean Lindberg ise AB entegrasyonunu dış politika ve önemli iç politika alanlarında ulusların birbirlerinden bağımsız olarak önlemler almaktan vazgeçerek, ortak politikalar geliştirdikleri ve ortak kararlar alma sürecini başlatmaları olarak tarif etmiştir.

Karl Deutsch ise entegrasyonun mikrodan makroya doğru olacağını savlamıştır. Küçük çaplı işbirliklerinin zamanla yayılarak çoğulcu güvenlik topluluğuna evrileceği görüşünü dile getirmiştir. (Rosamond, 2000, s. 59-65)

Ernst B.Haas'da Mitrany'nin savunduğu işbirliğinin genişleyerek büyüyeceği tezini kabul etmiş ve bu işbirliğinin diğer sektörleri de içine alacağını yani taşma (spill-over) etkisi yapacağını ilave etmiştir. (Rosamond, 2000, s. 23-31)

1.5.3. Eleştirel Teori

Eleştirel teorisyenler, diğer bütün bilgi alanlarında olduğu gibi uluslararası ilişkiler teorilerinin yerleşik ve bağımlı bir düzenin temsilcisi olduğundan yola çıkmışlardır. (Okur & Övünç, 2016, s. 308) Süre giden dünyadaki eşitsizlik ve adaletsizliklere baş kaldırmanın yollarını araştırmışlardır.

Eleştirel çalışmalar, 1923 yılında Almanya'da kurulan Toplumsal Araştırmalar Enstitüsü'nde sosyoloji, siyaset, tarih, felsefe, estetik, psikanaliz gibi birçok farklı disiplin alanlarında çalışan akademisyenlerin biraraya gelerek modern topluma yönelik eleştirilerini dile getirdikleri Frankfurt Okulu ile başladığı kabul edilir. Eleştirel teorilerin savunucularının etkilendikleri ve temel başvuru kaynakları Frankfurt Düşünce Okulu olmuştur. (Birdişli, 2014, s. 52-53)

Feminist teorisyenler siyaset bilimi, iktisat, sosyoloji, antropoloji, hukuk, uluslararası ilişkiler vb. sosyal bilimler hatta müzik, edebiyat, sinema gibi sanatsal alanlarda dahi gizli bir erkekçi bakış açısının hakim olduğunu ve kadın unsurunun görmezden gelindiğini öne sürmüştürler. (Eken, 2016, s. 447-448)

Galler veya Abersyswyth ekolü olarak adlandırılan eleştirel teorinin en önemli isimlerinden Ken Both güvenlik sorunlarını bireyin özgürleşmesi ve kimlik sorunlarından kaynaklandığını savunmuştur. Robert Cox ise, eleştirel teoriyi Antonio Gramsci kavramlarını kullanarak uluslararası ilişkiler arenasına uyarlamıştır. Robert Cox, mevcut sistemi açıklamaya ve sorunlara çözüm arayanların bu sistemi kullanarak yaptıkları her açıklamanın mevcut düzeni korumaya ve çıkar çarklarının işlemesine katkıdan başka bir şey yapmadığını, eğer problemlerin çözümü isteniyorsa farklı yöntem ve pratikler geliştirilmesi gerektiğini savunmuştur. (Okur & Övünç, 2016, s. 299) Hegomanya kavramını açan Cox, hegomanyanın güçlü olanın

güçsüzü sömürdüğü bir sistem oluşturduğunu savunmuştur. Hegomanyanın güce sahip olan devletin bu güce erişmesi ve koruması yapması gerekeni bir dünya düzeni kurması ve diğer devletler ve sivil toplum kuruluşlarının da kendi hegoman çıkarlarına hizmet edecek şekilde mevcut düzeni organize etmesi gerektiği görüşündedir. (Okur & Övünç, 2016, s. 312-316)

Cox, çoğulcu bir dünya düzeninin gerektiğini vurgulamış ve mevcut uluslararası arenanın güçsüzü görmezden geldiği ve güçlünün güvenliğini ön plana çıkardığını belirtmiştir. BMGK'deki yapının savaşın galiplerinin karar vericiler konumunda oluşundan dolayı simgesel olduğu görüşündedir. (Mushakoji, 1997, s. 104-107)

1.5.4. Kopenhag Okulu

Soğuk savaşın son yılları ve soğuk savaş sonrası uluslararası ilişkiler arenasında köklü değişiklikler olmuş ve bu değişime uluslararası arenayı açıklamaya çalışan teorisyenler doğal olarak kayıtsız kalmamışlardır. Güvenlik üzerine en dikkat çekici çalışmalardan biride Copenhağen Peace Research (COPRI) olmuştur. Danimarka Parlamentosu tarafından 1985 yılında barış ve güvenlik konularında çok boyutlu çalışmaları (comprehensive security) yapmak için kurulmuş ve 1996 yılında Danimarka Araştırma ve Enformasyon Bakanlığına bağlanarak resmi bir kurum hüviyetine dönüştürülmüştür. Kopenhag Okulunun kuruluş amacı çatışma ve çözüm analizleri yaparak uluslararası arenada barışı sağlama olanaklarını araştırmaktır. (Birdişli, 2014, s. 92)

Kopenhag Okulu birey odaklanmasının yanında devlet ve toplum arasında bir denge kurma çabası, devlet ve toplumu oluşturan birey için de bu unsurlar önem taşımaktadır. Bu unsurları da göz önüne aldığımızda Kopenhag Okulunun güvenlik anlayışını liberal ve realist teorilerin bir karma versiyonu olarak görebiliriz. (Karacasulu, 2007, s. 82-100)

Barry Buzan'a göre tüm analizlerin ortak noktası ve analistlerin hemfikir oldukları konuyu uluslararası arenanın anarşik yapısı olmuştur. Çoğunlukla güç sistemi üzerine yoğunlaşmış ve savaşın sonuçları üzerine sistemi açıklamaya çalışmışlardır. Mevcut sistemin dışına çıkmadan mevcut yapının karmaşıklığının, devleti öncülleyen teorilerler açıklamak zordur. Bunun için diğer alanlarla bağlantı

kurmak gerekir bu alanlar coğrafik, politik, stratejik, tarihsel, ekonomik ve kültür gibi öğeleride katmadan güvenlik sorunsalı tam olarak açıklanamaz. (Buzan, People, States & Fear:, 2009, s. 106) Diğer bir deyişle makro ve mikro etkenlerin bir arada incelenmesi ve sisteme olan tüm etkinin ortaya çıkması gerektiğini savunmuştur. (Buzan, People, States & Fear:, 2009, s. 112)

Kopenhag okulunun literatüre kattığı diğer bir teoride güvenlikleştirme (securitisation) olmuştur. Güvenlikleştirmeyi söylemsel ve siyasal bir süreç olarak tanımlamıştır. Her karşılaşılan sorunun güvenlikleştirilmesinin sakıncalı olduğu görüşündedirler. Karşılaşılan problemin güvenlik sorunu olarak algılanması sonrası olağan dışı önlemler gerektiğinden gerekmedikçe sorunların güvenlikleştirilmesinden kaçınılmalıdır. Karşılaşılan sorunu güvenlikleştirmenin iktidar sahipleri ve siyasal seçkin kitleye sıradışı uygulamalar yapma fırsatı verdiği ve bunun avantajlarını kullanmak isteyebilirler. Sivil ve askeri elitlerin karar sürecine müdahil olabildiği otoriter sistemlerde doğal olarak güvenlikleştirme politikası daha başarılı sonuçlar vermektedir. Demokratik sistemlerde nispeten daha az kullanılmaktadır.

Güvenlikleştirmenin anti tezi ise güvenlik dışına çıkarma (desecuritization) işlemidir. Güvenlik dışına çıkartılan sorunun politik süreçler işletilerek çözümleneceğini ve bu yöntemin sorunu ele alanlar tarafından siyasal uyum ve hoşgörü çerçevesinde hareket ederek, problemin sahibi paydaşlar arasında karşılıklı uzlaşmayla çözüm bulunabilecektir. (Williams, 2003, s. 513)

Kopenhag Okulu'nun önde gelen kuramcılarında Barry Buzan, 1983 yılında yazdığı People, States, Fear isimli kitabında güvenliğin klasik bakış açısını genişleterek; politik, askeri, ekonomik, toplumsal ve ekolojik güvenlik konularını da ekleyerek kapsamlı veya diğer bir deyişle "genişletilmiş güvenlik" fikrini ortaya atmıştır. (Buzan, N.P.G.S.Twenty-First Century, 1991, s. 432) Tablo-1.2'de gösterilen Buzan'ın formülize ettiği genişletilmiş güvenlik (comprehensive security) yaklaşımı 5 farklı sektörde yer almalarına rağmen birbirlerinden tamamen bağımsız olmayan ve karşılıklı etkileşimi bulunan sahaların güvenlik başlığı altında sıralanmalarıdır. Buzan bu bakış açısını yeni güvenlik sorunlarını daha iyi anlamak ve sorunların çözümünde daha etkin yöntemler geliştirebilmek adına güvenliği sektörlere ayırmıştır.

Tablo-1.2’de gösterilen Bary Buzan’ın ayrımını yaptığı sektörlerin, bireyler ve gezegen/küresel yelpazede etkileşimi aktarılmıştır. Bu sektörlerin daha iyi anlaşılması için genel olarak tanıtılacaktır.

Tablo-1.2: Kuzey ve Güneyde Güvenliğin Dikey Düzeyleri ve Yatay Boyutları
(Brauch, **Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü**, 2008, s. 8)

Güvenlik Boyutu ⇒ Etkileşim Düzeyi ↓ (gösterilenler)	Askeri	Siyasi	Ekonomik	Çevresel ↓	Toplumsal
İnsan →			Sosyal, enerji, gıda, sağlık, geçim yollarına yönelik tehditler, çatışma alanları ve riskler, yüksek hassasiyet içeren alanlarda bir beka ikilemi ortaya koyabilir		
Köy/Topluluk/Toplum				↓↑	
Ulusal	“Rekabet halindeki Devletlerin güvenlik ikilemi” (Ulusal Güvenlik Kavramı)		Tüm analiz ve etkileşim düzeylerini bir araya getiren “enerji, gıda, sağlık ve geçim yolları, vs güvenliğini sağlamak” (insan Güvenliği Kavramı)		
Uluslararası/Bölgesel					
Küresel/Gezegensel	→			↓↑	

Soğuk savaş sonrası süreçte global piyasaya kapalı olan ülkelerinde bu sisteme dahil olmaları ve yeni pazar imkanlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Lakin bazı ülkelerde yaşanan politik istikrarsızlık, yoksulluk, açlık ve iç çatışmaların varlığı bu ülkelere uzun vadeli yatırım planı yapan yatırımcılar için caydırıcı bir etki yapmaktadır. (Buzan, Uluslararası İlişkilerde İngiliz Okulu, 2015, s. 144-147)

1945’ten günümüze az gelişmiş ülkelerde yer alan 100’ün üzerinde savaşta 20 ile 30 milyon arası insanın öldüğü ve bu ölenlerin %90 oranını sivillerin oluşturduğu tahmin edilmektedir. Güvenlik sorunlarının çoğunun az gelişmiş ülkelerde görüldüğü ve bu sorunların çoğunun iç meselelerden kaynaklandığı göze çarpmaktadır. (Buzan, People, States & Fear:, 2009, s. 92-100) Bu sorunların çözümü politik güvenlik kapsamında aranmıştır.

Askeri güvenlik denilince ilk akla gelen şiddet unsuru olmasına rağmen hırsızlık, gasp ya da politik şiddet ve benzeri bir çok tehdit bu bölümün içerisinde yer almaz. Geçmişte ve günümüzde güvenlik denilince ilk akla gelen askeri güvenlik tedbirleri olmaktadır. Buna karşın aile içi şiddet, endüstriyel ölümler, trafik kazaları, yolsuzluk, açlık, ekonomik yetersizlikler gibi birçok unsurun neden olduğu ölümler sayıca savaşlarda yaşanan ölümlerden kat ve kat daha fazladır. Bunların hepsinin güvenlik açığı ve sorunu olarak baz alırsak neyin askeri güvenliğin içine sokulacağı veya neyin sokulmayacağı girift bir konu olmakla birlikte şiddetin devlet dışı aktörler tarafından kullanımı bu sınırlamayı belirler. (Herring, 2007, s. 130-132) Sosyal adaletsizlik ve bunun gibi birçok nedeni bahane ederek isyana veya şiddete başvurulursa bunun ilgi alanı askeri güvenlik olacaktır. Askeri güvenlik şiddet yoluyla veya caydırıcılık yoluyla olsun kullanımı ve kontrolü devlet eliyle otoritenin ve düzenin sağlanması amacıyla kullanılmasıdır.

Güvenliğin insanın yaşamında birçok alanda karşısına çıkması ve yaşamın olağan seyrinde devam edebilmesi için temel ihtiyaçlar kadar vazgeçilmez olduğu unsurundan yola çıkarak araştırmacılar bu konuda birçok görüş ortaya koymuşlardır. Neyin güvenlik ile ilgili olduğu tam olarak sınırlandırılmamıştır. Bu sınırlandırmaları daha iyi yapmak adına geliştirilen beş kategorili tasnifte ise ana hatlarıyla birbirlerinden ayrılmalarına rağmen bazı konuların iki veya üç başlığı aynı anda ilgilendirdiği göz önüne alındığında güvenliğin bölünemez bir olgu olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik güvenliği göz önüne aldığımızda bireylerin yaşamlarını doğrudan ilgilendirmelerinin yanında ulusal konular diyebileceğimiz askeri güvenlikle ayrıştırılması mümkün olmamaktadır. Askeri kapasitenin var olması ve sürdürülmesi doğrudan ekonomik kaynaklara bağlıdır. Diğer bir taraftan baktığımızda ekonomik varlıkların kaynakların ve faaliyetlerin sorunsuz ve güvenle çalışabilmelerini teminatını askeri güvenlik unsurları sağlamaktadır. Birbirleriyle doğrudan bağımlı olan bu unsurlar kendi mecralarına baktığımızda olabildiğince teknik ve bağımsız birçok unsuru da içerlerinde barındırmaktadırlar. Bu beşli kategorileştirme tekniği karmaşıklığı açıklamak için seçilmiştir.

Serbest piyasa ekonomisinin dünya geneline hakim olması ve yeni fırsatların ortaya çıkması ülkeleri ikili anlaşmaların yanında daha fazla ülkelerin katılımıyla

gerçekleşen işbirliklerine yönelmiştir. Karşılıklı bağımlığın getirdiği şartlar ve fırsatlar ülkeler arası çatışmayı da engellemiştir. (Yılmaz, 2013, s. 202-203) İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'nın askeri ve politik sorunları Avrupa Birliği bünyesinde eritilmiş ve birlik üyesi ülkeler arasında ekonomik işbirliği amacıyla geliştirilen bu model tüm sahalara yayılmıştır. Birbirine bağlı olan ekonomik sistem içerisinde Yunanistan veya İspanya da yaşanan bir ekonomik kriz tüm Avrupa hatta dünya ekonomilerini sarsmaktadır. Kaçınılmaz olarak ulusal bir sorun uluslararası arenayı doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendirmektedir.

Gelişmekte olan teknolojik imkânlar ve artan nüfus daimi olarak doğal kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Sektörel olarak birçok alan (madencilik, tarım, ormancılık, hayvancılık, balıkçılık, turizm vb.) faaliyetlerini sürdürebilmek ve geliştirebilmek için çevresel kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. İktisatçıların kaynakların kısıtlılığı ve ihtiyaçların sonsuzluğu önermesiyle açıkladıkları bu durum çevresel güvenliği de tehdit etmektedir. Serbest piyasanın getirdiği dayanılmaz rekabet ve doyumsuz hırs kaynakların kontrolsüzce tüketimi sorununu ortaya çıkarmaktadır. (Yılmaz, 2013, s. 202-203) Ülkeler bu çıkmazdan ulusal projeler ve yasalar ile çıkmaya çalışırken uluslararası organizasyonlar da belli standartlar (Kyoto Protokolü) ile bu durumun zararlarının önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

En son Japonya depreminde nükleer enerji santralinde yaşanan güvenlik açığına çevresel güvenlik içerisinde değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Japonya, Çernobil, BP (ABD) yaşanan petrol sızıntısı sadece yaşanan ülkenin sorunu olmanın ötesinde tüm dünya ülkelerini doğrudan veya dolaylı yollardan etkilemiştir. Çevresel güvenlik ulusal bir sorun olmasının ötesinde uluslararası arenanın önemli bir konu başlığı olmayı hak etmektedir.

Devletin sınırlarıyla toplumun sınırları birbirleriyle çok nadir uyuşmaktadır. Toplumsal güvenliği kritik hala getiren ana unsurda bu gerçektir. (Waewer, 2008, s. 153) Waewer toplumsal güvenliğin en nihayetinde kimlikle ilişkili olduğu görüşündedir. (Waewer, 2008, s. 161) Toplumsal güvenlik, bir kimliğin algılanan bir tehlikeye karşı savunulması ya da başka bir deyişle, bir topluluğun kimliğine yönelik algılanan bir tehlikeye karşı savunulması işlemi olarak tanımlanabilir. Bir topluluğun kendi oluşturma şekli önemlidir. Bu kimlik olabileceği gibi din veya ırk olabilir. Herhangi bir topluluk bir gelişmeyi veya potansiyel bir durumu kendi varlığına karşı

tehdit olarak tanımlarsa toplumsal güvensizlik oluşmuş diyebiliriz. (Waewer, 2008, s. 155)

Demokratik veya emperyal olsun, devlet ile eşleşecek ortak bir kültür için çalışan entegrasyon projeleri, toplumsal bir araya gelmeyi sağlayan kimliksel bilinci yok etmek çeşitli araçları kullanabilmektedirler. (örneğin okullar, kiliseler ve dil hakları) Baskının çok fazla olduğu durumlarda azınlıklar kendi kimliklerini ve kültürlerini yeniden üretme yetilerini kaybedebilmektedirler. Toplumların kendi kültür ve kimliklerini yeniden üretmelerinin engellenmesi için çeşitli yöntem ve araçlar kullanılmaktadır. Toplumların kalplerinde ve kafalarında mücadele diyebileceğimiz, eğitim ve medya gibi unsurların yanında göç ve siyasi oluşumlar gibi somut faaliyetlerle de mücadele sürebilmektedir. Toplumsal güvenliğe karşı algılanan tehditler iki şekilde savunulabilir. Toplum tarafından gerçekleştirilen faaliyetler veya tehdidi devletin gündemine taşıyarak. Devlet seviyesinde göç tehdidiyle yasa veya sınır kontrolleriyle mücadele edilebilir. Devletin aktör olarak mücadele içinde yer alması genel olarak sorunu, önce siyasi sonra da askeri yöntemlerin de göz ardı edilmediği seçenekleri gündeme taşımaktadır. (Waewer, 2008, s. 161-162) Sorunu bu noktada toplumsal güvenliğin sınırları içerisinde açıklamak mümkün değildir. Sorunlar oldukça karmaşık ve girift bir yapıda oldukları için sektörler arası geçişlerin yanında ortak ele alınacak durumlarda oldukça fazla olmaktadır.

Etnik farklılıklar uluslararası politikada bir araç olarak kullanılması soğuk savaş yıllarının hemen sonrasına dayanır. Özellikle ABD tarafından dağıtılan Sovyetler Birliği'nin (SSCB) yeniden bir araya gelebilme olasılığını ortadan kaldırmak amacıyla etnisite siyasal amaçlı olarak kullanılmıştır. Yugoslavya devletinden etnik yapı temelli çatışmalar sonucu 7 farklı devlet meydana gelmiştir. (Kenar, 2005, s. 521-522)

1.5.5. İdealizm

İdealizm kavramını ilk kullanan 1923 yılında bir konferansta tebliğ sunan Birkenhead olmuştur. Birkenhead İdealizm kavramını felsefi ve uluslararası ilişkiler açılarından ele almış ve felsefi olarak idealizmi bir kişinin ya da topluluğun, etrafındaki gerçek ve mevcut fiziksel koşullardan daha ileri ve yüce bir noktaya

ulaşım arzusu olarak tanımlamış, uluslararası politika bağlamında ise idealizmi ise devletler arası ilişkilerin etik ve değerler etrafında geliştirilmesi isteği olarak tarif etmiştir. (Gözen, 2016, s. 70)

İnsanlık tarihinin ilk toptan savaşı olan Birinci Dünya Savaşı galiplerine bile o kadar ciddi kayıplar verdimiştir ki, en başta galip devletlerin liderleri olmak üzere, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nden bazı entelektüeller, düşünürler siyasetçiler, savaşın nedeni ve çıkış sebeplerini sorgulamaya başladılar. İki dünya savaşı arası dönemde (1919-1939) devletler neden birbirleriyle savaşıyor ve savaşlar nasıl önlenebilir diğer bir deyişle “devletler arasındaki kalıcı bir barış nasıl sağlanabilir” sorusuna cevap aranmaya başlanmıştır. (Çakmak H. , 2007, s. 17-19)

İki savaş arasındaki dönemde ortaya konan fikirlerin nasıl isimlendirileceği konusunda bir fikir birliği mevcut değildir. Bu dönemde üretilen fikirler, Ütopyacılık, Liberalizm, Normativizm, Hukuk Yoluyla Barış gibi kavramlar ile açıklansa da İdealizm tanımının bu ifadeleri kapsadığını söyleyebiliriz. (Gözen, 2016, s. 72) Birinci Dünya Savaşı sonrası yeni bir dünya düzeni kurulması amacıyla, 1913-1921 seneleri arasında ABD Başkanlığı yapan Woodrow Wilson tarafından ortaya atılmış olan 14 maddelik Wilson İlkeleri (Wilson İlkeleri için EK-A'ya bakınız) idealizm ile o kadar özdeşleştirilmiştir ki birçok kişi tarafından Wilsonculuk olarak da tanımlanmaktadır. (Rich, 2003, s. 84-85)

İdealizm bir uluslararası ilişkiler teorisi olarak, iki savaş arası dönem ile ilgili yani savaş ve barış konusuyla ilintili olup diğer bir deyişle savaşların nasıl önleneceği ve barışın nasıl sağlanacağı ile ilgili olarak ortaya çıkmıştır. İdealizm'in çıkış noktası savaş ve barış olmak ile beraber, tüm insanlığın genelini ilgilendiren sorun ve siyasal yapılanmalarla ilgili görüşler de ortaya koymuştur. (Çalış & Kan, 2006, s. 69) Bu meseleler arasında refah, yoksulluk, insan hakları, adalet, çevre, demokratikleşme, örgütlenme, hukuk, etik gibi konuların yanı sıra bölgeselleşme, küreselleşme, ulusallaşma gibi konularda yer bulmuştur. (Wilson, 2003, s. 137-141)

İdealizm “ideal bir dünya düzenin” kurulmasını hedefler, uluslararası ilişkilerdeki mevcut ya da reel durumların veya gerçeklerin olumsuz ve kötü olduğundan hareketle ideal bir dünya düzenin parametrelerini ortaya koyar. (Çalış & Kan, 2006, s. 44-45) Realizmin gerçek olarak kabul ettiği savaş ve güç dengesi, insan

doğasının kötülüğü, uluslararası anarşi gibi durumları ortadan kaldırıp, bunların yerine barışın, işbirliğinin, insan doğasının iyiliğinin, istikrarın ve düzenin geçerli olduğu ideal bir uluslararası ilişkiler oluşturmayı hedefler. (Gözen, 2016, s. 71)

Özellikle son yıllarda yazılan uluslararası ilişkiler ders kitaplarında İdealizm yerine yaygın olarak Liberalizm kullanılmaktadır. (Wilson, 2003, s. 3) Wilson'un kendisinin bir liberal olması ve dünyayı bu değerlere göre düzenlemeye çalışması nedeniyle, Liberalizm ve İdealizm arasında sıkı bir ilişki ve benzerlikler mevcuttur. (Wilson, 2003, s. 18) Bununla beraber Liberalizm ve İdealizm arasında bariz farklılıklar da mevcuttur. Birincisi, Liberalizm özü itibarıyla birey merkezli ve özgürlüklere dayanırken, İdealizm in çıkış noktası devlet merkezli ve uluslararası düzen/istikrar üzerine kurulu bir yapı öngörmüştür. Liberalizm; birey, sivil toplum ve devlet oluşum ve işleyiş süreçleriyle ilgilenen siyaset bilimi teorisi. İdealizm ise devletler arası ilişkilere odaklanan ve uluslararası süreçler ve oluşumlarla ilgilenen uluslararası ilişkiler teorisi. İkincisi, Liberalizm bir siyaset felsefesi ve bilimi olarak devletin oluşumu, işleyişi ve gelişimini inceleme alanına alırken, İdealizm ise devlet yönetimine odaklanmak yerine uluslararası düzenin oluşumu, işleyişi, ilkeleri ve kuralları ile ilgili konular üzerine düşünceler ortaya koymuştur. Liberalizm ve idealizm arasındaki üçüncü fark, I. Dünya Savaşı sonrası devletler arası savaşların önlenmesi ve barışın sağlanması için politik öneriler sunan bir ekolken, Liberalizm Adam Smith'den itibaren daha çok ekonomik ve politik temele dayanır. Neoliberalizm ise kurumsal ve örgütsel yapıyı da içine alan incelemelerinde İdealizme daha çok benzemekle birlikte ağırlıklı olarak ekonomi ve ticaretin kurumsal düzenlemelerle küreselleşmesi konusuna yoğunlaşmıştır. İdealizm ise devletlerin uluslararası örgütler içinde diyalog ve işbirliği ile barışçı bir düzen kurması konularına yoğunlaşmıştır. (Gözen, 2016, s. 74-76)

Günümüzde hala egemen devletler döneminin hakim olduğu ve devletlerin uluslararası ilişkilerin oluşumunda baş aktör oldukları dikkate alındığında idealizmin uluslararası ilişkiler için özgün bir teori olarak önemi devam etmektedir. (Buzan, People, States & Fear:, 2009, s. 128-129) Uluslararası ilişkilerin temel sorunları arasındaki yerini koruyan uluslararası savaş-barış konusudur. İdealizm ise uluslararası savaşların önlenmesi ve uluslararası toplumun oluşması dahil birçok konuda çözüm önerileri sunmuştur. Bu öneriler sadece etik değil aynı zamanda

hukuk, örgütler, diplomasi ve daha birçok araçlarla savaşın önlenmesi ve barışın sağlanması konularını içermektedir.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında özelde bir dünya savaşının önlenmesi ve genelde tüm uluslararası savaşların nedenlerini bulmak, anlamak, uluslararası savaşı önlemek ve barışı korumak amacıyla ortaya çıkmıştır. İki dünya savaşı arasındaki dönemde ön plana çıkmış olan İdealizm'in gündeminde: dünya hükümetinin kurulması, uluslararası ilişkilerde pasifist olunması, uluslararası polis gücünün kurulması, Milletler Cemiyeti ve müşterek güvenlik sistemine destek ve saygı gösterilmesi, silahsızlanmanın uygulanması, yatıştırıcı politika izlenmesi, daha kapsamlı bir uluslararası hukuk düzeninin kurulması, geleneksel devlet yönetimi araçlarına (gizli diplomasi ve güç dengesi gibi) itibar edilmemesi uluslararası karşılıklı bağımlılığın artırılması konuları yer almıştır. (Lloyd, 2003, s. 30-45)

İkinci Dünya Savaşı sonrası realizmin uluslararası ilişkiler literatürünü domine etmiş olması, hatta soğuk savaş döneminde realist paradigmaların daha geçerli olması İdealizm anlayışının sona ermesi veya uygulanmaması anlamına gelmemektedir. Soğuk savaş dönemi sorunlarına idealizm ile çıkış yolları aranmış ve bunlarda başarılı sonuçların yanında başarısız sonuçlarda alınmıştır. Bunlardan en önemlileri; BM ve ona bağlı olarak kurulan çok sayıda uluslararası örgütler ve Avrupa coğrafyasında kurulan Avrupa Birliği bütünleşmesidir. AB ve BM örgütleri, öncelikle pratikte ama esasen felsefi olarak İdealizm'e dayanıyordu. Özü itibarıyla İdealizmin bir ürünü olan bu iki uluslararası siyasi proje günümüzde hala etkinliklerini devam ettirmektedirler. (Long, 2003, s. 321)

Bu iki örgüt (Avrupa Birliği ve BM), soğuk savaş döneminde etkili olan realizm'in zirvede olduğu dönemlerde dahil diyalog, işbirliği, bütünleşme ve barış süreçlerini kısmen de olsa işletebilmişlerdir. (Dinan, 2009, s. 34-39) Uluslararası ilişkiler teori ve literatüründe neredeyse tamamen kaybolan idealizm uluslararası ilişkiler pratiğinde varlığını geliştirerek devam ettirmeyi başarmıştır. BM özellikle büyük devletler arası savaşın önlenmesi konusunda etkili olmuştur. BM, bir kurum ve hukuksal yapı olarak devletler arası görüşme ve işbirliğine imkan sağlamıştır. (Gözen, 2016, s. 85) Avrupa Bütünleşmesi özellikle Avrupa'da ciddi bir istikrar, barış ve refah düzeni yaratmıştır. Soğuk savaş dönemi ve sonrasında etkili olmaya devam eden uluslararası hukuk düzenlemeleri idealizm'in etkinliğinin devam

ettiğinin diğeri bir kanıttır. BM çatısı altında hem de dışında binlerce uluslararası antlaşma imzalanmış, normlar oluşmuş ve uygulamaya konulmuştur. BM Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Sözleşmesi ve Mahkemesi, BM Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi, Deniz Hukuku Sözleşmesi gibi birçok devletler arası hukuki düzenlemeler bunlardan sadece bir kısmını oluşturmaktadır. (Gözen, 2016, s. 86)

Bir dünya veya küresel toplum oluşturma fikri projesi, çabası veya ideali tamamen geçersiz denilemez. Milletler Cemiyeti sonra da BM çerçevesinde yapılmaya çalışılan kısmen bu tanımlamayla örtüşmektedir. BM Genel Kurulu bir yasama organı, BMGK bir yürütme organı, Uluslararası Adalet Divanı'nın ise bir yargı organı olarak çalıştığı; uluslararası sorunların bu organların tek veya müşterek çalışması ile çözüldüğü küresel güvenlik, refah, kalkınma, adalet, barış ve istikrarın optimum düzeyde geliştiği bir dünya düzeni ideali planlanmıştır. (Gözen, 2016, s. 104) Bu plan tamamen uygulanamamış olmakla birlikte tamamen de geçersiz olmamıştır. Birinci dünya savaşı sonrası ortaya konulan idealist düşüncenin ürünleri olan uluslararası örgütler, uluslararası hukuk, diplomasi ve diğer araçlar ile savaşları önleme mekanizmaları veya metotları, 2003 yılında bizzat İdealizm'in fikir kaynağı olan ABD tarafından bir kez daha ihlal edilmiştir. ABD Başkanı George W. Bush BM'yi, uluslararası hukuku, etik ve normları ve hatta tüm diplomasi usullerini kabaca reddederek ve yok sayarak Irak'ı işgal etmişti. (Nye, 2005, s. 34-35)

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, İdealizm'in önermelerinin gücünün de ispatı olarak kabul eden Kegley Neo-İdealizm (yeni idealizm) kavramını ortaya atmıştır. Soğuk savaş sonrası gelişen uluslararası ilişkiler arenasındaki işbirliklerinin (1990 ve sonrası BMGK kararları gibi) çatışmacı ortamın istenmediğinin bir sonucu olarak açıklamıştır. Kegley'e göre yeni dönemde demokrasinin yükselişi, demokrasi ve barış ilişkisinin güçlenmesi, ekonomik işbirliği ve serbest ticaret, uluslararası hukuk yoluyla barış, BM barış koruma operasyonları gibi araçlarla uluslararası örgütlerin rolünün artması, silahların kontrolü, ulusüstü ve ulusiçi aktörlerin artan güçlerini olumlu gelişmeler olarak saymıştır. Fakat realizm ön gördüğü güç temelli varsayımların yok sayılamayacağını ve bunları da sisteme adapte edilerek yeni bir çerçeve çizilmesi gerektiğini ortaya atmıştır. (Wilson, 2003, s. 10-11)

1.5.6. Barış Teorileri

Barış kavramı, açıklayanın bilim dalı ve konuya yaklaşımına göre değişim gösterebilmektedir. Barış kavramı daha önceleri güvenlik ile ele alınmış ve güvenlik teorilerinin içinde yorumlanmıştır. Norveçli bilim adamı Johan Galtung barış kavramını çok ayrıntılı olarak ele alan ilk kişi olmuştur. Galtung barışı negatif ve pozitif barış kavramları olarak iki alt başlıkta tanımlamıştır. İlk başlığı, aynı zamanda dar anlamda barış olarak da tarif ettiği negatif barıştır. Devletler arasında şiddetin ve silahlı çatışmanın olmaması halini tanımlarken kullandığı bu tanımlama aynı zamanda realist (reelpolitik) teorinin barış kavramına bakışını yansıttığı söylenebilir. (Galtung, 1969, s. 183)

Günümüzde negatif barışın uluslararası hukuktaki barış kavramının merkezini oluşturmaktadır. Uluslararası ilişkilerde barış ortamını şekillendirecek olanın, güçlü devletler ya da savaş sonrası kazanan devletin kendileri olmaktadır. Bu tarz bir barış süreci ise, hakim devletlerin normları, değerleri, sosyo-ekonomik ve siyasi sisteme karşı tutumunu gösterir ve ilgili devletlerin hegemonyasına bağlı olmaktadır. (Akgül, 2015, s. 89)

İkinci başlıkta ise Galtung, realistlerin barış anlayışına alternatif bir bakış açısı getirmiştir. Bunu da pozitif barış olarak tanımlamıştır. Barışı ilk kez sistemli bir şekilde açıklayan kişi olan yazar, pozitif barışı toplumdaki eşitlik, sömürsüz toplum, cinsiyet eşitliği, sosyal adalet ve ekonomik özgürlükler ve benzeri çok boyutlu ve birbirleriyle bağlantılı bir bütünü tarif etmek için kullanmıştır. Kişisel şiddet ve yapısal şiddet olarak iki ayrı kavramı da literatüre kazandıran Galtung olmuştur. Kişisel şiddeti bireyle arasında ele alırken, yapısal şiddeti çok geniş bir çerçevede ele almıştır. Sistemin kendisinin uyguladığı şiddeti tanımlarken yapısal şiddet tarifini kullanmıştır. Yapısal bir şiddetin olduğu yerde sosyal adaletsizliğin olduğunu savunmuştur. (Galtung, 1969, s. 183-184)

BM'nin barışa bakış açısını incelediğimizde ise BM Antlaşması genelinde pozitif barışın mı yoksa negatif barışın mı esas alındığının tespiti mümkün gözükmemektedir. Kurulduğu dönem itibariyle de kavramsal böyle bir tartışmanın var olmadığı gerçeğinden yola çıktığımızda BM Antlaşmasının böyle bir ayrımı gözetmediğini söylemek mümkün değildir.

Soğuk savaşın bitişiyle ortaya çıkan ve uluslararası gündemi yoğun şekilde meşgul eden tartışma konularının başında; büyük insan hakları ihlallerine sebep olan etnik sorunlar, iç çatışmalar, güvenlik ve barış ihtiyacını sık gündeme getirmektedir. Bu durum aslında kavramsal tanımlamayı da beraberinde getirmiştir. Güncel sorunlar ve değişen sistemin ihtiyaçları gereği BM’de uluslararası sistemin ihtiyaçlarına alternatif bir çözüm yolu olarak bulunduğu Barışı Koruma Misyonlarının görev tanımının içeriğinde değişiklik yaparak mevcut sisteme uyum sağlamayı hedeflemiştir.

BM, uluslararası barış ve güvenliği sağlamaktan sorumlu baş aktör olarak negatif barış anlayışı olarak tanımlanan şiddet ve savaşın olmaması halinin yeni sorunlar ve anlaşmazlıkları kalıcı olarak çözemediğini fark ederek güvenlik ve barışı sağlamak için pozitif barış kavramının içeriğine daha uygun düşen çok boyutlu barış ve güvenlik araçları geliştirmeyi hedeflemiştir. Çalışmamızın 3’üncü bölümünde ayrıntılı olarak ele aldığımız bu yöntemler; Barışı Koruma Misyonları’nın kullandığı araçları ve yöntemleri açıklamakta kullandığı teorik yöntemleri şu kavramlar üzerine yeniden inşa ettiği gözlemlenmiştir. Barışı koruma (peacekeeping), barış inşa etme (peacebuilding), Barış yaratma (peacemaking), Barışı uygulama (enforcement) kavramları olarak ayrıntılarıyla ele alınmıştır.

Barış kavramının yorum farklarıyla sorun daha da karmaşıkmiş gibi görünmekle birlikte aslında negatif ve pozitif barışın birbirinden uzak olmadığı açıktır. Burada temel farkın amaçlara ulaşmak için ne kadar hazır olunduğudur. (Demirel, 2015, s. 54)

İKİNCİ BÖLÜM

1945'DEN GÜNÜMÜZE GÜVENLİK KONSEYİNİN YAPISI VE UYGULAMALARININ İNCELENMESİ

Topyekun savaşın ilk deneyimi olan Birinci Dünya Savaşı sonrası kurulan Milletler Cemiyeti'nin en önemli amacı, tekrar böyle bir çatışmanın ortaya çıkmasının önüne geçmektir. Yaşanabilecek sorunları müzakere yöntemleriyle aşmayı planlamışlardır. Birinci Dünya Savaşı'ndan yaklaşık 20 yıl sonra tekrar bir topyekun savaş olan İkinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkması Milletler Cemiyeti'nin kurulurken hedeflediği barış ortamını sağlayamadığını fiilen ispatlamıştır. Milletler Cemiyeti yapısı itibariyle uluslararası kurulan ilk örgüt olmuştur. Yapısal bazı sorunlar dolayısıyla başarısız olmuş lakin kendisinden sonraki örgütlenmeler için neyin yapılabileceği gibi çok önemli deneyimler sunmuştur. (Rich, 2003, s. 84-92)

Stalingrad Savaşı'nın sonrası savaşın gidişatı Mihver Devletlerin aleyhine dönmüştür. Ocak 1942'de İngiltere Başkanı Winston Churchill ABD Başkanı Franklin Roosevelt'i ziyaret etmiş ve adı sonradan BM olan uluslararası bir organizasyon için fikir birliğine varmışlardır. Bu anlaşmaya sonradan 22 devlet daha katılmış ve katılımcı devletler Mihver Devletlerine karşı kesin bir galibiyet alınmadıkça, barış antlaşması imzalanmaması kararı almışlardır. (Zhongyun, 1998, s. 49) Müttefik Devletler savaşın galibi olacaklarını öngörerek savaş sonrası dünya dengelerini kendi istedikleri doğrultuda şekillendirmek amacıyla bir dizi konferanslar düzenlemişlerdir. BM'nin yapısı bu konferanslarla şekillendirilmiştir.

Savaş sonrası hedeflenen dengelerin ve düzenin kurulması için düzenlenen konferanslardan ilki, Ocak 1943'te İngiltere ve ABD arasında Fas ve Fransa'nın işgalinden sonra General De Gaulle önderliğinde yürütülen Hür Fransızlar Hareketi'nin de iştirak ettiği Kazablanka Konferansı'dır. Katılımcı devletler Mihver Devletlerinin kayıtsız şartsız teslim alınmalarını kararlaştırmışlardır. Bu kararı

almalarının arkasında yatan en önemli neden Birinci Dünya Savaşı sonrası Woodrow Wilson prensiplerine göre teslim olan Almanya örneğinin tekrar yaşanması ihtimalinin önüne geçmeyi amaçlamışlardır. Keza Almanya bu sayede Versailles Antlaşmasının bazı ağır şartlarına karşı, temel savunma argümanı geliştirmiştir. (Yılmaz, 2013, s. 117)

Ekim 1943 tarihinde düzenlenen Moskova Konferansı, ülkelerin dışişleri bakanları seviyesinde toplanmıştır. Bu konferansta Milletler Cemiyetinin yerine geçecek yeni bir uluslararası örgüt kurulmasına karar verilmiştir. Daha sonra 28 Kasım - 11 Aralık 1943 tarihleri arasında devlet başkanları düzeyinde Tahran Konferansı'nda toplanılmış ve Moskova Konferansı'nda alınan tüm kararlar teyit edilmiştir. (Zhongyun, 1998, s. 47-59)

Ağustos 1944 tarihinde Washington D.C. de toplanan Dumbarton Oaks Konferansı ise Milletler Cemiyeti'nin yerine kurulacak olan uluslararası örgütün yapısı ve işleyişi ile ilgili ayrıntıların görüşüldüğü bir toplantı olmuştur. Büyük ölçüde üye ülkeler arasında fikir birliği sağlanmıştır. Lakin, ABD ve Sovyetler Birliği arasında iki önemli noktada görüş ayrılığı yaşanmıştır. BMGK'de oylama ve Genel Kurul'da temsil konularında fikir birliğine varılamamıştır. (Yılmaz, 2013, s. 118)

Genel Kurul'da temsil konusunda Sovyetler Birliği, kendini oluşturan 16 Cumhuriyetin hepsinin Genel Kurul'da temsil edilmeleri gerektiğini öne sürmüştür. Lakin ABD, bu fikre sıcak bakmamıştır. ABD, 48 Federe Devletten oluşan alt devletlerinin bu kadar sandalyeye sahip olmalarının adil olmayacağı gerekçesiyle, öneriye karşı çıkmıştır. BMGK'de temsil konusunda ise hangi devletlerin büyük güç sayılacakları ve örgütün yürütme organını oluşturacağı konusu Dumbarton Oaks Konferansı'nda karara bağlanamamıştır. (Zhongyun, 1998, s. 47-59)

Şubat 1945'te toplanan Yalta Konferansı savaş sonrası dünya dengelerini şekillendiren konferans olmuştur. Daha önce fikri hazırlığı ve altyapısı oluşturulan BM Örgütü'ne ait tüm sorunlar giderilmiş ve örgütün nasıl çalışacağı karara bağlanmıştır. Kuruluşunda ve ilerleyen yıllarda en çok tartışılacak olan BMGK üyelerinin veto hakkı beş büyük devlete (ABD, İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği ve Çin) verilmiştir. (Zhongyun, 1998, s. 47-59)

25 Nisan 1945 tarihinde aralarında Türkiye'nin de bulunduğu, Almanya ve Japonya'ya savaş ilan eden 51 ülkenin temsilcileri, (Kütükçü & Erdal, 2011, s. 7) San Francisco'da toplanmış ve 111 maddeden oluşan BM Antlaşmasına (Charter of the United Nations) son şeklini vermişlerdir. 24 Ekim 1945 tarihinde ise beş daimi üyenin ve diğer ülkelerin çoğunluğunun da onayını alarak antlaşma imzalanmış ve yürürlüğe girmiştir. (Birleşmiş Milletler)

BM Antlaşmasının giriş bölümünde “bir insan yaşamı içerisinde, iki kez insanlığa tarif olunmaz acılar getiren savaş felaketinden gelecek kuşakları korumak” istek ve kararı ifadesiyle başlamıştır. Antlaşmanın 1'inci Bölümü, amaçlar ve ilkelerin belirtildiği 2 maddeden oluşturulmuştur. İlk maddede amaçlar açıklanmış ve bu amaçların en başına da uluslararası barış ve güvenliği korumak olarak başlanmıştır. 2'nci maddede ise 1'inci maddede gösterilen hedeflere ulaşmak için izlenecek ilkeler belirlenmiştir. Giriş bölümünde savaş felaketinden gelecek kuşakları koruma isteği belirtilmiş ve antlaşmanın en başına da uluslararası barış ve güvenliği koruma amacı koyulmuştur. Üzerinde bu kadar hassas olunan bu amaçlara ulaşmak için görev ve yetki 24'üncü maddede ile BMGK'ye bırakılmıştır. Örgütün hızlı ve etkili hareket etmesini sağlamak için alınan bu karar örgütün en etkili iki kuruluşundan biri olan BMGK'yi çok önemli bir yere taşımıştır. Diğer önemli kuruluş ise tüm üye devletlerin temsil yetkisinin olduğu Genel Kuruldur.

2.1. Genel Kurul

BM, uluslararası bir örgüt olarak dünya genelinde yalnız değildir. BM'yi benzersiz yapan, evrensel nitelikte ve etkinliğini devam ettiren tek uluslararası örgüt oluşudur. BM Antlaşması kaleme alınırken, evrensellik hedefi ile yola çıkmış olmakla birlikte, kuruluşunda 51 üyesi olan bir örgüttü ve örgütün dışında kalan pek çok sayıda ülke vardı. Evrensel niteliği iddiasına ilerleyen yıllarda üye sayısını 193'e çıkararak söylem ve yazılı bir metin olmaktan ileriye taşımayı başarmıştır. 193 üyenin hepsinin temsil edildiği Genel Kurul küresel bir parlamentodan ziyade “küresel forum” hüviyetindedir. (Fraser, 2015, s. 34) Genel Kurul toplantıları yılda bir defa Eylül ayında toplanmakta ve küresel bir tartışma platformu olmasının yanında karşılıklı bilgi alışverişinin de olduğu organizasyonlar şeklinde işlemektedir.

Genel Kurul, BM'nin altı önemli organından biridir. Tümüyle hükümetlerarası bir yapıya sahip olup, BM örgütüne üye tüm ülkelerden oluşmaktadır. Genel Kurul'un görevi ve yetkileri BM Antlaşmasının 10-17 maddeleri arasında yer almıştır. Genel Kurul'un Antlaşma'da belirtilen görev ve yetkileri şunlardır: (Birleşmiş Milletler, 2017)

- Silahsızlanma ve silahların kontrolünü öngören düzenlemeler dahil olmak üzere uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına yönelik konuları ele almak ve tavsiye kararları vermek;
- BMGK'de ele alınan ihtilaflar ve konuları kapsamamak üzere Dünya barışı ile ilgili konularda oturumlar düzenlemek ve tavsiye kararları almak;
- BMGK'de ele alınan ihtilaflar ve konular hariç olmak üzere Antlaşma kapsamına giren konularda ve BM organlarının görev ve yetkilerini kapsayan başlıklarda oturumlar düzenlemek ve tavsiye kararları almak;
- Uluslararası siyasi işbirliğini, uluslararası hukukun geliştirilmesi ve tedvini, herkesi kapsayan temel insan hak ve özgürlüklerinin hayata geçirilmesi ve ekonomik, toplumsal, kültürel, eğitim, sağlık alanlarında uluslararası işbirliği sağlanması için çalışmalara başlamak ve tavsiyede bulunmak;
- Kökeni her ne olursa olsun milletler arasındaki dostça ilişkileri bozacak herhangi bir sorunun barışçıl yolla çözülmesi konusunda tavsiyede bulunmak;
- BMGK ve diğer BM organlarının vereceği raporları değerlendirmek;
- BMGK'nin daimi olmayan üyelerini, Ekonomik ve Sosyal Konsey üyelerini ve Vesayet Konseyi'nin ek üyelerini (gerekli olması durumunda) seçmek; BMGK ile birlikte Uluslararası Adalet Divanı Yargıçlarını seçmek; ve BMGK'nin tavsiyesi doğrultusunda Genel Sekreteri atamak.

BM Antlaşmasında, Genel Kurul ve BMGK'ye uluslararası barış ve güvenliği koruma konusunda ortak yetki tanımış olmakla birlikte, (Çakmak C. , 2014, s. 16) Genel Kurul'un uluslararası barış ve güvenlik ile ilgili kararlarda yaptırım gücü olmayıp tavsiye niteliğinde kararlar alabilmektedir. Uluslararası barış ve güvenliği sağlama konusunda en önemli aktör BMGK olarak öngörülmüştür. (Uluslararası Adalet Divanı, 1962)

2.2. Genel Sekreter ve Sekreteryaya

Sekreteryaya'nın görev ve sorumlulukları, BM Antlaşmasının XV. Bölümünde düzenlenmiştir. Bir Genel Sekreter ve örgütün gerek duyabileceği memurlardan oluşur. Genel Sekreter örgütün en yüksek memurudur. (BM Ant., 1945 Md.97) Örgütün en yüksek memuru olan Genel Sekreter'in ataması BMGK'nin tavsiyesi üzerine Genel Kurulca yapılır. Genel Sekreter'in seçimi usule ilişkin bir konu olarak görüldüğü için BMGK'nin daimi üyelerinden herhangi birinin veto yetkisini kullanamaması anlamına gelir. BMGK'nin 15 üyesinden 9'unun olumlu oyu Genel Sekreter'in tavsiye kararı için yeterlidir. Genel Kurul'da ise üçte iki çoğunluğun olumlu oyu ile Genel Sekreter'in ataması yapılır. (Erdağ, 2014, s. 121)

Genel Sekreter, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehlikeye düşürebileceğini düşündüğü herhangi bir konuyu BMGK'nin dikkatine sunar. (BM Ant. Md.99) Buradan hareketle Genel Sekreter'in hiçbir hükümet veya çıkar grubuna ait olmaksızın, uluslararası barış ve güvenliği korumak görevini hakkıyla yerine getirmesi bir beklenti değil, BM Antlaşmasının gereği, başlıca sorumluluğudur.

Genel Sekreter 'in uluslararası barış ve güvenliği korumasındaki sorumluluğu ve görevi gereği uluslararası bir ihtilaf söz konusu olduğunda, söz konusu ihtilafın barışçıl yollarla çözülmesi için arabuluculuk yapabilmesi gerekir. Genel Sekreter'in bu hassas görevi hakkıyla yerine getirebilmesi; güç siyasetinin gerçeklerini görmezlikten gelmeden inisiyatif alarak büyük güçler karşısında eğilmeden durabilecek, tarafsız bir hakem rolünü üstlenebilecek kişisel performans göstermesine bağlıdır. (Sievers & Daws, 2014, s. 162)

Yazılı bir konu olmamakla birlikte, Genel Sekreter'in bağımsız bir şekilde görev yapabilmesi için, herhangi büyük bir devlet veya güç blokuna mensubiyet hissetmemesi tercih edilen bir durumdur. (Sievers & Daws, 2014, s. 162) Yirminci yüzyıl son çeyreği itibariyle, bölgesel (hatta kıtasal) bir rotasyonun esas alındığı ve büyük güçlerle iyi ilişkileri olan üçüncü dünya ülkeleri vatandaşlarının tercih edildiği yönünde genel bir kanaat bulunmaktadır. Şimdiye kadar seçilen Genel Sekreterlerin, tümünün ortak özelliği erkek olmaları ve uluslararası diplomatik çevrelerce bilinen saygın devlet adamları olmalarıdır. (Denk, 2015, s. 162)

2.3. Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC)

BM Antlaşmasının IX. Bölümünde yer alan Ekonomik ve Sosyal Konsey, uluslararası halkların hak eşitliği ve kendi kaderlerini kendilerinin belirlemesi ilkesine saygı üzerine kurulmuş, barışçı ve dostça ilişkiler sağlanması için gerekli istikrar ve refah koşullarını yaratmak üzere ekonomik ve sosyal alanlarda faaliyetler yürütmekle görevlendirilmiştir. (BM Ant. Md.55)

Kuruluş döneminde 18 üyesi olan ECOSOC, BM'nin üye sayısının artmasıyla 1963'de yapılan reform ile 54 üyeli hale gelmiştir. Üyelik süresi 3 yıl olup süresi sona eren üye tekrar seçilebilmektedir. Üyelik seçiminde BMGK'nin hiçbir resmi dahili olmayıp doğrudan Genel Kurul tarafından seçilmektedir. ECOSOC, BM'nin en, hatta tek özgün organıdır. Birçok bakımdan BM'nin öncüsü sayılan MC'nin görevi temel olarak dünya barışı ve uyuşmazlıkların barışçıl çözümüyle ilgiliyen örgütlenmesi de buna göre kurgulanmışken, BM ise, daha kapsamlı bir örgüt olma hedefiyle yola çıkmıştır. Dünyadaki ekonomik, sosyal ve benzeri konuları da çalışma alanına dahil etmiştir. (Aslan & Aslan, 2015, s. 95-100) Bu kapsamda ECOSOC'un resmi görev tanımında; ekonomik, sosyal ve çevresel konularda eşgüdüm yapma, politika belirleme, diyalog zemini oluşturma, tavsiyelerde bulunma ve üzerinde uzlaşmış kalkınma hedeflerinin hayata geçirilmesi konuları vardır. (BM Ant. Md. 62/1)

Kendine özgü bir yapısının olması, ECOSOC'un en önemli avantajı olmakla birlikte, çalıştığı konularda sadece tavsiye niteliğinde karar alabilme yetkisi olduğu düşünüldüğünde önemli kararlar ve konularda çok etkin görev alabilme olasılığı mevcut değildir. (Denk, 2015, s. 207-208)

Özellikle siyasi ve ekonomik konular, doğal kaynaklar üzerinde daimi egemenlik, sömürgecilik sonrası kalkınma arayışları ve adalet gibi kavramlar çerçevesinde şekillenen yeni dünya düzeni, üçüncü dünya ülkeleri tarafından özgürlüklerinin kazanmalarından önce ve büyük ölçüde kendi aleyhlerine olan uluslararası hukuk kurallarını dönüştürme adına bir fırsat olarak görülmüştür. Bu kapsamda ECOSOC ve Genel Kurul, bu konuların uluslararası politikanın ve hukukun gündemine sokulmasına zemin olma görevini yerine getirmişlerdir.

Tavsiye kararlar olmakla birlikte siyasi ve psikolojik etkisi yüksek pek çok çalışmaya da fırsat olmayı başarmıştır. (Denk, 2015, s. 208-209)

Uluslararası barışın sağlanması açısından elzem görülen insan haklarına saygıyı sağlamak ve ilerletmek amacıyla 1946 senesinde İnsan Hakları Komisyonu kurulmuş ve bu komisyonun çalışmaları sonucu 1948 senesinde Genel Kurul tarafından da kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi hazırlanmıştır. Aynı şekilde İnsan Hakları Komisyonun hazırladığı Ekonomik, Toplumsal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi 1966 senesinde Genel Kurul tarafından kabul edilmiş ve 1976 senesinde yürürlüğe girmiştir. (Öğüt, 2014, s. 77-79)

2.4. Uluslararası Adalet Divanı (UAD)

Merkezi Hollanda'nın Lahey kentinde bulunan UAD, BM örgütünün bağımsız bir şekilde çalışan ve devletler arası ihtilafları çözme yetkisi olan organdır. UAD, yargı yolu ile dünyada yaşanan ihtilafları çözmede en önde gelen kuruluş olduğu için Dünya Mahkemesi (World Court) olarakta anılmaktadır. BM Antlaşmasının XIV. Bölümünde UAD'ın statüsü belirlenmiştir. Burada en önemli husus, BMGK daimi 5 üyesinin veto yetkisini yargıçların seçiminde kullanamamasıdır. Yargıçların seçiminde veto yetkisinin olmaması yargı organının bağımsızlığı açısından önemlidir. (Öğüt, 2014, s. 70-71)

UAD'da 15 yargıç görev yapmaktadır. BMGK ve Genel Kurul tarafından ayrı ayrı yapılan seçimler sonrasında iki organda da aranan çoğunluk (Genel Kurul'da üçte iki çoğunluk, BMGK'de ise dokuz üyenin olumlu oyu) sağlanması sonrası yargıçlar bu göreve seçilirler. (Sievers & Daws, 2014, s. 598)

UAD, iki tür davaya bakmakla yetkilendirilmiştir. Birincisi, devletler arası uyuşmazlık davalarıdır ki bu davaların sonucu tarafları bağlayıcıdır. İkincisi ise BM organlarının ve belirli uluslararası örgütlerin başvuruları üzerine danışma görüşü verme yetkisidir.

BM Antlaşması'nda (madde 96) ve UAD statüsü'nde (madde 65) açıkça öngörüldüğü gibi, Genel Kurul ve BMGK istedikleri her konuda UAD'dan danışma görüşü isteyebilirken, diğer BM organları ve uzmanlık örgütleri yalnızca kendi

çalışma alanlarıyla ilgili konularda danışma görüşü isteyebilirler. (Denk, 2015, s. 200)

Devletler arası uyuşmazlıklarla ilgili davalarda ise farklı bir süreç izlenir. Devletlerin uyuşmazlıklarını yargısal çözüm amacıyla UAD'a taşımaları zorunluluğu yoktur. Anlaşmazlığın taraflarının kendi rızalarıyla, UAD'ın bu anlaşmazlığı yargısal bir karara bağlamasını istediklerinde başvurabilecekleri bir BM organıdır. Fakat, dava başladıktan sonra UAD'ın vereceği karar kesin ve bağlayıcı olacaktır. UAD kararlarının temyiz imkanı bulunmamaktadır. Tarafların, karara uyup uymama konusunda da herhangi bir siyasi ya da hukuksal takdir yetkisi yoktur. Karar, taraflarla birlikte BMGK'ye de bildirilmektedir. (BM Ant. Md.41/2) Diğer bir ifadeyle UAD kararlarının "uluslararası barış ve güvenliğin korunması" amacıyla BMGK'nin takibine bırakıldığı söylenebilir. (Öğüt, 2014, s. 72)

UAD'dan beklentilerin yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Bunun en temel sebebi, tam olarak oluşmamış olan ve olgunlaşma evresinde olduğu genel kabul gören uluslararası hukuk sisteminin, kurallarının tespiti ve geliştirilmesi konusunda yargı kurumunun çok önemli olduğu görüşüdür. Özellikle, 1990'lardan sonra gündeme gelen çevre ve insan hakları gibi pozitif hukuk düzenlemelerinin az olduğu alanlarda uluslararası toplumun vicdanı olarak görev yapabilmesi resmi ve akademik çevrelerce beklenen UAD'ın, uluslararası uyuşmazlıklara da barışçıl çözüm yolları sunarak sorunları çözmesi beklentisi vardır.

Savaş, çatışma ve kuvvet kullanma yöntemlerinin dışlanması anlamına gelen bu beklentinin, fiiliyatta ne kadar kabul gördüğü tartışmalıdır. Zira devletler veya tarafların, savaş ve çatışma gibi yöntemleri dışladıkları durumlarda dahi uluslararası mahkemeler önüne gitmekte fazlaca istekli davranmadıkları görülmektedir. Esnek ve pazarlığa açık bulunan diplomatik yöntemlerin her zaman için ilk ve daha fazla tercih edilen yöntemler olduğu gözlenmektedir. (Denk, 2015, s. 205)

2.5. Vesayet Konseyi

Milletler Cemiyeti nezdinde kurulmuş olan Mandalar Komisyonu yerine öngörölmüş olan bir ana organ olarak Vesayet Konseyi, BM Antlaşmasının XII. ve XIII. Bölümlerinde belirtilen görev ve yetkiler çerçevesinde hareket etmektedir. Henüz kendi özerk yönetimini kuramamış olan bölgelerin, Birleşmiş Milletler üyeleri

arasından seçilerek oluşturulan, Vesayet Meclisi aracılığıyla kendi kendilerini yönetme kabiliyeti, diğer bir deyişle bağımsızlıklarını elde etmeleri hedeflenmiştir. Vesayet rejiminin; uluslararası barış ve güvenliği pekiştirmek, vesayet altında yaşayan insanların ırk, cinsiyet ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duyularak, siyasal, ekonomik ve sosyal bakımdan ilerlemesini sağlamak gibi birçok amacı vardır. (BM Ant. Md.76) Kanun koyucunun, uluslararası barış ve güvenliği pekiştirmek için bu bölgelerin kendi kendilerini yönetebilen istikrarlı bir yapıya kavuşmalarını öngördüğü açıktır. Bu bölgelerin mevcut yapılarının uluslararası sistemi istikrarsızlaştırdığı görüşünden hareket edildiği söylenebilir.

Vesayet Meclisi'nin üye sayısı; vesayet altında ülke yöneten üyelerle, yönetmeyenler arasında eşitlik prensibi göz önünde bulundurularak, 3 yıllığına Genel Kurul tarafından seçilirler. (BM Ant. Md.86)

Şimdiye kadar BM Vesayet Rejimi altına alınmış olan 11 ülke vardır. Bunlar; Togoland, Kamerun, Tanganika (İngiliz idaresinde), Somaliland (İtalyan idaresinde), Togoland, Kamerun (Fransız idaresinde), Ruranda-Urundi (Belçika idaresinde), Batı Samoa (Yeni Zelanda idaresinde), Nauru (Avustralya, Yeni Zelanda ve İngiltere'nin ortak idaresinde olup, onlar adına Avustralya'nın yönetiminde), Yeni Gine (Avustralya'nın idaresinde), Pasifik Adaları'ndan oluşmaktadır. Ülkelerin bağımsızlığını ilân etme veya bir başka devletle birleşme kararları yoluyla vesayet rejimleri son bulmuştur. (Akipek, 2001, s. 2)

Vesayet Konseyi resmen varlığını sürdürmekle birlikte, fiilen çalışmalarını askıya almıştır. 1 Ekim 1994'te vesayet altındaki son ülke olan Palau'nun da bağımsızlığını elde etmesiyle, fiilen görevsiz kalan Vesayet Konseyi, 25 Mayıs 1994'te aldığı kararla rutin olarak toplantı yapma koşulunu değiştirmiştir. Son toplantısını 1 Kasım 1994 tarihinde icra etmiş ve bu toplantıda tekrar toplanma koşulları da karara bağlamıştır. Tekrar toplanabilmesi; üyelerinin çoğunluğunun, Genel Kurul veya BMGK'nin talebiyle olacağı kararlaştırılmıştır. (United Nations, Main Organs)

2.6. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)

BMGK, tüm üye devletlerin değil yalnızca bir kısım devletlerin temsil edildiği bir organdır. (BM Ant. Md.23) Antlaşmanın VI. ve VII. Bölümleri BMGK'nin görev ve sorumluluklarını içermektedir. Uluslararası Barış ve güvenliğin korunmasında başlıca sorumlu organdır, diğer bir ifadeyle dünya barışının ve uluslararası güvenliğin korunması konusundaki ana sorumluluk BMGK'ye verilmiştir. (BM Ant. Md.24)

Antlaşmanın mevcut halinde BMGK ayrıcalıklı haklar ile donatılmıştır. (Buzan, Uluslararası İlişkilerde İngiliz Okulu, 2015, s. 104) Bu ayrıcalıklı haklara ulaşmak isteyenler ve mevcut durumdaki ayrıcalıklı durumlarını kimseyle paylaşmak istemeyenlerin mücadelesini beraberinde getirmiştir. BM fikrinin oluşmaya başladığı tarihten kuruluşuna kadarki süreçte ve sonrasında devam eden tartışmaların odağında daimi üyelerin kim olacağı ve diğer üyelerin nasıl temsil edileceği sorusudur.

Antlaşmanın ilk halinde karara bağlanan 5 daimi üye ve veto yetkisi, 1945 yılından günümüze kadar gelmiş ve hiçbir değişikliğe uğramamıştır. (Sievers & Daws, 2014, s. 296-316) Daimi üyelere karşı bir dayatma karar alınmasının önüne geçilmek üzere kurgulanmış olan veto yetkisi, muzaffer devletlerin kendilerini ödüllendirmek için koydukları bir hukuk kuralı olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçici üyelerin temsili ise; antlaşmanın ilk imzalandığı halinde, 6 geçici üye iki yıl BMGK'de görev yapacak diye düzenlenmiştir. Bu haliyle 11 üyesi olan kuruluş, karar alabilmek için ise Antlaşmanın 27'inci maddesi gereği 7 üyenin olumlu oyunu şart koşmuştur. BMGK daimi üyelerinin olumsuz bir kararda veto yetkisi tek oyla mümkün olduğu için sınırsız olarak kabul edebiliriz. Olumlu bir kararda ise 5 daimi üyenin hem fikir olması veto yetkisinden dolayı zorunluluktur. Bu şartın sağlanması sonrası 2 geçici üyenin de ikna olması karar yeter sayısı için yeterli olmaktadır. Bu yapıyla daimi üyelerin BMGK üzerinde etkinlikleri çok fazlaydı. (Bourantonis, 2005, s. 24)

Kuruluşunda 51 olan üye sayısı 1963 senesine gelindiğinde 114 sayısına ulaşmıştır. BM örgütünün üye sayısındaki artış bölgesel açıdan incelendiğinde, kuruluşta 6 olan Afrika ve Asya kıtasından olan üye sayısı, örgütün kuruluş tarihi üzerinden 20 yıl geçmemiş olmasına rağmen sayıları 63'e ulaşmıştır. Üye ülkelerin

yarısından fazlasını bu iki kıtadan katılan devletlerin oluşturduğu gerçeği ortaya çıkmıştır. (Öğüt, 2014, s. 2-3)

Yeni üyelerin katılmasıyla, rüzgarı arkasına alan BMGK dışında kalan ülkeler ciddi bir kazanım elde etmişlerdir. BMGK'nin yapısı ilk ve son kez değişikliğe uğrayarak, 6 olan geçici üye sayısı 10'a çıkarılmıştır. Genel Kurulun 1991 (XVIII) sayılı kararıyla (Birleşmiş Milletler, 1991) BM Antlaşmasının 23'üncü maddesinde belirtilen üye sayısı değişerek 15 olmuştur. Bununla beraber 27'nci maddede belirtilen BMGK'nin usule ilişkin karar almak için gerekli olan yeter sayısı 7 den 9'a çıkarılmıştır. Esasa ilişkin kararlar için oy çokluğu yeterli olmakla birlikte daimi üyelerin hepsinin onayı gerekmektedir. Uygulamada bu durum veto yetkisi olarak tanımlanmaktadır. Yapılan bu değişiklikler 1965 senesinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu alınan karar BMGK'deki daimi üyelerin üstünlüğünü nispeten kırmış ve karar almak için artık en az 4 geçici üyenin de desteğine ihtiyaç duyulmaktaydı.

BMGK'nin BM Antlaşması çerçevesinde belirlenen görev ve yetkileri derli toplu bir şekilde ifade edilecek olursa şu maddeler ortaya çıkar. (Uluslararası Barış ve Güvenlik)

- BM ilke ve amaçları çerçevesinde uluslararası barış ve güvenliği korumak;
- Silah üretimini düzenleyici önlemler almak;
- Tarafların sorunlarını barışçıl yollardan çözmeleri için görüşmeye davet etmek;
- Uluslararası uyuşmazlıklara yol açabilecek anlaşmazlıkları ve sorunları araştırmak ve bu sorunların ya da maddelerin çözümü için tavsiyede bulunmak;
- Durumun ağırlaşmasını önlemek için ilgili tarafları söz konusu önlemlere uymaya çağırarak;
- Konsey kararlarının etkinliğini arttırmak amacıyla BM üyelerini yaptırım gibi doğrudan şiddet içermeyen BMGK kararlarına uymaya çağırarak;
- Uluslararası barış ve güvenliği sağlamak ve korumak için güç kullanımına başvurmak ya da onay vermek;
- Yerel anlaşmazlıkların bölgesel düzenlemeler aracılığıyla barışçıl yollarla çözülmesini teşvik etmek ve bu bölgesel düzenlemelerin BM yetkisi dahilinde kullanılmasını sağlamak;

- Genel Kurul'a Genel Sekreter ataması konusunda tavsiyede bulunmak ve Kurul'la birlikte Uluslararası Adalet Divanı yargıçlarını seçmek;
- Uluslararası Adalet Divanından yasal konularda hukuki rapor talep etmek; BM'ye yeni üye kabulü konusunda Genel Kurul'a tavsiyede bulunmak.

2.7. Konseyin Daimi Üyeleri ve Geçici Üyelerinin Seçimi

BMGK, iki dünya savaşı tecrübesi sonrasında etkin işleyecek bir ortak güvenlik sistemi kurulmasına duyulan ihtiyaç sonrasında, büyük güçler ve diğer devletlerin çıkarları arasındaki uzlaşmanın bağdaştırılması sonucu ortaya çıkmış bir yapıdır. (Mengiler, 2005, s. 89) BMGK üyeliğinin sınırlı sayıda tutulmasının amacı Antlaşmanın 24'üncü maddesinde, örgütün hızlı ve etkili hareket etmesini sağlamak amacıyla BM üyelerinin, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında başlıca sorumluluğu BMGK'ye bıraktıkları yazılıdır.

BM Antlaşması'nda BMGK'nin 15 üyeden oluştuğu, bunlardan Çin Cumhuriyeti, Fransa, Rusya Federasyonu, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Krallığı ve Amerika Birleşik Devletleri'nin BMGK'nin daimi üyeleri olduğu (permanent members) açıkça belirtilmiştir. (BM Ant. Md.23/1) Uygulamada sıklıkla P-5 olarak anılan bu grup kuruluştan bugüne statülerini kaybetmemişlerdir. BMGK geçici üyeleri olarak bilinen, diğer 10 üyenin seçiminde ise Genel Kurul tarafından öncelikli olarak uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına ve örgütün öteki amaçlara katkılarını, aynı zamanda adil bir coğrafi dağılımı göz önünde bulundurarak, iki yıllık bir dönem için seçilecekleri belirtilir. (BM Ant. Md.23/2) EK-C'ye baktığımızda kuruluşundan günümüze kadar BMGK'de hiç seçilmemiş 68 tane üye bulunmaktadır. EK-B'ye baktığımızda geçici üye olarak BMGK'de bulunan ülkeler arasından ise Brezilya ve Japonya 10, Arjantin de 9 kez bu statüye erişerek en fazla temsil olunan ülkeler olmuşlardır.

2.8. Veto Yetkisinin Sınırları

Antlaşmanın 27'nci maddesi 1'inci fıkrasında her üyenin bir oyu olduğu yazılıdır. Usule ilişkin kararlar için 9 üyenin olumlu oyunun gerektiği ise 2'nci fıkrada belirtilmiştir. Bu 2 fıkrada demokratik bir usul öngörülmüş olsa da 3'üncü fıkraya bakıldığında uygulamada veto yetkisi olarak da adlandırılan, esasa ilişkin sorunlarda karar için 5 daimi üyenin (P-5) oyu ve 9 üyenin olumlu oyu ile alınacağı

kararlaştırılmıştır. Diğer bir oylama kuralı ise VI. Bölüm ile 52'nci maddenin 3'üncü fıkrası hükümleri uyarınca alınan kararlarda, “uyuşmazlığa taraf olan oylamaya katılamaz” yazılıdır. (BM Ant. Md.27/3) Maddenin metninde açıkça bir veto yetkisi olduğu yazılı değildir. Veto yetkisinin varlığı zımni olarak belirtilmiştir.

Daimi üyelerin veto hakkıyla somutlaşan ayrıcalıklı konuları, Antlaşmanın 2'nci maddesi 1'inci fıkrasında belirtilen, egemenlik ve eşitlik ilkesinin de istisnasını oluşturmaktadır. (Sievers & Daws, 2014, s. 4-5) Üzerinde en çok tartışılan konulardan biri olan bu durum bazı araştırmacılar tarafından normal bir durum olarak görülmüştür. Savaşın galibi ve güçlü olan devletlerin kendilerini ayrıcalıklı bir konuma taşımadan uluslararası bir organizasyon inşa etmelerinin ütopyik olduğu görüşünü dile getirmişlerdir. Diğer taraftan ise örgütün mevcut yapısı, birçok kişi tarafından adil olmamak ve statükoculuk ile eleştirilmektedir.

Daimi üyelerden herhangi birisinin oylamaya katılmaması ya da çekimser kalması veto anlamına gelmemektedir. Bu görüşün ortaya çıkması uygulamadan kaynaklanmaktadır. 27'nci maddenin üç fıkrasına da baktığımızda herhangi bir daimi üyenin görüşmelere katılmaması ile oluşan fiili durumun, veto sayılıp sayılmayacağını açıklayan bir hüküm mevcut değildir. 1950 yılında çıkan Kore savaşında karar almada sorunlar yaşayan BMGK, Çin Halk Cumhuriyeti'nin yerini Çin Cumhuriyeti'nin (Tayvan) BM üyesi olmasını protesto eden SSCB'nin toplantılarda bulunmayışını veto yetkisi kullanımı olarak görmediklerini açıklamış ve 27 Haziran 1950 tarihinde 83 sayılı karar ile Güney Kore'nin BM güçleri tarafından Kuzey Kore'ye karşı desteklenmesi kararını almıştır. (Birleşmiş Milletler, 1950)

SSCB Güney Kore ile ilgili alınan kararları engellemek için yaklaşık altı ay süren protesto sürecine son vererek 87 sayılı Konsey kararı sonrası toplantılara geri dönmüş ve Kore ile ilgili birçok kararı veto etmiştir. Bu fiili durumun ortaya çıkması Konseyin temel görevi olan uluslararası barış ve güvenliği tam anlamıyla sağlayamadığı gerekçesiyle, 3 Kasım 1950 tarihli ve 377(V) sayılı “Barış için Birleşme Kararı” Genel Kurul tarafından ilan edilmiştir. Bu bildiri ile BMGK'nin temel görevi olan uluslararası barış ve güvenliği yerine getirememesi durumunda Genel Kurul'un resen harekete geçmesi öngörülmüştür. (United Nations, 1950)

Bu karar ile bağlantılı olarak Genel Kurul 1 Şubat 1951 tarihinde 498(V) sayılı kararı almıştır. (Birleşmiş Milletler, 1950) Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye karşı silahlı saldırılarına Çin Halk Cumhuriyeti'nin destek verdiğini ve veto yetkisiyle de BMGK'nin görevini yapmasını engellemesine sebep göstererek, Barış İçin Birlik Kararı yolu ile üye devletlere askeri güçlerini BM komutasına vermeleri çağrısında bulunulmuş ve 500(V) sayılı 18 Mayıs 1951 tarihinde alınan karar ile de ambargo uygulanması tavsiyesi yine Genel Kurul tarafından ilan edilmiştir. (Birleşmiş Milletler, 1950)

Çekimserlik veya katılmama yoluyla daimi üyelerin veto yetkisi kullanamamasının amacı karar alımını kolaylaştırmaktır. Sorunun esasa mı yoksa usule mi ilişkin bir konumu olduğunun kararını Genel Sekreter vermelidir. Lakin Genel Sekreter bu sorumluluğu almak istemez ise BMGK üyelerinin hepsinin katılımıyla bir oylama gerçekleştirilir. Daimi üyelerden herhangi birinin olumsuz oyu sorunun esasa ilişkin olduğu sonucunu doğurur. Diğer bir deyişle sorunun esasa mı yoksa usule mi ilişkin olduğunun tespiti konusu esasa ilişkin bir mesele olarak görülmüştür. Bu uygulama daimi üyelerin güçlü olan konularını daha da pekiştirmektedir. Bu uygulama "çifte veto yetkisi" olarak tarif edilmektedir. (Sievers & Daws, 2014, s. 318-321) İkili veto uygulamasına daimi üyelerin arasında vardıkları mutabakat sonucu 1959 yılından itibaren başvurulmamıştır. (Mengiler, 2005, s. 127)

H.J. Morgenthau, BM'yi süper devletlerden birini anlaşmaya zorlama aracı olarak kullanılmak istenmesi durumunda bu anlaşmazlığı daha sertleştirerek savaş tehdidini artırdığının tecrübe edildiğini söylemiştir. Antlaşmaya göre birlikte hareket eden daimi üyelerin (P-5) özellikle ABD ve Rusya'nın diğer devletler arasında çıkacak savaşları önleme kapasitelerinin olduğu aşikardır. BM Antlaşması daimi üyelerin (P-5) birlik olarak hareket etmeleri üzerine kurulmuştur. Bu devletler arasında çıkacak bir anlaşmazlık veya savaşı önlemekten yoksun olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. (Morgenthau, 1970, s. 631)

BMGK siyasi niteliği olan bir organ olması sebebiyle üyelerin kendi devletlerini temsilen kullandıkları oyların siyasi gerekçeleri olması doğal bir sonuçtur. Kullanılan oyun gerekçesini açıklamak gibi bir yükümlülüğün olmaması da kullanılan oyun hakkın kötüye kullanılması şeklinde cereyan etme olasılığı her

zaman mevcuttur. BMGK faaliyetlerine başladığı tarihten itibaren, uluslararası uyuşmazlıklara barışçı çözümleri içeren konularda dahil daimi üyelerin veto hakkını kullanmaktan çekinmedikleri ve bunun sonucunda Güvenlik Konsey'nin verimli çalışmasını engelleyen en temel unsurun veto yetkisi olduğu görülmüştür. (Mengiler, 2005, s. 122)

Tablo 2.1: BMGK Daimi Üyeleri Tarafından 1946-2018 Tarihleri Arasında Kullanılan Veto Sayıları (United Nations, Veto list)

PERİYOT	RUSYA	ABD	ÇİN	İNGİLTERE	FRANSA	TOPLAM
1946-55	80	-	1	-	2	83
1956-65	26	-	-	3	2	31
1966-75	7	12	2	10	2	33
1976-85	6	34	-	11	9	60
1986-95	2	24	-	8	3	37
1996-05	1	10	2	-	-	13
2006-18	18	4	8	-	-	30
TOPLAM	140	84	13	32	18	287

2.9. BMGK'nin Reformu Tartışmaları

1945 yılında resmi olarak kurulan örgüt, kuruluş aşamasında bazı problemlerin ortaya çıktığı ve daimi üyelerin dışında kalan örgüt üyesi devletlerde rahatsızlık meydana geldiği ve ilerleyen süreçte bu sorunların çözülmediği konusu sık sık gündeme gelmektedir. Veto yetkisi doğuştan gelen kusur (birth defect) olarak tanımlanmaktadır. Daimi üyelerin ayrıcalıklı konumları veto yetkisi ile perçinlenmiştir. Bu yetkinin daraltılması, genişletilmesi veya tamamen değiştirilmesi ancak ilgili maddelerde değişiklikle mümkündür. Antlaşmanın maddelerinde değişiklik yapmak için takip edilecek yolu 109'uncu madde açıklamaktadır. Antlaşmanın gözden geçirilmesi için Genel Kurul'un üçte ikisi diğer bir ifadeyle 193 üyeden en az 129'u tarafından kabul edilmesi ve BMGK'nin herhangi 9 üyesinin olumlu oylarıyla konferans düzenlenebilir. Bu konferansta onaylanan değişiklikler Genel Kurul'un 2/3'ünün çoğunluğu ve daimi üyelerin hepsinin olumlu oyu ile birlikte kendi anayasal süreçlerine uygun olarak onayladıklarında, tavsiye edilen

değişiklikler yürürlüğe girer. (BM Ant. Md.109/2) Mevcut Antlaşma içerisindeki herhangi bir değişiklik daimi üyelerin hepsinin onayıyla mümkündür. Bu ayrıcalığı elde eden daimi üyeler kuruluştan günümüze bu yetkilerini kimse ile paylaşmak istememektedirler. Daimi üyeler dışında kalan üyeler tarafından doğal olarak bu yetkinin içeriği ve yetkiyi kullanacaklar için birçok görüş ortaya atılmaktadır.

Uluslararası olan bir organizasyonun gelişebilmesi ve devamlılık gösterebilmesi için en gerekli olan unsurun işbirliği ve eşgüdümlü hareket olduğu söylenebilir. Üye devletler açısından baktığımızda BM örgütünün, BMGK daimi üyelerine tanınan imtiyazlı yetkileri sineye çekme pahasına örgüte katkı yaparak, uluslararası işbirliğine gönüllü katkı sağlayan bu devletlerin katkılarını şöyle yorumlayabiliriz. (Buzan, Uluslararası İlişkilerde İngiliz Okulu, 2015, s. 103-104) Kendi egemenlikleri ve dünya barışını tehdit eden sorunlar söz konusu olduğunda barış ve güvenliği sağlamayı taahhüt eden bir uluslararası organizasyonun desteğini arkada hissetmek için, daimi üyelere sağlanan imtiyazlı yetkileri kabul etmek veya diğer bir ifade ile sineye çekmek mecburiyeti doğmaktadır.

Soğuk savaş sürecinin bitmesi ve demir perdenin Dünya siyaset sahnesinden kalkması sonrası, BM örgütünün işlevselliğinin daha çok sorgulandığı bir realitedir. Soğuk savaş süresince Amerikan ve Sovyet çekişmesi ile oluşan çift kutuplu (bipolar) dünya düzeni sona ermiş ve onun yerini alan serbest piyasa ekonomisinin birçok ülke tarafından benimsenmesiyle birlikte çok kutuplu (multi polar) sisteme geçiş yapılmıştır. (Ergül, 2012, s. 183-184) Bununla beraber daimi üyelere İngiltere ve Fransa'nın eski güçlerini koruyamadıkları ve İkinci Dünya Savaşı mağlup devletlerinden olan Japonya ve Almanya'nın hızla ekonomik yaralarını sarmaları ve yaptıkları atılımlar ile gelişmiş ülkeler arasındaki yerlerini almışlardır. Tablo 2.2'deki 2018 yılı verilerine baktığımızda BM örgütüne ekonomik destek sıralamasında ABD sonrası 2'nci sırada Japonya ve 4'üncü sırada ise Almanya yer almaktadır. Kuruluş aşamasında savaşın mağlupları olan bu ülkelerin sistemin içine katılması ve en ön sıralarda kuruluşa ekonomik destek sağlamaları da göstermektedir ki dengelerin kuruluştan günümüze geçen 73 yıllık sürede bir hayli değiştiği gerçektir.

Tablo-2.2: BM 2018 Yılı Bütçesine Üye Devletler Tarafından Sağlanacak Katkı Oranları Sıralaması (United Nations, Regular budget for 2018)

Sıra	Ülke	BM Bütçesine Katkısı
1	ABD	%22
2	Japonya	%9.68
3	Çin	%7.92
4	Almanya	%6.38
5	Fransa	%4.85
6	İngiltere (UK)	%4.46
7	Brezilya	%3.82
8	İtalya	%3.74
9	Rusya	%3.08
10	Kanada	%2.92
11	İspanya	%2.44
12	Avusturalya	%2.33
13	Güney Kore	%2.03
14	Hollanda	%1.65
15	Meksika	%1.43
16	Sudi Arabistan	%1.14
17	İsviçre	%1.14
18	Türkiye	%1.01

1945-1955 seneleri arasında BM örgütüne üyelik için yapılan 31 başvurunun, Doğu ve Batı bloku arasındaki siyasi çekişmeler dolayısıyla sadece 9 tanesi kabul edilmiştir. (Çalış & Kan, 2006, s. 44-45) BM örgütünün ikinci doğumu olarak adlandırılan gelişme, örgütün onuncu yaşına geldiğinde yaşanmıştır. ABD ve SSCB, örgüte katılmaya istekli yeni devletleri, bloklar arası çekişmeler sebebiyle veto yetkilerini kullanarak engellememe konusunda anlaşmaya vardılar. Bu gelişme örgüte katılımı hızlandırmış ve yeni üyelerin katılımı ile temsildeki adaletsizlikte pergel daha da açılmıştır. 1965 yılına gelindiğinde BMGK'nin yapısında ilk ve son değişiklik yaşanarak 11 olan üye sayısı 15'e çıkarılmış ve geçici üye sayısı 10 olmuştur. Bununla birlikte usule ilişkin kararlar için gerekli olan 7 oy 9'a yükseltilmiştir. (Sievers & Daws, 2014, s. 295-296) Bu gelişme daimi üyelerin

üstünlüğünü biraz kırmış bir gelişme olmakla birlikte daha sonraki yıllarda üye sayısı artmasına rağmen BMGK üye sayısında bir değişiklik olmamıştır.

1960 sonrası dekolonizasyon süreciyle birlikte bağımsızlıklarını kazanan ve uluslararası arenaya yeni katılan devletler BM örgütüne üye olmuşlardır. Üye sayısının artmasıyla birlikte demokratik olmayan BMGK’de temsil sorunu daha da derinleşmiştir. (Zaum, 2008, s. 165) Hükümetlerarası bir organizasyon olan BM’nin üye devletlere eşit ve egemen devletler olmaları dolayısıyla eşit haklar ve yetkiler vermesi doğal bir beklentidir. Lakin mevcut Antlaşma içerisinde yer alan daimi üyelerin imtiyazlı konumları, bu beklentinin istisnasını oluşturmaktadır. Bu durumu üye devletlerin çıkarları ve politikaları üzerinde belirleyici bir konuma sahip olan reel-politik uğruna egemen devlet ilkesinden fedakarlık edildiği söylenebilir.

1991 senesine gelindiğinde SSCB’den boşalan BMGK üyeliğine Rusya Federasyonu gelmiştir. (Bourantonis, 2005, s. 32) Bu değişim dünya düzenindeki dengeleri yeniden şekillendirmiştir. Sovyet rejiminin beklenmeyen sonu iki kutuba ayrılmış yapının sonu olmuştur. İlerleyen zaman göstermişirki bölgesel güçlerin devreye girmesiyle çok kutuplu bir yapının oluştuğu gözlemlenmiştir. (Krisch, 2008, s. 150-151) Yeni aktörler ve güç merkezlerinin ortaya çıkmasının doğal sonucu olarak BMGK’nin yeniden yapılandırılmasına ilişkin öneriler ve formüllerde ciddi bir artış olmuştur. Devletler, reform konusunda kendileri ile aynı fikirde olan ülkelerle ittifaklar kurma yollarını seçmişlerdir.

2.9.1. BMGK Reform Çalışmaları

BMGK reformu için oldukça fazla sayıda görüş ve öneri bulunmaktadır. Bununla birlikte ülkelerin kendi istekleri ve çıkarları doğrultusunda ittifaklar geliştirdikleri ve organize bir şekilde çalışmalar yürüttükleri görülmüştür. Bu ülke gruplarından en bilindikleri ve görüş önerilerden ise dikkate değer çalışmaları, inceleme konumuza katkı sağlaması amacıyla incelememize dahil ettik.

Birinci Çalışma grubu, 20 Mart 1997 tarihinde o dönemin Genel Sekreteri İsmail Razali tarafından Ucu Açık Çalışma Grubu kurulması önerilmiştir. Bu teklifi önemli kılan unsur ise, ilk defa tüm reform taleplerini toptan bir değerlendirme işlemine alarak bir sonuç almayı hedeflemesidir. (Bourantonis, 2005, s. 64) İsmail Razali tarafından ortaya konulmuş olunan plan, 3 ana aşamadan oluşmaktadır. Planın birinci

aşaması, BMGK daimi üyelerine 5 yeni üye eklenmesi ve eklenen üyelerin ise 2 tanesinin gelişmiş, diğer 3 üyenin ise gelişmekte olan üyeler arasından seçilmesi sonrası 10 daimi üye sayısına ulaşılması düşünülmüştür. Mevcut geçici üyelere 4 tane daha ilave edilerek, geçici üye sayısının ise 14 olması tasarlanmıştır. Üye sayılarındaki değişimler sonucunda, BMGK üye sayısının 24 olması öngörülmüştür. (Razali, 1997)

Sürecin 2'nci aşamasında ise daimi üyeler ve geçici üyelerin belirlenmesi prosedürü vardır. Razali'nin planında gelişmiş 2 ülke; isim verilmese de Almanya ve Japonya olacağı açıktır. (Bourantonis, 2005, s. 64-65) Diğer üyeler ise antlaşmanın 18'inci maddesine göre belirlenmelidir. Antlaşmanın 18'inci maddenin 2'nci fıkrasına göre ise karar için hazır bulunan ve oy verenlerin 2/3'ünün çoğunluğu ile karar alınacağı belirtilmiştir. Önemli kararların alınması için 2/3'ün çoğunluğu ile alınabilecek kararlar arasında geçici üyelerin seçimi de bulunmaktadır. Lakin, daimi üyelerin seçimi konusunda madde içeriğinde bir husus bulunmamaktadır. Bu hususun eklenmesi ile 18'inci maddenin 3'üncü fıkrasına göre 2'nci fıkranın genişletilmesi yoluyla gerçekleştirilmelidir. Üçte iki çoğunlukla çözülecek sorunlar listesinde, hazır bulunan ve oy veren üyelerin oy çokluğuyla karar vereceği, 3'üncü fıkrada açıklanmıştır.

Planın 3. aşaması ise mevcut antlaşmanın yeni yapıya uygun olacak şekilde revize edilmesi ve uygulamaya geçilmesi hedefidir. BM Antlaşmanın 108'inci maddesi uyarınca Genel Kurul üyelerinin üçte iki çoğunluğu ve BMGK daimi üyelerinin her birinin anayasaları gereği kabul şartlarını sağlamaları gerekmektedir. Bundan sonra 27'nci madde, 2'inci ve 3'üncü fıkraları ile 23'üncü madde yeni üyelere göre tekrar yazılmalıdır.

Razali'nin planı Genel Kurul üyelerinin bazılarının desteğini almış bazıları tarafından ise uluslararası dengeleri tam anlamıyla gözetmediği teziyle karşı çıkmıştır. Almanya ve Japonya için bulunmaz bir fırsat olan plan, bu ülkelerin tam desteğini almıştır. Lakin bağlantısızlar grubu üyesi olan ülkeler tarafından plan, olumlu bulunmamıştır.

İkinci çalışma grubu olan G-4 (Dört Grubu-Four Group), Almanya, Japonya, Brezilya ve Hindistan'ın oluşturduğu gruptur. 1990 yılından itibaren Almanya ve

Japonya daimi üyelik için yoğun gayret içine girmiştir. Almanya ve Japonya'nın yanına Brezilya ve Hindistan katılmış, 21 Eylül 2004 tarihinde BM Reformu Ortak Basın Bildirgesi yayınlamışlardır. (Japonya Dışişleri Bakanlığı, 2004) Almanya ve Japonya Tablo-2.2' de görülen sıralamada BM için ekonomik katkı sıralamasında 2'nci ve 3'ncü sırada yer almaktadırlar. Dünyanın en büyük 3'ncü ekonomisi Japonya iken 4'üncü büyük ekonomisi de Almanya'dır. Brezilya'nın her geçen gün güçlenen ekonomisinin yanında, Güney Amerika'nın en büyük ülkesi olması bölgesel avantaj sağlamaktadır. Hindistan ise Brezilya gibi büyüyen ekonomisinin yanında Çin'den sonra en kalabalık nüfusa sahip ülkedir.

G-4 grubu girişimlerini destekleyen ülkeler yanında bu girişime muhalif ülkeler de vardır. Özellikle Mutabakat İçin Birleşme Grubunu oluşturan devletler G-4 ülkelerinin daimi üyelik isteklerine sert bir şekilde muhalefet etmektedirler. (Okhovat, 2001, s. 33)

Üçüncü çalışma grubu olan Mutabakat İçin Birleşme Grubu ise G-4 Grubu üyelerinin daimi üyelik sayısının artırılmasına karşı çıkan Türkiye, İtalya, İspanya, Meksika, Pakistan, Kuzey Kore, Arjantin, Kanada, Malta, San Marino, Kosta Riko, Kolombiya devletlerinden oluşmaktadır. G-4 Grubuna muhalefet için omuz omuza veren bu ülkeler yeni daimi üyeliğe karşı durmuşlar ve 10 yeni geçici üye ile konsey üye sayısını 25 olmasını desteklemektedirler. (Okhovat, 2001, s. 33)

Devletlerin birçoğunun dışarıda bırakılması ile oluşturulan daimi üyelik sistemine Mutabakat İçin Birleşme Grubu karşı durmaktadır. Eşitsiz ve dengesiz tanımlamasını kullanan grup mevcut sistemdeki daimi üyelik ve veto yetkisini hedef aldığı açıktır. Oluşturmayı hedefledikleri yeni BMGK ise eşitçi, daha şeffaf, daha etkin ve sorumlu tutulabilmesi mümkün olan yapıyı işaret etmektedirler. Bunun ise daimi üyelerin sabit kalması ve geçici üyelere yeni eklenecek 10 üye ile BMGK üye sayısının 25 olması gerektiğini savunmuşlardır. Geçici üyeleri 2 yıllığına ve Coğrafi dağılım göz önüne alınarak seçilmesi fikrini savunmaktadırlar.

Dördüncü çalışma grubu olan L-65 Grubu ise Afrika, Latin Amerika ve Karayipler Bölgelerinden 41 devletin oluşturduğu gruptur. Yeni dünya dengelerine göre daimi ve geçici üyelerin tekrardan yapılandırılmasını ve 25 yada 26 üyeden oluşacak konseyin yapısının yeni dengeleri tekrar gözden geçirerek 15 yıl sonra

tekrar yapılandırılabilceği tezini ortaya koymuşlardır. Afrika Grubunun desteğini arkasına almayı hedeflemektedir.

Beşinci çalışma grubu olan Afrika Grubu da BM içerisinde 53 üyesi bulunan Afrika kıtası ülkelerinden oluşmaktadır. Afrika kıtası daimi üyeler arasında temsilcisi olmayan tek kıta konumundadır. Özellikle küçük devletlerin büyük devletler karşısında korunması gerektiğini savunmaktadırlar. Eğer Genel Kurul toplantısında, BMGK yapısının değişmesi için gerekli ilk koşul olan üçte iki çoğunluğa ulaşılacak isteniyorsa 129 üye devletin olumlu yönde oyu gerekmektedir. Grupların 129 sayısına ulaşmaları şartı düşünüldüğünde, 53 üyesi bulunan Afrika kıtasının çok önemli olduğu açıktır. (Okhovat, 2001, s. 50)

Afrika Grubu G-4 devletlerinin ulaşmayı hedefledikleri daimi üyelik statüsüne karşı çıkmaktadır. Bununla beraber kendi gruplarından Nijerya, Mısır, Güney Afrika Cumhuriyeti gibi devletlerin münferit de olsa daimi üyelik için çabaladıkları gözlenmektedir. Eğer bu devletlerden bazıları diğer gruplar ile ortak hareket ederse grubun dağılma olasılığı mevcuttur.

Altıncı çalışma grubu olan S-5 Grubu (Küçük beş- Small Five) olarak adlandırılan Kostarika, Lihtenştayn, Ürdün, İsviçre ve Singapur tarafından oluşturulmuştur. Diğer gruplardan farklı olarak BMGK'nin çalışma usullerinin geliştirilmesi noktasında önerileri vardır. (Minor, 2010, s. 26) Nisan 2012 tarihinde hazırlanmış olan A/66- L-42/Rev.2 sayılı taslak metni hazırlamışlardır. Devletler arası çatışmaya odaklanan BMGK'nin iç çatışmalara müdahale etmemesi veya etmekte geciken yapısı eleştirilmektedir. (Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 2012)

Irak savaşı sonrası devletler arası ciddi ayrışmalar olmuştur. Bu ayrışımı gören dönemin BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın çabalarıyla 2003 senesinde 16 üyenin katılımıyla Yüksek Seviyeli Panel yapılmıştır. Katılımcı ülkeler arasında daimi 5 üyenin yanı sıra Almanya, Japonya, Hindistan, Brezilya, Pakistan, Avustralya, Norveç, Tayland, Uruguay, Tanzanya ve Gana katılmıştır. Ülke seçiminde kıtaların temsiline dikkat edilmiştir. Uluslararası ihtilafların giderilmesi için toplanan devletler 2 Aralık 2004 tarihinde "Daha Güvenli Bir Dünya Ortak Sorumluluğumuz" başlığı ile 141 sayfalık bir rapor yayınlamıştır. Rapor incelendiğinde reelpolitik ve katılımcı

ülkelerin özellikle daimi üyelerin etkisinde kaldığı göz ardı edilmemiş olmakla birlikte mevcut yapının daha demokratik ve şeffaf olması adına yapıcı öneriler mevcuttur. (Annan, 2004)

Yedinci reform önerisi olarak kabul ettiğimiz, A Modeli ise BMGK'deki daimi üye ve geçici üye sayısının değiştirilmesini öngörmektedir. Model mevcut üyeliklere ek olarak 6 adet daimi ve 3 adet geçici üye eklenmesi ile 24 üyeli bir konsey öngörülmektedir. Yeni daimi üyelere ise veto yetkisinden yoksun olması öngörülmektedir. Yeni katılımcıların seçiminin ise özellikle bölgesel dağılıma göre yapılması hedeflenmektedir. (Annan, 2004, s. 81)

Tablo-2.3: BM Reform Önerisi - Model A (Annan, 2004, s. 81)

<i>Bölgeler</i>	<i>Devlet Sayısı</i>	<i>Daimi Üyelik (Devam eden)</i>	<i>Önerilen Yeni Daimi Üye Sayısı</i>	<i>Önerilen İki Yıllık Koltuk Sayısı (Yenilenemez)</i>	<i>Toplam</i>
Afrika	53	0	2	4	6
Asya ve Pasifik	56	1	2	3	6
Avrupa	47	3	1	2	6
Amerika	35	1	1	4	6
Model A Toplamı	191	5	6	13	24

Sekizinci reform önerisi olarak kabul ettiğimiz B Modeli, konseye yeni daimi üye eklenmeden üye sayısının artırılmasını önermektedir. Konseye 4 yıllığına seçilecek 8 adet yeni üyenin katılmasını öne süren model Tablo 2.4'de görülen bölgesel dağılım yerine Tablo 2.5'de görülen 24 üyeli 4 yıllık ve 2 yıllık olan geçici üyelikleri olan yapıyı önermiştir.

Tablo-2.4: BMGK Üyelerinin Dağılımı
(United Nations Regional Groups)

Bölgesel Gruplar	Üye Devlet Sayısı	Üye Devletler İçindeki Yüzdellik Oran	BMGK'deki Daimi Üye Sayısı	BMGK'deki Geçici Üye Sayısı
Afrika Grubu	54	%28	0	3
Asya-Pasifik Grubu	53	%27.5	1	2
Doğu Avrupa Grubu	23	%12	1	1
Latin Amerika ve Karayipler Grubu	33	%17	0	2
Batı Avrupa ve Diğerleri Grubu	29	%15	3	2
Gözlemci	1	%0.5	0	0
Toplam Üye Sayısı	193	%100	5	10

Tablo-2.5: BM'de Reform Tartışmaları - Model B
(Annan, 2004, s. 81)

<i>Bölgeler</i>	<i>Devlet Sayısı</i>	<i>Daimi Üyelik (Devam eden)</i>	<i>Önerilen 4 Yıllık Yenilenebilir Daimi Üye Sayısı</i>	<i>Önerilen İki Yıllık Koltuk Sayısı (Yenilenemez)</i>	<i>Toplam</i>
Afrika	53	0	2	4	6
Asya & Pasifik	56	1	2	3	6
Avrupa	47	3	2	1	6
Amerika	35	1	2	3	6
Model B Toplamı	191	5	8	13	24

Dokuzuncu ve son reform önerisi olarak ise Walter Hoffman tarafından ortaya atılan C Modeli, A ve B modelinin destekçileri arasında bir orta yol gibi görülebilir.

Toplam 25 üyenin olduğu ve 5 daimi üyenin yerlerini koruduğu bir yapıyı öngören düşünür, 10 adet geçici üyenin ise 3 adet Afrika, 2 adet Doğu Asya, 1 adet Avrupa, 2 adet Pasifik Kıyısı, 2 adet Latin Amerika ve Karayipler bölgelerinden seçilecek devletlerden oluşmasını öngörmüştür. C Modelinin teklif ettiği önemli bir değişiklik ise toplam 5 olan bölgesel gruplara 1'er adet 4 yıllık ve 1'er adette 8 yıllık üye eklenmesi olacaktır. 8 yıllık koltuklar için ikili oturum sistemini öngören düşünür 4'er yıllık üyelerin seçiminde mensubu oldukları bölgede barışı korumada en fazla katılan ve finansal destek sağlayanlar arasından seçilerek, barışa yapılan katkıyı cazip hale getirilmeyi amaçlamıştır. (Hoffmann & Arıyörük, 2005, s. 4-6)

Modelin dezavantajları ise, 5 daimi üye tarafından önerinin kabul edilmesi sonrası veto yetkisinin diğer ülkeler tarafından da talep edilebileceğidir. Diğer üyelere ise özellikle daimi üye olmak isteyenler, bu isteklerinin karşılanmaması sebebiyle modele mesafeli yaklaşmaktadırlar. (Öğüt, 2014, s. 260)

Bu ve bunun gibi birçok grup oluşması muhtemeldir. Eğer mevcut yapının değişmesi ana hedefse bunun için gerekli ilk koşul 2/3'ün çoğunluğu, yani 193 üyenin en az 129'unun desteğinin alınması şartıdır. Tek bir grubun bu sayıya ulaşma ihtimali şimdilik zayıf görüldüğü için gruplar arası ittifaka gidilmesi en kolay çözüm yolu olarak görünmektedir.

Ülkesel gruplar incelendiğinde iki ana görüşün olduğu göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki daimi üye sayısının artırılması fikrinde olanlar diğer görüş ise daimi üyelerin sayısının artırımına muhalefet edenler olarak temel bir ayırım yapılabilir. A Modeli daimi üye sayısının artırılması fikrine olumlu bakan ülkeler tarafından kaleme alınmıştır. B Modeli ise daimi üyelik sayısının artırılması fikrinin karşısında duran ülkelerin hassasiyetleri göz önünde bulundurularak kaleme alınmıştır.

Devlet gruplarının sürece yaklaşımları ve öne çıkan reform modelleri BM örgütünün kalbi kabul edilen 5 daimi üyesi tarafından kendi çıkar ve faydaları doğrultusunda bazı gruplara ve devletlere siyasi destek verirlerken, kendi aralarında mutabık kaldıkları konu ise mevcut ayrıcalıklı konumlarını olabildiğince az sayıda devlet ile paylaşmak istemeleridir. Ülkesel bazda ise siyasi ve ekonomik nedenlerle bazı gruplar veya devletlere destek verdikleri gözlenmektedir. (Minor, 2010)

Körfez müdahalesi 1990 ve 1991 yılında gerçekleştirilmiş ve 5 daimi üye ülke tarafından başarılı bulunmuştur. Argüman olarak hızlı ve etkin bir yapı ile bu başarılı müdahalenin gerçekleştirildiği ve dolayısıyla yeni bir şeklin gereksizliği vurgulanmaktadır. (Bourantonis, 2005, s. 30-31)

Ülkesel bazda ise Çin, Afrika gurubu ve Mutabakat için Birleşme grubunu desteklemektedir. Bu desteğin temel nedeni olarak özellikle Afrika ülkeleri ile iyi ekonomik ilişkileri olduğu söylenebilir. ABD ise Japonya'nın üyeliğine destek vermektedir. Hindistan'ın üyeliğine ise Çin, Rusya ve ABD'nin destek verdiği görülmektedir. (Minor, 2010)

Tüm reform önerileri incelendiğinde iki ana sorun olduğu görülmektedir. İlk BMGK'nin yapısına ilişkin sorunlar, ikincisi ise BMGK'nin çalışma yöntemleri ve bu yöntemlerin şeffaflaştırılması konularıdır. (Ata, 2014, s. 279-280) İlk sorun olan BMGK'nin yapısına ilişkin konularsa reform önerilerinin çoğunluğunu oluşturmaktadır. İkinci sorun nispeten arka planda kalmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BM GÜVENLİK KONSEYİNİN BARIŞ VE GÜVENLİK İÇİN UYGULADIĞI YÖNTEMLER, BAŞARI VE BAŞARISIZLIKLARIN ANALİZİ

3.1. Genel Kurul ve BMGK'nin Çalışma Yöntemleri

BMGK, her BM üyesi devletin eşit olarak temsil edildiği Genel Kurul'dan farklı olarak, belirli sayıda üye devletin temsilinden oluşmaktadır. Üye sayısında kısıtlamaya gidilmesinin nedeni madde 24/1'de uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusunda karar alma ve alınan kararların uygulanması aşamalarında örgütün hızlı ve etkin işleyişinin sağlanması olarak açıklanmıştır.

Barış ve güvenliğin korunmasında, Genel Kurul BMGK'ye kıyasla ikinci planda kalmaktadır. Çünkü BM Antlaşmasının 11/2 maddesinde uluslararası barış ve güvenliği ilgilendiren konuları BMGK'ye havale etmesini şart koşmuştur. Genel Kurul'a verilen görev ve yetkilerde "12'nci maddenin hükümleri saklı kalmak koşuluyla" notu eklenmiştir. Antlaşmanın 12'nci maddesi burada önemli bir unsurdur. 12'nci maddenin içeriğine baktığımızda ise BMGK herhangi bir uyuşmazlık ya da duruma ilişkin olarak antlaşmanın kendisine yüklediği görevleri yerine getirdiği sürece Genel Kurul, BMGK bunu kendisinden istemedikçe mevcut uyuşmazlık ya da durum konusunda herhangi bir tavsiyede bulunamaz. BMGK'ye verilen bu ayrıcalık Genel Kurul'un elini bağlamaktadır. BMGK'nin karar alabilmesi için gereken, daimi üyelerin hepsinin olumlu oyu diğer bir deyişle veto yetkisinin kullanılmasında koşulu, 1945'ten itibaren ortaya çıkan, iki büyük devlet arasındaki soğuk savaş nedeniyle BMGK'nin birçok konuda karar alamaması ve işlevsizleşmesinin önünü açmıştır.*

Kuzey ve Güney Kore arasındaki mücadele sırasında Sovyetler Birliği'nin veto yetkisini kullanması, BMGK'nin karar almasını engellemiştir. ABD'nin girişimiyle

* Dönemlere göre hangi ülkelerin veto yetkisini kullandığı görmek için Tablo-2.1'e bakınız.

Kasım 1950 tarihinde 377(V) sayı ile yayınlanan Barış İçin Birlik (Uniting for Peace) karar kabul edilmiştir. BMGK'nin veto nedeniyle görevini yapamadığı durumlarda barış ve güvenliğin korunmasının Genel Kurul'a devredilmesi kararı alınmıştır. (United Nations, 1950) Bu karar Genel Kurul'un yetki alanını genişletmesi olarak yorumlanmış ve tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Genel Kurul'un teşkiline baktığımızda her üye devletin eşit konuma ve bir oya sahip olduğu yapı söz konusudur. (BM Ant. Md.18/1) Genel Kurul olağan olarak yılda 1 defa toplanır. Genel Kurul üyelerinin çoğunluğu veya BMGK'nin isteği üzerine gerekli görüldüğü zaman ise olağan üstü toplantı da yapılabilmektedir. (BM Ant. Md.20) Karar alma mekanizmasına baktığımızda ise Genel Kurul'un oy çokluğu ve 2/3'ünün çoğunluğunun olumlu oylarıyla karar alma usullerinden birini izlediği görülür. Önemli sorunlar söz konusu olduğunda oyların 2/3'ünün olumlu olması usulü, bunun dışında kalan konularda ise oy çokluğu yeterli görülmüştür. (BM Ant. Md.18/3)

Genel Kurul, önemli sorunlar konusundaki kararlarını hazır bulunan ve oy kullanan üyelerin 2/3'ünün olumlu oyu ile alır. Bu sorunlar Antlaşmanın 18/2 madde içerisinde açıklanmıştır.

- Uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına ilişkin tavsiyeler,
- BMGK'nin daimi olmayan üyelerinin seçilmesi,
- Ekonomik ve Sosyal Konsey üyelerinin seçilmesi,
- Vesayet Meclisi üyelerinin 86'ncı maddenin 3'üncü fıkrası uyarınca seçilmesi,
- BM'ye yeni üye kabulü,
- Üyelik hak ve ayrıcalıklarının askıya alınması,
- Üyelikten çıkarılma,
- Vesayet rejiminin işleyişine ilişkin sorunlar,
- Bütçe,

Genel Kurul ile BMGK kararları arasındaki en belirgin fark Genel Kurul kararları tavsiye niteliğinde iken BMGK'nin VII. Bölüm çerçevesinde aldığı kararların bağlayıcı nitelikte oluşudur. (Uluslararası Adalet Divanı, 1962)

BMGK'de olmayan devletlerin bir ihtilafla ilgili Konseydeki görüşmelere katılması ve bu devletlerin görüşlerinin alınması 31'inci ve 32'nci maddelerde ele alınmıştır. BM üyesi olup geçici üye statüsünde bulunmayan üyelerin 31'inci maddede, 32'nci maddede ise BM üyesi olmayan dolayısıyla Konseyde de temsil edilmeyen devletlerin çıkarlarının özellikle söz konusu olduğu durumlarda konseyin uygun görmesi halinde oy hakkı olmaksızın toplantılara katılımları sağlanır. Bu maddelerin içeriğine baktığımızda BM üyesi olsun veya olmasın hangi devlet olursa olsun Konseye çağrılması uluslararası barış ve güvenliği koruması ülküsü olan ve bağlayıcı kararlar alabilen bir organizasyonun adil ve isabetli kararlar alabilmesi açısından yerinde bir karar olmuştur.

BMGK, Genel Kurul'a incelenmek üzere yıllık raporlar ve gerektiğinde özel raporlar sunar. (BM Ant. Md.24/3) Bu madde ile Genel Kurul ve BMGK arasında bir koordinasyon oluşturulması hedeflenmiştir.

3.2. Uyuşmazlıkların Barış Yolu ile Çözülmesi

BM Antlaşmasının amaç ve ilkelerinin kaleme alındığı I. Bölüm bütün olarak incelendiğinde, uluslararası anlaşmazlıklara barışçı çözümler getirmek gayesi güdüldüğü, açıkça görülmektedir. (Mengiler, 2005, s. 37) Uluslararası barış ve güvenliğin korunmasının salt güvenlik tedbirleriyle mümkün olmadığının farkında olan karar vericiler, ekonomik ve sosyal gelişimin de sağlanacağı çok boyutlu bir çalışma hedefledikleri söylenebilir.

BM Antlaşması'nda, tüm üyeler uluslararası nitelikteki uyuşmazlıkların uluslararası barış ve güvenliği ve adaleti tehlikeye düşürmeyecek biçimde barışçı yollardan çözerler denilmektedir. (BM Ant. Md.2/3) Antlaşmanın bu maddesi uluslararası uyuşmazlıkların çözümünü ilgili taraflara bırakmış olmakla birlikte, tarafların başvurabilecekleri yöntemleri de açıklamıştır. Antlaşmanın VI. bölümünde uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesi ele alınmıştır. Devam etmesi uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehlikeye düşürecek nitelikteki konular, uyuşmazlığın tarafı olanlar arasında, öncelikle; ön görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma, hakemlik ve yargısal çözüm yolları ile bölgesel kuruluş ya da anlaşmalara başvurmaları veya kendi seçecekleri başkaca yollarla çözüm aramaları

gerektiği belirtilmiştir. (BM Ant. Md.33/1) BM Antlaşması'nda öngörölmüş olan barışçı çözümler, genel olarak tanıtmak amacıyla açıklanacaktır.

Görüşme, uluslararası uyuşmazlığın tarafları herhangi bir üçüncü kişi ya da devlet olmaksızın karşılıklı olarak yürüttükleri barışçı çözümler yöntemidir. Barışçı çözümler yolları arasında tarafların egemenlik sahalarını en az etkileyen ve en sık başvurulan çözümler yöntemidir. Grotius tarafından özellikle vurgulanan yöntem uluslararası hukuk öğretisinde, kuvvet kullanımına başvuru için ön koşul sayılmıştır. (Mengiler, 2005, s. 46)

Soruşturma, uyuşmazlığa neden olan olayların ve tarafların iddialarına dayanak oluşturma amacıyla hukuksal sorunların uluslararası bir komisyonca tarafsız olarak araştırılması ve sonucun ilgili tarafları bağlayıcı olmayan bir rapor ile saptanması şeklinde işletilen barışçı bir çözümler yöntemidir. (Mengiler, 2005, s. 51)

Arabuluculuk, üçüncü bir devlet, kişi ya da uluslararası örgütün uyuşmazlık taraflarını bir araya getirerek, ihtilaf yaşanan konunun çözümlerine kavuşturulması yöntemidir. Diğer alternatif çözümler yolları ile karşılaştırma yapıldığında arabuluculuk sistemi görüşme yönteminin bir uzantısı durumundadır. 3'üncü bir tarafın müdahalesini şeklen meşru bir mevzuata dayandıran bu yöntem kendine has bir çözümler yolu haline gelmiştir. Arabuluculuk müessesinin kullanım alanının son zamanlarda genişlediği görölmektedir. Özellikle ticaret uyuşmazlıklarında arabuluculuk yöntemine sıklıkla başvurulmaya başlanmıştır. (Öğüt, 2014, s. 112-113)

Uzlaştırma, tarafların aralarındaki anlaşmazlığı çözmeleri için, hangi yöntem ve usul ile hareket etmelerinin gerektiğinin belirlenmesidir. Mevcut ihtilafın çözümler konusunda üçüncü bir tarafın soruşturma veya çözümler önerisi gibi bir rapor hazırlaması amaçlanmaktadır.

Anlaşmazlığın tarafı olanların kendi seçtikleri üyelerden oluşan bir komisyon vasıtasıyla sorunlarını çözmeleri hedeflenmektedir. Uzlaştırma komisyonları genellikle uluslararası organizasyonlar nezdinde teşekköl etmektedir. Arabuluculuk müessesesi ile karşılaştırıldığında daha fazla bir ağırlığa sahip olan uzlaştırma komisyonu, belirli bir takvime bağlı hareket etmekte ve görüşmeler sonunda çözümler

yolları belirlemektedir. Sunulan çözüm yollarının hukuksal olarak bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. (Keskin, 1998, s. 61)

Tahkim, bir hak üzerinde anlaşmazlığa düşen iki tarafın, bu anlaşmazlığı özel kişiler tarafından incelemeleri ve karara bağlamaları konusunda anlaşmalarına tahkim denilmektedir. Anlaşmazlığı karara bağlayacak kişilere hakem denilmektedir. (Öğüt, 2014, s. 114)

Tahkim, genel anlamda iki sınıfa ayrılmaktadır. Bunlar ihtiyari ve zorunlu tahkim olarak adlandırılmaktadır. Zorunlu tahkim de anlaşmazlığın taraflarının ihtilafi hakeme havale etmeleri zorunludur. Hangi hallerde zorunlu tahkimin geçerli olduğu muhtelif hukuk kaynaklarında mevcuttur. Zorunlu tahkimin dışında kalan tüm anlaşmazlıklarda ihtiyari tahkim geçerlidir. Taraflar anlaşmazlığı çözmeye karar verirlerse ihtiyari tahkimi devreye sokabilirler.

Anlaşmazlığın tarafları istemeleri halinde tahkim yoluna başvurabildikleri gibi başka bir yargısal yolu da seçebilirler. Yargısal çözüm yolu ile kastedilen Uluslararası Adalet Divanı (UAD) veya Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de olabilir.

3.3. Zorlama Tedbirlere Başvurma

BMGK'nin sorumluluğuna bırakılan uluslararası barış ve güvenliği koruma görevi için, alacağı kararlarda BM Antlaşması; barışın tehdidi, bozulması ve saldırı eylemi durumunda alınacak önlemleri VII. Bölüm'ün altında düzenlemiştir. Zorlama tedbirleri içeren 39-51. maddeler arası olan bu bölüm genel olarak "zorlama tedbirler" olarak bilinen çeşitli ve seçenekli yaptırımları içermektedir. BMGK'ye çok geniş yetkiler veren bu bölüm konseye adeta sınırsız takdir yetkisi sunmaktadır. Bu bölümün en dikkat çekici yanı ise kararların bağlayıcı (binding) nitelikte olmasıdır. VII. Bölümün ilk maddesi olan 39'uncu madde çok önemli kararları alabilme yetkisini konseye sunmaktadır. Barışın tehdit edildiği, bozulduğunu ya da bir saldırı eylemi olduğunu saptar ve uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için tavsiyelerde bulunur. 41'inci ve 42'nci maddeler uyarınca hangi önlemler alınacağını kararlaştırır.

Zorlama tedbirlerin uygulanması için her durumda 39'uncu madde çerçevesinde bir saptama yapılması ilk ve temel şartlarda BMGK uygulamada bu "saptama" usulünü genel şekilde yapmaktadır. Birçok ilgili kararda somut ve maddeli karar kısmına geçmeden önce giriş bölümünün sonunda VII. Bölüm çerçevesinde hareket edildiği notu düşülerek kararlar alınmaktadır.

Daha önce belirttiğimiz 41'inci ve 42'nci maddeler uyarınca alınan kararlar bağlayıcı niteliktedir. Tüm üyelerin bu kararlara uymaları zorunludur. Burada istisnai durum silahlı kuvvet kullanımını içeren zorlama tedbirlere tüm üye devletlerin fiilen katılımcı olmaları zorunluluğu yoktur. Bu tür operasyonlarda gönüllü devletler aktif rol almaktadırlar. BM antlaşmasının genel ilkeleri arasında tüm üye devletlerin antlaşma gereği girilen tüm eylemlere her türlü yardımı yapacak ve BM tarafından aleyhinde önleme ya da zorlama tedbire başvuru bir devlete yardım etmekten kaçınacaktır. (BM Ant. Md.2/5) BM üyesi olmayan devletlerin de uluslararası barış ve güvenliğin korunmasının gerektirdiği ölçüde bu ilkelere uygun biçimde hareket etmeleri sağlanacaktır. (BM Ant. Md.2/6)

"BM üyelerinin antlaşmadan doğan yükümlülükleri ile başka herhangi bir uluslararası anlaşmadan doğan yükümlülükler çatıştığına BM hükümleri galip gelecektir" (BM Ant. Md.103) İlgili madde göz önüne alındığında, uluslararası barış için evrensel ve temel hukuki metnin BM Antlaşması olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

BMGK'nin VII. Bölüm kapsamında alacağı bağlayıcı niteliği olan zorlama tedbirler incelendiğinde, 42'nci maddenin konusunu oluşturan silahlı kuvvet kullanımını da içeren zorlama tedbirler çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu yetkilerin tamamı göz önüne alındığında "uluslararası kolluk kuvveti" diğer bir ifadeyle "dünya jandarması/polisi" yetkileriyle donatılan BMGK, bu kapsamda alacağı kararları uygulamada ihtiyaç duyacağı düzenli bir BM Ordusu'nun kurulması işlemini gerçekleştirememiştir. Soğuk Savaş dönemi boyunca iki ana blok NATO ve Varşova Paktı olmak üzere kendi kolluk kuvvetlerini oluşturmayı tercih ettikleri için BM Ordusu fiilen kurulamamıştır. 1990 sonrası Irak'ın Kuveyt'i işgaline zorlama tedbirlerde yeni bir yöntem geliştirilerek müdahale edilmiştir. Bayilendirme sistemi (franchising system) olarak da anılan bu sistem silahlı kuvvet kullanımını da içeren zorlama tedbirlerin gönüllü devletler tarafından yapılmasının yolunu açmıştır. (Denk,

2015, s. 271) BMGK'nin yetkilendirme (mandate/authorization) kararını takiben zorlama tedbirler gönüllü devletler eliyle icra edilmektedir. 2011 yılında Libya'da uyguladığı gibi BMGK'nin yetki vermesi sonrası, gönüllü olan bir bölgesel örgütün (NATO) özel bir uzlaşma çerçevesinde gerekli askeri önlemleri alması ve uygulaması şeklinde olabilmektedir. (BM Ant. Md.53)

3.4. Bölgesel Örgütlerle İşbirliği

BM Antlaşmasının VIII. Bölümü Bölgesel Antlaşmalara ayrılmıştır. BM, amaç ve ilkeleri ile bağdaşan her türlü bölgesel antlaşmayı onaylamaktadır. (BM Ant. Md.52) Özellikle, yerel uyuşmazlıklar söz konusu olduğunda BMGK'ye sunulmadan Bölgesel Kurum ve Kuruluşlar vasıtasıyla çözüm üretilmesi, BM tarafından teşvik edilmektedir.

Zorlayıcı önlemlere ilişkin, BM'nin bölgesel örgütleri ve antlaşmaları kullanma yetkisi vardır. (BM Ant. Md.53) Fakat Bölgesel Örgütlerin BM izni olmaksızın zorlama tedbirlere başvurması yasaklanmıştır. Bu madde ile BMGK zorlama tedbir ve kuvvet kullanım kararlarının alınması yetkisini kimseye paylaşmadığını açıkça vurgulamıştır. Bölgesel Örgütler tarafından yapılan uluslararası barış ve güvenlik konusundaki tüm çalışmalar BMGK'ye bildirilmesi gerekmektedir. (BM Ant. Md.54)

BM Antlaşmasından alınan yetki ile bölgesel örgütler, diğer mekanizmalar ve etkin unsurlarla işbirliği yapmaktadır. Eski Yugoslavya'da Avrupa Birliği (AB) ile, Libya ve Sierra Leone da Batı Afrika Ekonomik Topluluğu'yla ve Batı Sahra'da Büyük Göller Bölgesinde, Sierra Leon'da, Etiyopya Eritre ve Darfur Sudan'da Afrika Birliği (AU) ile birlikte çalışmıştır. BM askeri gözlemcileri Sierra Leone, Libya, Tacikistan ve Gürcistan'da bölgesel örgütlerle barış ve güvenliği sağlamak için bir arada çalışmıştır. (Uluslararası Barış ve Güvenlik, Bölgesel Örgütlerle İşbirliği)

BM, eski Yugoslavya'da insan hakları, genel seçim desteği, barış için arabuluculuk ve ekonomik kalkınma alanlarında Avrupa Konseyi ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ile (AGİT) bir arada çalışmıştır. Kosova'da karma görev kapsamında BM, AB ve AGİT'i bir araya getirmiştir. (Uluslararası Barış ve Güvenlik, Bölgesel Örgütlerle İşbirliği)

Dünya genelinde artan sorun ve anlaşmazlıklar BM'nin tek başına üstesinden gelemeyeceği kadar maliyetli ve karmaşıktır. Yaşanan sorunların farklılığı ve fazlalığı bölgesel örgütlerle işbirliğini zorunlu hala getirmektedir. Sorunun çözümünde görevlendirilecek donanımlı ve gönüllü insan kaynağı ile birlikte finansal kaynakların da kısıtlılığı ve benzeri birçok sorunu aşmada, bölgesel örgütlerle işbirliğine giderek çözümler geliştirmek fikri, yerinde bir uygulamadır.

3.5. BM'nin Müdahale Şekilleri

Meydana gelen uyuşmazlık veya çatışmanın, boyutu ve sebeplerine bağlı olarak izlenecek yol ve yöntemler farklılık göstermesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. BM, sürdürülebilir bir barışın sağlanması için aynı anda birden fazla barışı koruma hareketi icra edilebilmektedir. Sürdürülebilir barışın tesisi için Şekil-3.1'de görüldüğü gibi özellikle çatışma ve ateşkes zamanlarında farklı barışı koruma yöntemlerinin bir arada işletilmesi kararı alınmıştır. (United Nations, 2008, s. 18)

Şekil 3.1: Birleşmiş Milletler Çatışma Önleme Görseli

(United Nations, 2008, s. 19)



Çatışmanın Önlenmesi (Conflict Prevention), taraflar arasında uyuşmazlıkların meydana gelmesini önlemek amacıyla ifade eder. Eğer bir uyuşmazlık meydana gelmiş ise, bunun silahlı bir çatışmaya dönüşmesini engelleme çabalarını içeren önlemlerden oluşmaktadır.

Genel sekreterin, bizzat kendisi veya görevlendireceği üst düzey bir yetkili ya da ihtisas kuruluşları veya programları aracılığıyla, Genel Kurul, BMGK veya BM'nin işbirliği içerisinde çalıştığı Bölgesel Örgütler aracılığıyla yerine getirilebilir. Çatışmaların önlenmesi amacıyla araştırma, inceleme, soruşturma, gözetleme ve uyarı faaliyetleri gibi görevler ilgili kuruluşlar tarafından icra edilmektedir. (Annan, 2004, s. 37)

Barış Yapma (Peace Making), çatışmanın başlaması sonrasında ateşkesin sağlanması yani barışçıl bir çözümün üretilmesi amacıyla yürütülen diplomatik faaliyetleri kapsamaktadır. Bu aşamada güç ve silah kullanımı öngörülmemiştir. Arabuluculuk, uzlaştırma, izole etme, diplomatik tecrit ve diplomatik yardım, ekonomik ve politik yaptırım gibi yöntemleri içermektedir. (An Agenda for Peace(A/47/277))

Barışa Zorlama (Peace Enforcement), çatışmanın devam ettiği süre içerisinde, BM Antlaşmasının VI. Bölümünde öngörülen barışçıl çözüm yollarının işletilemediği veya yetersiz kaldığı durumlarda, çatışan tarafların biri veya tümü tarafından gerçekleştirilebilen insan hakları ihlallerinin engellenmesi ve barışın tesis edilmesi amacıyla BM Antlaşmasının VII. Bölümünde öngörülen güç kullanma tehdidi ve güç kullanımını içeren faaliyetleri içermektedir. (United Nations, 2008, s. 34)

Barışa Zorlama faaliyeti, tüm tarafların rızası olmadan icra edilebilmektedir. Burada önemli olan husus, en iyi sonucu alacak şekilde Barışa Zorlama Harekatının mümkün olan en kısa sürede sonlandırılarak, Barışı Koruma ve Barışın İnşası aşamalarına geçilmesi konusu önemlidir. (Annan, 2004, s. 71)

Barışa Zorlama Harekatı'nın ilk aşamasında silahlı kuvvetlerin konuşlandırılması safhasıdır, sonraki aşama ise kalıcı bir düzen için gerekli olan yetkili sivil makamların oluşturulması, insani yardım faaliyetleri, koruma altına alınan bölgelerin oluşturulması ve bölgelere silahlı kuvvetlerin yerleştirilmesi,

çatışan tarafların gerektiğinde güç kullanarak ayrılması gibi faaliyetleri kapsamaktadır. (United Nations, 2008, s. 22)

Silahlı bir müdahale şekli olan Barışa Zorlama Harekatı, BM komutası altında icra edilmek zorunda olamadığı gibi kullanılan kuvvetin bütün taraflarca kabul edilmiş tarafsız bir kuvvet olma zorunluluğu da yoktur. (United Nations, 2008, s. 22)

Barış Koruma (Peace Keeping), Barış Yapma ve Barışa Zorlama faaliyetlerinin sonuna yakın bir aşamada ve ateşkesin sağlanması aşamasından sonra icra edilir. Barış Koruma safhasının en önemli unsuru, anlaşmazlığın tarafı olan tüm tarafların rızası alınarak gerçekleştirilmesidir. Sağlanan ateşkesin kalıcılığı ve yeni bir çatışmanın önüne geçilmesi ana gayedir. Soğuk Savaş dönemi boyunca geleneksel barışı koruma ilkeleri kapsamında, barış gücü askerlerinin kendisini savunması dışında silah kullanmaması anlayışı benimsenmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde ise iç savaş ve etnik çatışmaların artmasıyla geleneksel Barış Koruma faaliyetleri yetersiz kalmış ve çok boyutlu barışı koruma anlayışı benimsenmiştir. Bu kapsamda askeri unsurların yanı sıra sivil unsurlarda harekate dahil edilmiştir. (Birleşmiş Milletler, 2003, s. 1-7)

Barış İnşası ve Çatışma Sonrası Barış Kurma (Peace Building), çatışmanın sona ermesi ve ateşkesin sağlanması ile birlikte başlayan Barışın İnşası çatışmanın nedenlerini ortadan kaldırma, merkezi otoritenin oluşmasına katkı sağlayacak kurumların güçlendirilmesi ve sağlanan barış ortamının kalıcılığı için gerekli olan ekonomik, politik ve askeri tedbirleri içermektedir. Barış yapma ve Barışa zorlama aşamalarının son periyodu ile birlikte ateşkes dönemi ve Barış Korumanın tüm safhalarını içerisinde barındıran kapsamlı bir aşmadır. (Birleşmiş Milletler, 2003, s. 200)

Soğuk savaş sonrası dönemde benimsenen çok boyutlu barışı koruma operasyonu anlayışı kapsamında insani yardımlar, mayınlı bölgelerin temizlenmesi, çatışan tarafların silah bırakması, gelecekte bir çatışmanın yaşanmasını engelleyecek sivil otoriteye bağlı kurumların oluşmasına katkı sağlanması ve sivil bir yönetim için gerekli olan seçimlerin yapılmasına katkı sağlanması gibi faaliyetlerde barışın inşası safhasının içerisinde yer alır. (United Nations, 2008, s. 20-25)

3.6. Barışı Koruma Misyonları

BM Antlaşması'nda açıkça ortaya konmayan Barış Koruma Misyonları farklı isimlerle anılabilmektedir. Barış Güçleri ve Mavi Bereliler adı en sık kullanılanlardandır. BMGK'nin "uluslararası barış ve güvenliği koruma" yetkisi kapsamında uygulamada geliştirdiği ve sıklıkla kullandığı bir yöntem olmuştur. Gelişen olaylardaki rollerine göre barışı koruma, barışı tesis etme, barışı gözlemlene gibi görevler için kurulan Barışı Koruma Misyonları, BM Antlaşmasınının 7/2 maddesi, 22'nci madde ve 23'üncü madde Genel Kurul ve BMGK'nin gerekli görebileceği yardımcı organları antlaşmaya uygun olarak kurulabilecekleri hükümleri gereği Genel Kurul veya BMGK'ye bağlı yardımcı organ olarak (Ad Hoc) teşekkül ettirilebilmektedir.

BM Genel Sekreteri, Dag Hammarskjöld tarafından "VI. Buçuk Bölüm" uygulamaları olarak tanımlanan Barışı Koruma Misyonları, BM Antlaşmasında VII. Bölüm kapsamında ele alınan zorlama tedbirlerin elde olmayan sebeplere bağlı olarak uygulanmadığı veya uygulanmak istenmemesi sonrası, VI. Bölüm de geçen barışçıl çözüm yöntemleri ile VII. Bölümde öngörülen zorlama tedbirlerin bir karışımı diyebileceğimiz Barış Koruma Misyonları uygulamaları devreye girmiştir. (Macqueen, 2006, s. 49) BM Genel Sekreteri Dag Hammarskjöld öncülüğünde, BMGK daimi üyelerinin veto haklarını kullanmasından çekinildiği için, BMGK'nin veto nedeniyle çalışmadığı durumlar için geliştirilen Barış İçin Birleşme Kararı çerçevesinde BM genel kurulu tarafından karar alınmış ve 1956 Mısır İsrail savaşından sonra Ortadoğu'ya ilk barış gücü (UNEF)* gönderilmiş ve UNEF, 1967 Savaşına kadar 10 yıl boyunca görev yapmış ve planlanan şekliyle başarılı bir şekilde uygulanabilmiştir. (Macqueen, 2006, s. 70-75) Dag Hammarskjöld'un UNEF I için geliştirdiği ilkeler daha sonra icra edilecek Barışı koruma Operasyonlarında da genel geçer ilkeler olarak göz önünde bulundurulmuştur. (Macqueen, 2006, s. 77-78) Bu uygulamayla birlikte Barış Gücü için gerekli olan temel kriterler ortaya konmuştur.

Soğuk Savaş dönemi boyunca SSCB ve ABD kendi nüfus alanlarına BM eliyle bile olsa müdahale edilmesine sıcak bakmamıştır. Soğuk Savaş süresi boyunca süper güçler arasında devam eden çatışma ve rekabet, BMGK'nin çoğu zaman işlevini

* UNEF II hareketi daha sonra icra edildiği için UNIEF I olarak anılmaktadır.

yerine getirememesine sebep olmuştur. Varşova Paktı'nın ilgası sonrası ABD ve SSCB arasında gelişen uyumlu beraberlik Soğuk Savaş'ın da sona ermesiyle BM işleyişi ve kararlarına olumlu olarak yansımış ve Irak'ın Kuveyt'i işgal ve ilhak etmesinin ardından ekonomik ve askeri yaptırımlar hızlıca alınabilmektedir. (Arıboğan, U.B.G.S. Bir Araç Olarak BM ve Temel Sorunları, s. 142) Soğuk savaş ın sonlarına gelindiğinde BM 40 seneye arkasında bırakmıştır. Bu süre boyunca 13 adeta Barışı Koruma Misyonu gerçekleştirmiş buna karşın Soğuk Savaşın sona ermesi üzerinden 30 yıl bile geçmemişken 71 adet Barışı Koruma operasyonu sayısını ulaşılmıştır. İlk uygulamalarında genel bir düzenlemeye konu olmayan ve düzenli bir kuruluşa bağlı olarak çalışmayan her operasyonun ayrıca ele alındığı Barışı Koruma Operasyonları Soğuk Savaş sonrası giderek artan (United Nations, 2008, s. 21) ihtiyaç dolayısıyla Genel Sekreter Butros Ghalli tarafından 1992 senesinde Genel Sekreter Yardımcısı'nın başkanlığında, Barışı Koruma Birimi (Department of Peacekeeping Operations) kurulmuştur. (United Nations, Department of Peacekeeping Operations) Bu sayede sistemli ve organize bir yapıya kavuşmuştur.

Çatışma ve uyuşmazlıkların, büyümelerini önlemek ve anlaşmazlıkları barışçı yollarla çözümlenmek amacıyla oluşturulan barışı koruma operasyonları çok çeşitli amaçlarla görev yapabilmektedirler. (United Nations, 2008, s. 7) Bazen çatışma önleme tekniği kimi zaman ise barışı koruma faaliyeti veya çatışma sonrası Barışı Koruma Misyonu icra edebilmektedir. Önleyici diplomasi faaliyetleri çatışmanın hemen öncesi veya çatışmanın büyük çaplı bir savaşa dönüşmesinin engellenmesi amacıyla kullanılmaktadır. İnsani yardım ise Yugoslavya'daki gibi çatışma sürerken veya Irak'taki Kürtlere yapılan gibi, çatışmaların sona ermesiyle yapılabilmektedir.

BM'nin çatışma öncesi veya sonrası daha aktif olabileceği ve verimli sonuçlar alabileceği görüşü barışı koruma misyonlarını çeşitlendirmektedir. Barışın ateşkesten ibaret olmadığı ve sürdürülebilirliği için birçok siyasal ve sosyal önlemlerin alınmasının gerekliliği ortadadır. Her olayın kendi doğası ve zamanın şartları doğrultusunda kendine özgü şartları oluşmakta ve bazen bir önceki uygulanan yöntem ve araçlar bir sonraki vaka için işlevsiz olabilmektedir. Bu da örgütü daimi olarak değişim ve dönüşüm yapmaya zorlamaktadır. (Arıboğan, Uluslararası İlişkiler Düşüncesi, 2004, s. 143) BM'nin de bu gelişim ve dönüşüme ayak uydurmaya çalışmadığını söylememiz haksızlık olur. Özellikle Genel Sekreterler Butros Gali,

İsmael Razali ve Kofi Annan'ın barışı öncülleyen vizyonları ile yapılan çalışmalar bu değişime ayak uydurma çalışmalarıdır.

Barış için gündem raporunda Boutros Ghali, BM'nin krizler çıktıktan sonra önlem aldığını dile getirmiş ve bu sistem yerine anlaşmazlıkların kriz veya çatışmaya dönmeden önlem alınması gerektiğini vurgulamıştır. Raporda belirtilen önleyici diplomasi (preventive diplomacy), barış yapma (peace making), barışa zorlama (peace enforcement), barışı koruma (peace keeping) ve çatışmalar sonrası barış kurma (post –conflict peace building) faaliyetleri olarak sınıflandırmış ve tüm işlevlerin birbirleriyle doğrudan veya dolaylı olarak bağlantılı olduğu değerlendirilmiştir. Barış yapma , barışın korunması aşamasına geçiş için bir hazırlık olabilirken bazen de Barışı Koruma Misyonları, barış yapma faaliyetine katkı sağlamakta veya barışın inşası için gerekli olan zemini sağlayabilmektedir. (An Agenda for Peace(A/47/277))

Genel Sekreter Kofi Annan, Barışı Koruma Misyonları'nın ulus içi sorunlarla daha çok karşılaştığı ve bu sorunları çözmeye yapısal sorunlar nedeniyle aksaklıklar yaşandığını belirtmiştir. İhtiyaç duyulan yapılanma bir an önce gerçekleşmesinin önemi üzerinde özellikle durmuştur. Diğer bir taraftan ise bu tip sorunlarda, kavramsal tartışmalar sıkça yaşanmaktadır. BM Antlaşması içişlerine karışmayı yasaklaması ve prensip olarak ülkelerin toprak bütünlüğü ve anayasal düzenlerine saygı gereği sorunların içinde doğrudan yer almaması öngörülmüştür. (BM Ant. Md.2/7) Fakat sorun yaşayan tarafların daveti veya insan hakları ihlalleri gibi tüm ulusların ortak hassasiyetini celp eden konular müdahilliği sebep olabilmektedir. Burada belirleyici unsurlardan bir tanesi de ABD'nin soruna müdahalede istekli olup olmamasıdır. (Ülger, Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD Büyük Stratejisinin Kapsam ve Sınırları, 2017, s. 123-124)

BM'nin barışı koruma konusundaki en etkili araçlarından birisi olan Barışı Koruma Misyonları, diğer bir deyişle “mavi bereliler”, örgütün yalnızca ideolojik yönelimli kararlar aldığı ve laf üretmekten öteye geçemediği eleştirilerine en önemli yanıtıdır. 1988 yılında Barışı Koruma Misyonları Nobel ödülüne layık görülmüştür. (United Nations, Department of Peacekeeping Operations)

Barışı Koruma operasyonlarını silahlı kuvvet kullanımını da içeren zorlama tedbirlerden ayıran en önemli özellikleri denge ve uzlaşma arayışında olmalarıdır. Barışı Koruma Misyonları ev sahibi devletin rızası olmadan görev icra edememektedir. Herhangi bir ayaklanma, iç karışıklık, iç ya da bölgesel savaş vuku bulduğunda sorunun muhataplarının isteyerek ya da tek veya son çare olarak BM şemsiyesi altında çok uluslu güçlerin olaylara müdahil olmasına rıza göstermeleri gerekir. Uygulamada ev sahibi ülke ile BM arasında yapılan bir anlaşma ile hukuksal altyapıya kavuşturulan Barışı Koruma Misyonları, operasyona katılmaya gönüllü devletler ile BM arasında yapılan düzenlemeyle oluşturulmaktadırlar. Egemen bir devletin, egemenlik sahasında çok uluslu bir yapının faaliyet göstermesi hassasiyet arz eden bir mesele olduğu için, verilen yetki ve görevlendirme işlemi süreli (genellikle 1 yıl) olmaktadır. Olayların gidişatına göre operasyonların devamı gerekliyse süre tekrardan uzatılmaktadır. (Denk, 2015, s. 305-306)

Özellikle, iç savaş ve benzeri durumlarda başta devlet dışı unsurlar olmak üzere uyuşmazlığın karşı taraflarının da resmen olmasa bile uygulamaya zımnen rıza göstermeleri gerekmektedir. Uygulamanın başarılı olabilmesi için gerekli olan “denge” ve “uzlaşma” arayışını açıkça göstermektedir. Barışı Koruma Misyonları operasyonlarının başarılı olabilmesi için tarafların talep ve rızaları olması bu uygulamaların işlevselliği ve başarısı için temel kriterlerdir. Barışı Koruma Misyonları başarısızlığı gibi bir durumun geri dönülemez sonuçlarının olacağı düşünüldüğünde bu operasyonlar sırasında Barışı Koruma Misyonları'nin “tarafsızlık” ilkesine bağlı olarak hareket etmeleri zorunluluğu doğmaktadır. Barışı Koruma Misyonları'nin silahlı kuvvet kullanılmasını içeren zorlama tedbirlerden ayıran diğer bir özelliği ise muharip kuvvetlerden oluşmamasıdır. Ülke olarak sadece bir saldırının olması durumunda kendilerini koruma yani meşru müdafaa amacıyla silahlara başvurabilmektedirler. Barışı Koruma Misyonları'nin en güçlü aynı zamanda da en zayıf yönünü oluşturan bu özelliği sıklıkla tartışma konusu olmaktadır. Çoğu vaka da çatışma riski yüksek olan tampon bölgelerde görev yapan unsurlar kendilerine bir saldırı olmamasını neden göstererek olaylara müdahil olmayabilmektedirler. 1995 yılında yaşanan Srebrenica Katliamı da bu olaylara en iyi örnektir. Barışı Koruma Misyonları kendilerine bir saldırı olmaması gerekçesiyle olaylara müdahil olmayıp izlemeyi seçmişlerdir.

Bu ve benzeri olaylar nedeniyle Barışı Koruma Misyonları ile ilgili tartışmalar artmış ve yeni öneriler gündeme gelmiştir. Barışı Koruma Misyonları'nın zorlama tedbirler niteliğine bürünmesine sebep olabilecek bu öneriler ev sahibi ülkenin rızasının gerekliliği ve muharip olmama ilkeleri gereği şimdilik hukuken açık karşılık bulamamıştır. Lakin Srebrenica konusunda dünya genelinde oluşan hassasiyet ve meşru gerekçelerle yeni uygulamalarda bazı yaptırımlar göze çarpmaktadır. 1978 senesinde İsrail işgalinin sona ermesi ve iç karışıklıklar sebebiyle kurulan UNIFIL'in yapısı 2005 senesinde Eski Başbakan Refik Hariri'nin öldürülmesi sonrası yaşanan olaylar nedeniyle 1701 (2006) sayılı BMGK kararı ile yerini UNIFIL-II'ye bırakmıştır. Bu görev kısmen de olsa adı konmamış bir muharip statü içermektedir. Silahsızlandırma dahil tüm görevlerin yerine getirilmesinin engellenmesi durumunda , “tüm gerekli önlemler alınmasına” yetki verilmiştir. (Birleşmiş Milletler, 2006) Bu görevlendirmenin BM yetkisinin zımnen devletler aleyhine genişlemesi anlamına geldiği yönünde lehte ve aleyhte görüşler mevcuttur. (Denk, 2015, s. 308)

Barışı Koruma Misyonları'na çoğu durumda, maddi ve askeri katkıda bulunan devletlerin kendi istekleri doğrultusunda şekillendirdikleri eleştirileri dile getirilmektedir. Uluslararası toplum adına ve uluslararası barış ve güvenliği sağlama/koruma ülküsüyle hareket eden devletlerin bu sayede kendi ajandalarını ilgili bölgelerde uygulama imkanı buldukları söylenmektedir. BMGK daimi üyelerinin zorlama tedbirlerle karar alınamayacağını öngördükleri durumlarda alternatif bir müdahale aracı olarak Barışı Koruma Misyonları'nı devreye soktukları da söylenmektedir. Tüm bu eleştiriler de göz önüne alındığında ev sahibi ya da bölge ülkeleri tarafından büyük önem atfedilen Barışı Koruma Misyonları'nın sahadaki sorunları çözmede alternatif bir çözüm aracı olduğu bir gerçektir.

Soğuk savaş sonrası dönemde en sık kullanılan uluslararası barış ve güvenliği sağlama/koruma aracı olan Barışı Koruma Misyonları dinamik bir yapıya sahiptir. Bir bölgedeki çatışmaları durdurma, çatışan taraflar arasında tampon bölge oluşturma, silahsızlandırma, insani yardım yapma, kolluk vazifesi görme, asayiş, seçim güvenliği sağlama, çatışma sonrası düzenlemelerin yapılması, hukukun üstünlüğünün tesisi, istikrarlı ve düzenli bir kamusal alan oluşturulması, ekonomik ve sosyal kalkınmanın desteklenmesi ve benzeri nedenlerle hayata geçirildikleri

görülmektedir. (Annan, 2004, s. 33-34) Mevcut haliyle birçok görevi başarıyla tamamlayan Barışı Koruma Misyonları Soğuk Savaş sonrası artan iç ya da bölgesel savaş söz konusu olduğunda taraflardan birisinin bile devlet dışı bir aktör olması durumunda mevcut yapısı ve ilkeleri gereği işlevsiz kalabilmektedir. Bu tip sorunlar için Barışı Koruma Misyonları içerisinde yeni bir yöntem veya başlı başına yeni bir araç geliştirme ihtiyacı göze çarpmaktadır.

BM, 31 Aralık 2017 tarihinde yayınladığı raporundan 1948'den günümüze 71 adet Barışı Koruma Misyonu icra ettiği ve bunlardan 14 tanesinin de hala devam ettiğini öğrenmekteyiz. (United Nations Peacekeeping, Our History)

Tablo 3.1: 31 Aralık 2017, BM Devam Eden Barışı Koruma Operasyonları
(Birleşmiş Milletler, 2017)

Görev	Başlangıç Tarihi	Asker Sayısı	Kurmay Sayısı	Polis Sayısı	Toplam Bütçe
UNTSO	Mayıs 1948	0	0	0	\$68,949,400 (2016-17)
UNMOGIP	Ocak 1949	0	0	0	\$21,134,800(2016-17)
UNFICYP	Mart 1964	836	52	68	54,651,200
UNDOF	Temmuz 1974	940	50	0	57,653,700
UNIFIL	Mart 1978	10,287	205	0	483,000,000
MINURSO	Nisan 1991	20	7	2	52,519,000
UNMIK	Temmuz 1999	0	0	10	37,898,200
UNMIL	Eylül 2003	404	13	306	110,052,800
UNAMID	Temmuz 2007	11,005	292	2,731	486,000,000
MONUSCO	Temmuz 2010	15,350	183	1,351	1,141,848,100
UNISFA	Temmuz 2011	4,293	107	37	266,700,000
UNMISS	Haziran 2011	12,409	388	1,559	1,071,000,000
MINUSMA	Mart 2013	11,299	367	1,725	1,048,000,000
MINUSCA	Nisan 2014	10,246	285	2,020	882,800,000
MINUJUSTH	Ekim 2017	0	0	1,199	25,000,000
		77,089	1,949	11,008	Yaklaşık 6.80 Milyar Dolar

3.6.1. United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO) (Birleşmiş Milletler Mütareke Gözlem Örgütü)

Kuşkusuz, 20. yüzyıla damgasını vuran anlaşmazlıklardan biri Arap-İsrail çatışmasıdır. Özellikle, İsrail'in kurulmasından sonraki dönemde yoğunluk kazanan çatışma, uluslararası politikanın temel gündem maddelerinden biri olmuştur. BM örgütünü kurulduğu günden bugüne en çok meşgul eden konu olan Ortadoğu sorunu, BM çatısı altında günümüzde de yoğun bir şekilde tartışılmaktadır. (Ülger, Avrupa Birliğinde Siyasal Bütünleşme Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikasının Oluşumu, 2002, s. 145) Filistin ve İsrail başta olmak üzere diğer Ortadoğu ülkelerinin de zaman zaman bu sorunun tarafı oldukları çok karmaşık bir sorundur. BMGK, kurulduğu günden bugüne hiçbir kriz ile bu kadar meşgul olmamıştır. (Demirel, 2015, s. 82)

İngiltere, 14 Mayıs 1948'de Filistin üzerindeki Mandasından vazgeçerek kendine ait güçlerini bölgeden çekti. Aynı tarihte, Yahudi temsilciliği bölünme planı ile tahsis edilen bölgede, İsrail Devleti'ni kurduğunu ilan etti. Arap ve Yahudi halkları arasında şiddetli çatışmalar yaşanmaya başladı. Diğer Arap Devletlerinin askeri güçleri de Filistin Araplarına yardım amacıyla bölgeye girdiler. Birkaç hafta devam eden çatışmalar BMGK'nin 29 Mayıs 1948 tarihinde aldığı karar ile kesildi ve dört haftalık ateşkes ilan edildi. Yürürlüğe giren ateşkesi denetleme görevi, uluslararası askeri gözlemciler desteğiyle BM Arabulucusu'na verilmiş ve bu yapıya da Birleşmiş Milletler Mütareke Gözlem Örgütü (UNTSO) adı verilmiştir. (Filistin Meselesi ve Birleşmiş Milletler)

Arabulucunun tüm çabalarına rağmen çatışmalar 8 Temmuz 1948'de tekrar başlamıştır. BMGK, 54 (1948) sayılı karar ile uluslararası barışı tehdit olarak gördüğünü açıklamış ve çatışmaların devamı halinde VII. Bölümde yer alan yetkilerine istinaden kuvvet kullanabileceğini belirtmiştir. (Security Council Resolutions, 1948) İkinci bir ateşkes devreye girmesine rağmen çatışma ve gerilimler tam olarak son bulmamıştır. Şubat ve Temmuz 1949 tarihleri arasında İsrail bir tarafta; diğer bir tarafta ise Mısır, Ürdün, Suriye ve Lübnan'dan oluşan ülkeler arasında BM gözetiminde ateşkes anlaşmaları imzalamışlardır. BM, Ağustos 1949 tarihinde UNTSO gözlemcilerini ateşkesi denetlemek üzere görevlendirmiştir. BM tarafından kurulan ilk Barışı Koruma operasyonu olan UNTSO gözetmenleri,

sahadaki görevlerini 363 personel ile sürdürmektedir. (United Nations Peacekeeping, UNTSO)

3.6.2. United Nations Military Observer Group in India and Pakistan (UNMOGIP) (Birleşmiş Milletler Hindistan ve Pakistan Askeri Gözlemci Grubu)

Hindistan ile Pakistan, Ağustos 1947'de İngiltere'den bağımsızlıklarını kazanmalarıyla iki ayrı devlete ayrıldı. Bu ülkeler arasında ihtilafli konuların en başında Keşmir bölgesi gelmektedir. Keşmir yüzünden 3 kez savaştılar (1947-48, 1965 ve 1971). Ayrıca 1998 ve 2002 senelerinde savaşın eşiğine gelmişlerdir. Fakat uluslararası çabalar sayesinde anlaşmazlığın sıcak çatışmalara dönmesi engellenmiştir. (Karaağaçlı, 2011)

Pakistan ve Hindistan arasındaki anlaşmazlık Eylül 1947 tarihinde sıcak çatışmalara dönüştü. Hindistan, anlaşmazlığı 1 Ocak 1948'de BMGK'ye getirdi. Ocak 1948'de BMGK, anlaşmazlığı araştırmak ve arabuluculuk yapmak için United Nations India and Pakistan Commission (UNCIP) kuran 39 (1948) numaralı kararı kabul etti. Nisan 1948'de 39 (1948) sayılı kararı ile Konsey, UNCIP üyeliğini genişletmeye ve savaşı durdurmak için gözlemcilerin kullanımı da dahil olmak üzere çeşitli önlemlerin alınmasına karar verdi. (United Nations, UNMOGIP)

Hindistan ve Pakistan'da Birleşmiş Milletler Askeri Gözlemci Grubu'nun (UNMOGIP) çekirdeğini oluşturan silahlı askeri gözlemcilerden oluşan ilk ekip, Cammu ve Keşmir bölgesindeki ateşkesi denetlemek için Ocak 1949'da görevine başladı. Hindistan ve Pakistan'a yaşadıkları sorunları çözmeye yardım etmek için gözlemcilerin görevleri; yerel yetkililere soruşturmalarında eşlik edecek, mümkün olduğunca çok bilgi toplayacak, doğru ve tarafsız rapor vereceklerdir. Taraflara, gözlemcilerin doğrudan müdahaleleri söz konusu değildir. UNMOGIP sahadaki görevini 115 personeli ile sürdürmektedir. (United Nations, UNMOGIP)

3.6.3. United Nations Peacekeeping Force in Cyprus (UNFICYP) (Birleşmiş Milletler Kıbrıs'taki Barış Gücü)

Rumların savunduğu “Enosis” ve Türklerin savunduğu “Taksim” fikrinin bir orta yolu olarak görülebilecek adanın bağımsız bir devlet olması düşüncesi kabul edilerek, 11 Şubat 1959'da Zürih Anlaşması ve 19 Şubat 1959'da Londra Anlaşması

imzalandı. İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs Cumhuriyeti üzerinde garantörlük hakları bu anlaşmalarla kabul edilmiştir.

Bu anlaşmalar sonrası, 16 Ağustos 1960 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edildi. Kasım 1963'te Makaryos 13 maddeden oluşan anayasa değişiklik önerisini sundu. Bu değişiklikleri, Türk tarafı kendi haklarının gaspı olduğu gerekçesiyle kabul etmemiştir. Aralık 1963 tarihinde Kıbrıs Rumları Kıbrıs Türklerine karşı sistemli saldırılar başlatmıştır. Türk tarafı devletin tüm organlarından dışlanmıştır. Türk askerinin 20 Temmuz 1974 tarihinde zorunlu müdahalesine kadar süren 11 yıllık sürede Türk tarafı insanlık dışı kuşatmaya tabi olmuştur. (Demirel, 2015, s. 137-140)

Bununla birlikte, bir dizi anayasal kriz Aralık 1963'te topluluk içi şiddetin patlak vermesine neden oldu. Barışın yeniden sağlanması için yapılan tüm girişimlerin başarısızlığa uğradığını gören BMGK oybirliği ile UNFICYP'nin kurulmasını öneren 186 (1964) sayılı kararı kabul etti. UNFICYP'nin görevi; verilen görevlerde en iyi çabayı göstermek, savaşın tekrarlanmasını önlemek, yasa ve düzenin bakım ve onarımına katkıda bulunmak, normal koşullara geri dönmesine katkıda bulunmak amaçlarıyla bu misyonu kurmuştur. (UNFICYP MANDATE)

BMGK, 1974'teki düşmanlıklar sonrasında UNFICYP'in üstlendiği görevleri genişleten bazı kararlar aldı. Değişiklikler arasında, 16 Ağustos 1974'te yürürlüğe giren fiili ateşkese denetlemek ve Kıbrıs Milli Muhafızları ile Türk ve Kıbrıs Türk kuvvetleri arasındaki hatları, ara bölgede tutmak dahil edildi. UNFICYP, sahadaki görevine 1.106 personeli ile devam etmektedir.

3.6.4. United Nations Disengagement Observer Force (UNDOF) (Birleşmiş Milletler Ateşkes Gözlem Gücü)

İsrail, 6 Ekim 1973 tarihinde Mısır ile Süveyş Kanalı ve Sina bölgesinde, Suriye ile de Golan Tepelerinde savaşımaya başladı. Mısır ve İsrail arasındaki mücadele kritik bir aşamaya geldiğinde Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat, Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri ile doğrudan temas edip bu duruma askeri birlikleriyle müdahale ederek ateşkese sağlamalarını istedi. Sovyetler Birliği kabul ederken, Amerika Birleşik Devletleri, iki süper gücün çatışmanın ortasına konmasını kabul etmeyerek isteği geri çevirdi. Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri

müşterek olarak BMGK'nin acilen toplanmasını talep ettiler. BMGK, 24 Ekim'de yeniden toplandı ve yeni bir barış gücü oluşturulması için bir karar aldı. Böylece de Birleşmiş Milletler'in ikinci Acil Durum Gücü (UNEF II) kuruldu. (Uluslararası Barış ve Güvenlik)

Misyon, Süveyş Kanalı bölgesindeki İsrail ve Mısır ordularının çatıştığı bölgedeki görevine başladı ve sıcak çatışmaları kısa sürede etkin bir şekilde kontrol altına almayı başardı. Ancak İsrail-Suriye arasında devam eden sıcak çatışmalar için Barışı Koruma Misyonu kurulmamıştı. Bu nedenle İsrail-Suriye arasındaki gerginlik yüksek kalmış ve Mart 1974'ten itibaren durum giderek istikrarsızlaşmaya başlamıştır. Anlaşma bölgede her iki tarafta da iki ayrı eşit güç ve silah bulundurma bölgesi sağladı. Uygulamanın denetlenmesi için birleşmiş Milletler gözlemci kuvveti kurulması çağrısında bulundu. (United Nations, UNDOF)

Anlaşma 31 Mayıs 1974'te imzalanmış ve aynı gün BMGK Birleşmiş Milletler Ayrılma Gözlemci Kuvveti'ni (UNDOF) kurmak üzere 350 (1974) sayılı kararını kabul etmiştir. Bu da İsrail ve Suriye arasındaki anlaşmaları denetlemekle görevlendirilen Birleşmiş Milletler Ateşkes Gözlem Gücü (UNDOF)'nin kurulması yolunu açtı. Konsey UNEF'in görevini Temmuz 1979'a kadar düzenli aralıklarla yeniledi. UNDOF ise Golan Tepelerindeki görevini halen devam ettirmektedir. UNDOF, sahadaki görevini 1.144 personeli ile sürdürmektedir. (United Nations Peacekeeping, UNDOF)

3.6.5. United Nations Interim Force In Lebanon (UNIFIL) (Birleşmiş Milletler Lübnan Geçici Görev Gücü)

Ortadoğu'nun en renkli ülkelerinden birisi olan Lübnan, Suriye ve İsrail arasında yaşanan çekişmelerin yanında etnik ve dini ayrılıkçı hareketlerin neticesi olarak iç çatışmalara sürüklenmiştir. Filistinli komandoların, Mart 1978'de İsrail'e baskın yapmasının ardından İsrail kuvvetleri Güney Lübnan'ı işgal etti. BMGK, İsrail'e kuvvetlerini çekmesi için çağrı yaptı. BMGK, Lübnan'ın isteği üzerine, İsrail kuvvetlerinin çekildiğini teyit etmek, barışı ve güvenliği yeniden sağlamak, Lübnan Hükümeti'ne ülkenin güneyi üzerindeki otoritesini yeniden kurmasına yardım etmek amaçlarıyla almış olduğu 425 (1978) ve 426 (1978) sayılı kararlar doğrultusunda UNIFIL'i kurdu. (United Nations, UNIFIL)

BMGK, misyon personelinin varlığının, istikrarı teşvik etmeye yardımcı olduğunu savunarak düzenli olarak UNIFIL'in yetkisini yeniledi. Geçen süre zarfında zaman zaman ihlaller ve kısmi tansiyon yükselmeleri olsa bile bölgede sükunet hakim olmuştur.

Kısmi sükunet döneminden sonra 2006 yılı gerginliklerin tekrar baş gösterdiği yıl olmuştur. Hizbullah militanları İsrail'e geçti ve üç İsrail askerini öldürdü ve ikisini de esir aldıktan sonra İsrail hapishanelerinde tutulan Lübnan'lı mahkumların serbest bırakılmalarını talep etti. Aynı zamanda İsrail'in kuzeyine Hizbullah tarafından roket saldırıları düzenlendi. İsrail buna Lübnan'a hava ve deniz saldırıları başlatarak karşılık verdi, Lübnan'ın ve Beyrut'un güneyini yoğun bir şekilde bombaladı. Hizbullah da İsrail şehirlerine roket saldırıları düzenleyerek sivil kayıplara yol açtı. Savaş 34 gün sürdü. 1.000'den fazla Lübnanlı ve 159 İsraili öldü, 100.000'den fazla Lübnanlı sivil evlerinden oldu. (Uluslararası Barış ve Güvenlik)

BMGK, 1701 (2006) sayılı kararı ile taraflara çatışmaları tamamen durdurmaları için çağrı yapmasının yanında, 15,000'in üzerinde UNIFIL gücünü bölgede görevlendirdi. Misyon'un kurulması sonrasında ateşkes sağlanarak çatışmalar kısa sürede sonlandırılmıştır. UNIFIL 11.297 personeli ile sahadaki görevini sürdürmektedir. (United Nations Peacekeeping, UNIFIL)

3.6.6. United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara (MINURSO) (Birleşmiş Milletler Batı Sahra Referandum Misyonu)

Fas, Moritanya ve Cezayir'in sınırladığı Afrika'nın kuzeybatı kıyısında yer alan Batı Sahra, 1976'ya kadar İspanya tarafından idare edildi. Batı Sahra'nın Fas ile Moritanya arasında paylaşılmasını kabul etmeyen Polisario Cephesi, iki ülkeye karşı silahlı mücadele başlattı. BM ara buluculuğunda 1991'de varılan ateşkes anlaşmasından bu yana Batı Sahra'nın statüsüyle ilgili görüşmelerde başarıya ulaşamadı. Ateşkesin hemen ardından, BMGK'nin 690 (1991) sayılı kararı doğrultusunda MINURSO kuruldu. (United Nations, MINURSO)

Batı Sahranın statüsünü belirlemek üzere bir referandum amacıyla kurulan MINURSA, taraflar arasında referanduma kimlerin katılacağı ile ilgili anlaşmaya varılamadığı için referandumu şimdiye kadar gerçekleştirememiştir. BMGK da Batı

Sahra halkının bağımsızlığı ve Fas'la entegrasyonu arasında seçim yapabileceği bir referandumun hazırlanması için bir geçiş dönemi planı yaptı. (Unitd Nations Peacekeeping, MINURSO)

MINURSO'nun görevleri arasında; ateşkesin izlenmesi, bölgedeki Fas birliklerinin azaltılmasını sağlama, Batı Sahra halkından siyasi davalar sebebiyle mahkumiyet veya tutuklu bulunanların serbest bırakılmasını sağlamak için taraflarla görüşme, Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC) tarafından uygulanacak savaş esirlerinin değişimini denetlemek, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından yürütülecek olan Batı Sahra mültecilerini ülkelerine iade etmek, seçmenleri belirlemek ve tescil etmek, ücretsiz ve adil bir referandum düzenlemek ve sonuçları ilan etmek, patlamamış bomba ve mayınların tehdidini azaltmak ve doğal afetler durumunda insani yardımın yanı sıra düzensiz göçmenlere yardım sağlamak gibi çok çeşitli görevleri mevcuttur. (United Nations, MINURSO) Referandumun organizasyonu bugüne kadar mümkün olmasa da, görev süresinin diğer şartlarını başarılı bir şekilde takip eden MINURSO, sahadaki görevini 470 personeli ile sürdürüyor. (Unitd Nations Peacekeeping, MINURSO)

3.6.7. United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK) (Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu)

Kosova otonom bir bölgeydi. Nüfusun % 90'ı Kosova Arnavutları, kalan %10'u ise Sırp ve diğer azınlıklar oluşturuyordu. Kosova Arnavutları 1992 senesinde yapılan halk oylamasıyla Kosova Cumhuriyeti'ni ilan ettiler. Fakat bu devlet Arnavutluk haricinde hiçbir devlet tarafından tanınmadı. Kosova'nın bağımsızlığı için savaşan Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) ve Sırp birlikleri arasında çatışmalar yaşandı. Sırp ordu birlikleri ele geçirdikleri bölgelerde Kosova Arnavutlara karşı "etnik temizlik" hareketi yürüttü. (Demirel, 2015, s. 261)

BMGK, 1244 (1999) sayılı kararıyla, Kosova için geçici bir yönetim sağlamak amacıyla Genel Sekreter'e Kosova'da uluslararası bir sivil varlığı kurma konusunda yetki verdi. UNMIK, Kosova'nın büyük ölçüde özerkliğe sahip olabilmesi için tüm yasama ve yürütme yetkileri ve yargının yönetimi dahil olmak üzere, Kosova toprakları ve halkı üzerinde geniş yetkilerle donatılmıştır. (United Nations, UNMIK) Daha sonra, Kosova makamları tarafından bağımsızlık ilanının ve

15 Haziran 2008'de yeni bir anayasanın yürürlüğe girmesinin ardından, Misyonun görevleri; öncelikle güvenlik, istikrar ve insan haklarına saygı gösterilmesine odaklanmak üzere önemli ölçüde değiştirilmiştir. Misyon sahadaki görevini 355 personeli ile sürdürmektedir. (Unitd Nations Peacekeeping, UNMIK)

3.6.8. The African Union/UN Hybrid operation in Darfur (UNAMID) (Darfur'daki Afrika Birliği / BM Hibrid operasyonu)

Darfur, Sudan'ın Başkenti Hartum'un 1300 km batısında bir bölgedir. Yerel ve Arap kabilelerin hayvancılıkla geçindiği bölgede, su kaynakları ve otlakların paylaşımı konusundaki uyuşmazlıklar mevcuttur. Taraflar arasındaki gerginlik kuraklığın etkisi ile büyümüş ve 2003 yılında yerel bir isyanın ardından, silahlı çatışmalar başlamıştır. Bu çatışmalarda Darfur nüfusunun 1/3'ünü oluşturan yaklaşık 2 milyon insan zorla yerinden edilirken, yüz binlerce insan öldürüldü. Halen 1,5 milyon kişi yerleştirildikleri mülteci kamplarında yaşamaktadır. (United Nations, UNAMID)

UNAMID Birleşmiş Milletler ve Afrika Birliği tarafından desteklenen bir barışı koruma misyonudur. BMGK'nin 1769 (2007) sayılı kararı gereği kurulmuştur. Misyon 01 Ocak 2008 tarihinde Darfur da göreve başlamıştır. Misyonun temel görevi; silahlı saldırıları önlemek, sivilleri Sudan hükümetinin kanun dışı uygulamalarından korumak, insani yardımların yaygınlaştırılması ve uygulamada etkinliğini sağlamak, insan haklarını ve hukukun üstünlüğünü uygulamak, barışı getirmek ve güvenli bir ortam yaratmaktır. Misyon sahadaki görevini 15.321 personeli ile sürdürmektedir. (United Nations Peacekeeping, UNAMID)

3.6.9. The United Nations Organization Mission in Democratic Republic of The Congo (MONUSCO) (Birleşmiş Milletler Teşkilatı Kongo Demokratik Cumhuriyeti Misyonu)

Afrika'nın sorunlu bölgelerinden olan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde artan iç çatışmalar neticesinde BMGK, MONUSCO'yu 1925 (2010) sayılı kararla kurdu. Misyon, sivillere insani yardım götürmekle görevli personeli ve insan hakları savunucularını fiziksel şiddet tehdidinden korumanın yanında Demokratik Kongo Cumhuriyeti Hükümetini istikrara kavuşturmak ve ülke çapında devlet otoritesinin

güçlendirilmesi amacıyla görevlendirildi. Misyon sahadaki görevini 20.654 personeli ile sürdürmektedir. (United Nations, MONUSCO)

3.6.10. The United Nations Interim Security Force for Abyei (UNISFA) (Abyei Birleşmiş Milletler Geçici Güvenlik Gücü)

Kuzey ve Güney Sudan'da sınırları arasında tartışmalı bölge Abyei, yer altı kaynakları bakımından zengin bir bölgedir. Bu bölgenin kontrolünü sağlamak için çıkan olaylarda 100 binden fazla insan evlerinden çıkarılmış ve şiddetli çatışmalar yaşanmıştır. Olayların kontrolden çıkması üzerine BMGK, 1990 (2011) sayılı kararı ile UNISFA'nın kurulmasını kararlaştırmıştır. Yaşanan çatışma ve gerginlikten dolayı nüfusun yerinden edilmesini önlemenin yanında, kuzey ve güney arasındaki olayların yaşandığı sınırın izlenmesi, insani yardımın sağlanmasının kolaylaştırılması amacıyla kurulan Misyon'un kuvvet kullanma yetkisi de mevcuttur. Misyon sahadaki görevine 4.765 personeli ile sürdürmektedir. (United Nations Peacekeeping, UNISFA)

3.6.11. The United Nations Mission in the Republic of South Sudan (UNMISS) (Birleşmiş Milletler Güney Sudan Cumhuriyeti Misyonu)

Güney Sudan'ın başkenti Juba'da 2013 yılında şiddetli çatışmalar başladı. Olaylar ülkedeki diğer bölgelere hızla yayılmış ve ülke çapında derin siyasi ve güvenlik krizleri yaşanmıştır. Ülkenin tamamına yakını bu çatışmalardan etkilenmiştir. Yaşanan olaylarda binlerce insan öldürüldü. Taraflar etnik kökenli ayrışmalardan dolayı birbirlerine barbarca şiddet uygulamışlardır. (United Nations, UNMISS)

BMGK'nin 1996 (2011) sayılı kararıyla teşkil edilen UNMISS'in krizle baş edebilmesi için yeterli kapasitesinin olmadığına karar veren BMGK, 2132 (2013) sayılı kararla Genel Sekreter'in misyonun, genel askeri birliğini ve polis gücünü geçici olarak artırma yönünde önerisini onaylayarak BMGK, 2155 (2014) sayılı kararla UNMISS'in görevini sivillerin korunması, insan hakları izleme ve insani yardım dağıtımını yoğunluklu olmasını kararlaştırdı. Misyon sahadaki görevine 17.965 personeli ile devam etmektedir. (United Nations Peacekeeping, UNMISS)

3.6.12. The United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali (MINUSMA) (Birleşmiş Milletler Mali'de Çok Boyutlu Entegre İstikrar Misyonu)

Son yıllarda Mali, ciddi politik, güvenlik, sosyo-ekonomik, insani ve insan hakları sorunlarıyla, derin bir krizle karşı karşıya kaldı. Krizin çıkmasında, zayıf devlet kurumları gibi uzun süredir devam eden yapısal sorunlardan kaynaklanmaktadır. Etkisiz yönetim, kırılğan sosyal uyum, kuzeydeki topluluklar arasında, merkezi hükümet tarafından ihmal edilen (marjinalize edilen ve haksız muamele gören düşünceler), zayıf ve dışa bağımlı sivil toplum, çevresel bozulma ve iklim değişikliklerin yanında ekonomik krizle etkili olmuştur. Bu koşullara yolsuzluk, iktidarın kötüye kullanılması, iç çekişme ve ordunun zayıf oluşu da eklenince istikrarsız bir devlet yapısı kaçınılmaz olmuştur. (United Nations, MINUSMA)

BMGK, 2100 (2013) sayılı kararla MINUSMA'yı Mali'de kurdu. Misyon siyasi süreci desteklemek için özellikle nüfus çoğunluğunu oluşturan şehir merkezleri başta olmak üzere iletişim altyapısını kurma, sivilleri koruma, insan hakları ihlallerini izleme, güvenli ve sağlıklı koşulların oluşturulması için güvenlikle ilgili bir dizi görevi yerine getirecektir. Misyonun hedefleri arasında; insani yardımın sağlanması ve yerinden edilmiş kişilerin iadesi, devlet otoritesinin sağlanması, özgür ve kapsayıcı barışçıl seçimlerin yapılması vardır. Misyon sahadaki görevini 14.926 personel ile devam ettirmektedir. (United Nations Peacekeeping, MINUSMA)

3.6.13. The African-led International Support Mission in the Central African Republic (MINUSCA) (Orta Afrika Cumhuriyeti'ndeki Afrika Liderliğindeki Uluslararası Destek Misyonu)

Orta Afrika Cumhuriyeti, 1960 senesinde Fransa'ya karşı verdiği bağımsızlık mücadelesini kazanarak bağımsız bir ülke olmuştur. Nüfusun çoğunluğunun Hristiyan olduğu ülkede, Müslümanların ağırlığını oluşturduğu Seleka (ittifak) adı verilen grup Mart 2013 tarihinde darbe yaparak ülke yönetimine el koymuş ve o tarihten itibaren zaten düzgün işlemeyen devlet sistemi çökme noktasına gelmiştir. Gittikçe kötüye giden anlaşmazlıklar Müslümanlar ve Hristiyanlar arasında iç savaşa dönüşmüştür. (Sala, 2014)

Çatışmaların şiddetinin artması üzerine BMGK, silahlı grupların silahsızlandırılması ve ülkede güvenlik ve istikrarın tekrar sağlanması amacıyla MINUSCA'nın kurulmasına 2149 (2014) sayılı kararıyla izin vermiştir. MINUSCA; insani yardımın kolaylaştırılması, insan haklarının geliştirilmesi ve korunması, adalet ve hukukun üstünlüğünün sağlanması için destek, silahsızlanma, yeniden entegrasyon gibi birçok görevi yapması hedefiyle oluşturulmuştur. Sahadaki görevini 14.094 personel ile devam ettirmektedir. (United Nations Peacekeeping, MINUSCA)

3.6.14. United Nations Mission for Justice Support in Haiti (MINUJUSTH) (Birleşmiş Milletler Haiti'de Adalet Desteği Misyonu)

Haiti'nin bağımsız bir hukuk devleti olması amacıyla kendi Ulusal Polis Gücü'nün geliştirilmesi ve insan haklarına saygılı bir devlet yapısına kavuşması amacıyla BMGK, Haiti'de MINUJUSTH'ı 2350 (2017) sayılı kararı ile hayata geçirmiştir. Haiti'de daha önce başlayan bir barış koruma misyonu olan Birleşmiş Milletler İstikrar Misyonunun (MINUSTAH) görevi sonlandırarak yerine Barışı Koruma Misyonlarının en yenisi olan MINUJUSTH kurmuştur. Misyon sahadaki görevini 1.180 personeli ile sürdürmektedir. (United Nations Peacekeeping, MINUJUSTH)

SONUÇ

Uluslararası sistemin işleyişini bir kurallar bütünü haline getirmeye çalışan BM sistemi de tarihsel arka planına bakıldığında yaşanan acı tecrübelerin tekrerr etmemesi gayesiyle kurulan bir örgüttür. Evrensel örgütlenmenin ilk örneği olan MC, uluslararası sistemin ana aktörü olan egemen devletlerin kendi aralarında oluşturdukları ve belirli kuralları olan hükümetlerarası bir organizasyondur. MC, kurulduğu dönem ve katılımcı azlığı gibi sebeplerle istenilen seviyede etkili olamamıştır. Evrensel örgütlenmenin ilk örneği olan MC organizasyonunun yapamadıkları ve hatalarından ders alınarak daha iyisini ve gelişmişini yapma iradesiyle, BM sistemi oluşturulmuştur. BM, dünyadaki ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel, eğitim, sağlık vb. insan yaşamını etkileyen birçok konuyu örgütün faaliyet alanına dahil ederek, MC'den daha kapsamlı bir yapı olarak dizayn edilmiştir.

BM kuruluş ve çalışma yöntemleri incelendiğinde, genel kurgu itibariyle idealist teorisyenlerin çizdiği çerçeveye uyumlu olarak tasarlandığı görülmektedir. BM Genel Kurulu bir yasama organı, BMGK'nin bir yürütme organı, Uluslararası Adalet Divanı'nın ise bir yargı organı olarak çalıştığı; uluslararası sorunların bu organların tek veya müşterek çalışması ile çözüldüğü küresel bir dünya düzeni ideali ile tasarlandığı görülmektedir.

BM, kuruluşunda 51 olan üye sayısını günümüzde dünya üzerinde bulunan egemen devletlerin neredeyse tamamını kapsayacak şekilde 193 üye sayısına çıkarmıştır. Evrensel bir örgüt olma hedefiyle yola çıkan örgütün bu hedefine ulaştığını söyleyebiliriz. Uluslararası sistemdeki merkezi otorite eksikliğinin kısmi bir istisnası olan örgüt, organları ve uzmanlık kuruluşlarının biri hariç resen hareket ederek bağlayıcı kararlar alamamaktadır. Bağlayıcı karar alma yetkisini ise örgütün kurucuları ve İkinci Dünya Savaşı'nın galiplerinin daimi üye olarak, ayrıcalıklı statüye sahip oldukları ana organ olan BMGK elde etmiştir.

BMGK'nin yapısı ve işleyişinin ise realist teorisyenlerin çizdikleri çerçeveye daha yakın olduğu söylenebilir. Güçlü ve etkin olanların, ortak hareket ettiği bir sistem olarak tasarlan BMGK'da daimi üyeler başat aktörler olarak düşünülmüştür. Uygulama örneklerini ele aldığımızda ise BMGK'nin daimi üyelerinin ortak hareket etmeleri durumunda etkili sonuçlar aldığı görülmektedir. Daimi üyelerden bir tanesinin bile herhangi bir sebeple çözüme yanaşmaması sistemi işlemez hale getirmektedir. Diğer bir sorun ise, daimi üyeler arasında çıkacak bir çatışma veya anlaşmazlığı çözecek bir yapı mevcut değildir.

Örgüt üyesi olsun veya olmasın bütün devletlerin uymak zorunda olduğu bağlayıcı kararları BMGK alabilmektedir. BMGK kuruluşu itibariyle tüm üyelerin içerisinde yer almadığı fakat aldığı kararlara uyma zorunluluğu olan, BM sisteminin en etkin organıdır. Bu ayrıcalıklı yapısı ve bağlayıcı karar alma yetkisi BMGK'yi, BM'nin merkezine taşımaktadır.

BMGK'nin uluslararası barış ve güvenliği sağlarken bağlı olduğu hukuksal mevzuata baktığımızda; BM Antlaşmanın V. Bölümünde BMGK'nin oluşumu, görevi ve yetkilerinin yanında oylama şekli ve çalışma usulleri belirlenmiştir. VI. ve VII. Bölümlerde ise uluslararası barış ve güvenlik için gerekli olan araçlar ve kullanım şekilleri açıklanmıştır. VII. Bölümde ise Bölgesel Örgütlerle işbirliğinin nasıl olacağı belirlenmiştir.

BM Antlaşmasında öngörülen bölgesel örgütlerle işbirliği sahada işlevsel olarak kullanılmıştır. Sorunların çokluğu ve karmaşıklığı bölgesel örgütlerle işbirliğini zorunlu kılmıştır. NATO, AB ve AU gibi örgütlerle uyum içinde hareket edilmesi oldukça fazla katkı sağlamıştır.

Antlaşmada ayrı bölümler olarak ele alınan, VI. ve VII. Bölümler ise birbirinin devamı niteliğindedir. Bu bölümlerden hangisinin önce veya hangilerinin kullanılacağına bir sınırlaması olmamakla birlikte kolay ve basit olandan başlayarak zor ve karmaşık olana doğru hiyerarşik bir sıralamanın olduğu söylenebilir. VI. Bölümde yer alan barışçıl çözüm yöntemleri ise her zaman ilk akla gelen, uygulanması kolay ve maliyeti düşük olan yöntemleri içerir. VII. Bölümde ise VI. Bölümde öngörülen metotların çalışmadığı ve geçersiz olduğu uyuşmazlıklar da

tarafların uymak zorunda olduğu bağlayıcı tedbirlerin alındığı, silahlı önlemlerinde seçenekler arasında olduğu zorlama tedbirlerin hukuki dayanaklarını içermektedir.

Uygulama da ise BM Antlaşmasında yer almamakla birlikte sahanın ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, BM Genel Sekreteri Dag Hammarskjöld tarafından geliştirilen ve VI. buçuk bölüm olarak adlandırılan Barışı Koruma operasyonları en sık ve etkin kullanılan yöntem olmuştur. Soğuk savaş dönemi sonunda 13 olan Barışı Koruma operasyonları günümüzde 71 sayısına ulaşmıştır. Bunlardan 16 tanesi halen görev yapmaktadır. VI. ve VII. Bölümün ortak karması diyebileceğimiz Barışı Koruma operasyonları, Genel Sekreter Yardımcısı başkanlığında Barışı Koruma Birimi (Department of Peacekeeping Operations) kurularak sistemli bir hale gelmiştir.

BM'nin uluslararası barış ve güvenliği sağlama araçları arasında en etkili yöntem diyebileceğimiz Barışı Koruma Operasyonları giderek daha sistemli hale gelmektedir. Uyuşmazlık ve sorunların en kestirme yoldan çözümlenmesinde sorunun taraflarının doğrudan diğer tarafların ise dolaylı olarak büyük kazançları vardır. Uyuşmazlıkların ve sorunların çözümünde bir sistematik geliştirilmesi uluslararası arenadaki belirsizliği kaldırmanın yanında gelecekteki sorunların çözümünde ortak yöntem ve metotlar geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Bazı uyuşmazlıkların çözümü yalnızca görüşmeler yoluyla sağlanabilirken, tarafların, uyuşmazlığın veya öngörülen önlemlerin içeriği başkaca bir seçeneğe fırsat tanımayabilir. Fakat uyuşmazlıkların çoğunun çözümü çeşitli yöntemlerin bir arada kullanılmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Gelişen teknoloji ve küreselleşen dünya düzeni sorunların çözümünde kullanılan çok çeşitli yol ve yöntemleri kafa karışıklığı olarak değil de birbirlerini tamamlayıcı unsurlar olarak görmekte fayda vardır. Kopenhag Okulu'nun öngördüğü realist ve liberal güvenlik önlemlerinin bir arada işletildiği çok boyutlu güvenlik yöntemlerine ihtiyaç vardır. Günümüzde sıklıkla hibrit savaşlardan (konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan savaş vasıtalarının bileşimi) söz edilmektedir.

Barışı Koruma operasyonlarının çalışma yöntemlerine baktığımızda ise, BM'nin yaşanan sorun ve anlaşmazlık deneyimlerinden hareket ederek; uluslararası barışın sağlanması için uyuşmazlıkların kriz veya çatışmaya dönüşmeden önlem

alınmasını öngören önleyici diplomasi (preventive diplomacy) ile başlayıp, anlaşmazlığı sona erdirme (peace making) veya anlaşmaya yanaşmayanları barışa zorlama (peace enforcement), sağlanan barışı koruma (peace keeping) ve kalıcı olabilmesi için barış şartlarını sağlama (peace building) yöntemlerini sırasıyla veya bir arada kullanarak çok boyutlu (multidimensional) diye tanımladığı sorunları, çok boyutlu barışı koruma hareketleri icra ederek çözmeyi amaçladığı görülmektedir.

BMGK çalışmalarının önündeki en büyük engelin veto yetkisi olduğu varsayımını incelediğimizde; özellikle Soğuk Savaş dönemi boyunca, ABD ve Sovyetler Birliği arasında büyük güç rekabeti yaşanmıştır. Rekabetin sonucu olarak 230'dan fazla veto yetkisine başvurulmuştur. BM kararlarının üçte birinin engellendiği bu dönemde örgütün işlevini yerine getirmekte zorlandığı görülmüştür. Uluslararası barış ve güvenlik sorunlarında bile daimi üyelerin veto yetkisini kullanmaktan çekinmedikleri ve tüm sistemi kilitleyebildikleri görülmektedir.

Savaşın galiplerinin tasarladıkları bir sistem olan BM sistemi, kuruluşundan bugüne birçok değişime sahne olmuştur. Savaşın mağlupları arasında olan Almanya ve Japonya'nın örgüte ekonomik destek sıralamasında ikinci ve üçüncü sıralarda yer almaları ve BMGK'nin daimi üyelerine katılabilecek devletler arasında ilk sıralarda gösterilmeleri kuruluşun günümüze şartların ve dengelerin değiştiğinin en önemli göstergesidir. Diğer bir taraftan ise kuruluşun günümüze geçen 73 yıllık sürede, daimi üyeler ve veto yetkilerinde hiçbir değişim olmamıştır. Yakın zamanda da değişimin yaşanacağı yönünde önemli bir işaret gözükmemektedir.

BM sisteminin reforma ihtiyaç duyduğu varsayımına baktığımızda ise; BM sisteminde küçük veya büyük, gerçekleştirilmesi planlanan her bir değişiklik BMGK'nin onayına muhtaçtır. Veto yetkisi ile birlikte ele alındığında BMGK'nin Birleşmiş Milletler sisteminin merkezinde olduğu gözlemlenmektedir. BMGK'nin onayından geçmeyen hiçbir değişiklik uygulamaya geçememektedir. BM sisteminin genelinde ihtiyaç duyulan reformun önündeki en büyük engelin BMGK'nin buna karşı mesafeli durmasıdır. Eğer BMGK yapısı ve işleyişi; mevcut yapısının aksine daha adil ve şeffaf bir yapıya dönüştürülebilir ise BM'nin genelinin duyduğu reformların da önü açılabilir.

Genel Kurul ve BMGK'nin yetki çatışması yaşadığı görülmektedir. Genel Kurul'un 1951 senesinde 498 sayılı karar ile BMGK'nin görevini yapamadığı gerekçesiyle “barış için birlik kararı” ile üye devletlere asker güçlerini BM komutasına vermeleri ve 500 sayılı karar ile de ambargo uygulanması Genel Kurul tarafından ilan edilerek uluslararası barış ve güvenliği sağlama görevini üstelendiği görülmüştür. UAD'ın 1962 yılında verdiği karar ve BM Antlaşmasında yer alan bağlayıcı karar alma yetkisini de göz önünde aldığımızda Genel Kurul'un BMGK kararlarının aksine inisiyatif kullandığını söyleyebiliriz.

Örgütün ana organlarından Sekretery'a'nın başı olan Genel Sekreterler'den Dag Hammarskjöld ve Kofi Annan gibi kişisel kabiliyetlerinde etkinliği artırdığı güzel örnekler mevcuttur. Genel Kurul'un “barış için birlik kararı” da göz önünde bulundurulduğunda Genel Sekreter ve Genel Kurul'un BM Antlaşmasında uluslararası barış ve güvenliği korumada görev tanımlarının genişletilmesine ihtiyaç vardır. Diğer ana organlardan olan UAD'ın ise Genel Kurulu'nun belirli bir çoğunlukla izin vermesi halinde BMGK'nin kararlarını uluslararası hukuk normlarına uyup uymadığını denetleyebilme yetkisi verilmelidir. ECOSOC'un ise uluslararası barış ve güvenlik için gerekli olan ekonomik yaptırımlarda görüş ve önerileri alınmalıdır. BM Antlaşması'nın uluslararası barış ve güvenliği koruma görev ve sorumluluğu yeniden yapılandırılmalıdır. BMGK'nin uluslararası barış ve güvenliği sağlarken etkin, adaletli ve şeffaf bir çalışma zorunluluğu hissedeceği bir mekanizma geliştirilerek, BM Antlaşması yeniden gözden geçirilmelidir.

BMGK'nin reformu için, uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden bir toptan savaş veya büyük bir kriz olmadığı sürece özellikle beş daimi üyenin ayrıcalıklı konumlarından vazgeçme olasılığı yoktur. BM sistemi de tarihsel arka planına bakıldığında yaşanan acı tecrübelerin tekrür etmemesi gayesiyle oluşturulmuştur. Dolayısıyla örgütün yapısal sorunlarını gidermek için büyük bir kriz veya savaş beklemesi kuruluş felsefesiyle tezat oluşturmaktadır.

BMGK özelinde BM'nin gerekli olup olmadığı sorusuna gelindiğinde ise; dünyanın herhangi bir bölgesinde ortaya çıkan uyuşmazlık veya sorun ilgili bölgeyle sınırlı kalmamaktadır. Ekonomik ve sosyal bir sorunun çözümü sadece tarafları değil tüm devletleri ve sistemi etkilemektedir. Bu da kaynakların etkin ve bir arada kullanılmasına olan ihtiyacı artırmaktadır. Ulusal güvenliğini korumak isteyen

egemen bir devletin ulusal güvenlik ve uluslararası güvenlik yöntemlerini bir arada işletmesi zorunluluğu doğmaktadır. Ulusal güvenliği ön planda tutup uluslararası güvenliğin gereklerini yerine getirmeyen devletler tam olarak kendilerini güvende hissedemezler. Terör, uyuşturucu, mülteci sorunu, salgın hastalıklar, kara para ve benzeri ekonomik sorunların yanına yeni problemler eklenmektedir. Teknolojinin getirdiği siber tehdit ve benzeri birçok sorun da yeni problemler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu ve benzeri önümüzde olan veya ilerde karşımıza çıkabilecek sayısız sorunun üstesinden en güçlü devletlerin bile sadece ulusal güvenlik yöntemlerini işleterek çözemeyecekleri karmaşık ve çok boyutlu problemler bulunmaktadır. Uluslararası güvenlik yöntemleri ise yapısal sorunların yanında güç siyaseti ve benzeri çıkar hesaplarının sonucu tek ve işleyen sistemli bir yapıya kavuşmamıştır. Ulusal güvenlik ve uluslararası güvenlik yöntemlerinden birini önceleyip diğerini arka planda bırakabileceğimiz kadar basit bir yapı karşımızda yoktur.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Arı, T. (2010). *Uluslararası İlişkilere Giriş*. Bursa: MKM Yayınları.

Arıboğan, D. Ü. (2004). *Uluslararası İlişkiler Düşüncesi*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.

Aslan, H. K., & Aslan, M. (2015). BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi: BM Reformu Çerçevesinde Küresel Düzeyde Sosyal ve Ekonomik Adalet Arayışı. N. D.-C.-H. (Ed) içinde, *BM: BM Sistemi ve Reformu* (s. 81-108). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Ata, F. K. (2014). Türkiye ve Birleşmiş Milletler. C. Ç. Nejat Doğan içinde, *Birleşmiş Milletler: BM Sistemi ve Reformu* (s. 259-285). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Bayraktutan, Y. (2010). *Global Ekonomide Bütünleşme Trendleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Birdişli, F. (2014). *Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik Kavram-Teori-Uygulama*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Bourantonis, D. (2005). *The History and Politics of UN Security Council Reform*. London: Routledge.

Bourne, M. (2014). *Understanding Security*. New York: Palgrave Macmillan Publishing.

Buzan, B. (1991, Temmuz). New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, Vol. 67, No. 3 , s. 431-451.

Buzan, B. (2009). *People, States & Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Colchester: ECPR Publishing.

Buzan, B. (2015). *Uluslararası İlişkilerde İngiliz Okulu*. (H. Özdemir, Çev.) İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.

Çakmak, C. (2014). BM Genel Kurulu: Anarşi, Küresel Yönetişim ve BM Genel Kurulu'nun Rolü. N. D.-C.-H. (Ed) içinde, *BM: BM Sistemi ve Reformu* (s. 13-33). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Çakmak, H. (2007). *Avrupa Güvenliği*. Ankara: Platin Yayınları.

Çalış, Ş., & Kan, K. (2006). BM, Uluslararası Örgütler ve Türkiye. Ş. Çalış, B. Akgün, & Ö. Kutlu içinde, *Uluslararası Örgütler ve Türkiye*. Konya: Çizgi Kitabevi.

- Dedeoğlu, B. (2008). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*. İstanbul: Yeni Yüzyıl Yayınları.
- Demirel, N. (2015). *BMGK ve Uluslararası Barışın Korunması*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Denk, E. (2015). *Uluslararası Örgütler Hukuku BM Sistemi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Dinan, D. (2009). *Avrupa Birliği Tarihi*. (H. Akay, Çev.) İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Eken, M. E. (2016). Feminizm, Maskülinite ve Uluslararası İlişkiler Teorisi:Uluslararası Siyasetin Toplumsal Cinsiyeti. R. Gözen içinde, *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (s. 443-492). İstanbul: İletişim.
- Erdağ, R. (2014). BM Genel Sekreterliği:BM Genel Sekreterliği'nin Birimleri, Bürokratik ve Siyasi Rolü. N. D.-C.-H. (Ed) içinde, *BM: BM Sistemi ve Reformu* (s. 109-129). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ergül, N. (2012). Yeni Güvenlik Anlayışı Kapsamında BM'in Rolü ve Uygulamaları,. A. SANDIKLI(Ed) içinde, *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri* (s. 165-211). İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Fraser, T. (2015). *Maintaining Peace and Security?: The United Nations in a Changing World*. London: Palgrave Published.
- Gaddis, J. L. (2008). *Soğuk Savaş Pazarlıklar, Casuslar, Yalanlar, Gerçekler*. (D. Cençiler, Çev.) İstanbul: Yapıkredi Yayınları.
- Gibson, S. (1991). *International Organizations, Constitutional Law and Human Rights*. London: Prager.
- Gözen, R. (2016). *Uluslararası İlişkiler Teorileri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Herring, E. (2007). Military Security. A. Collins içinde, *Contemporary Security Studies* (s. 130-145). New York: Oxford University Press.
- Jill, S., Lloyd, P., & Diez, T. (2010). *Introduction to International Relations Theory: Perspectives And Themes*. Harlow: Longman Publishing.
- Kay, S. (2012). *Global Security InThe First Century: The Quest for Power and the Search for Peace*,. London: Littlefiel Publishers.
- Kenar, N. (2005). *YUGOSLAVYA Yugoslavya Sorununun Ulusal ve Uluslararası Boyutu*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Keskin, F. (1998). *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karıma ve Birleşmiş Milletler*. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.

Krisch, N. (2008). The Security Council and the Great Powers. A. R. Vaughan Lowe içinde, *THE UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL AND WAR, The Evolution of Thought and Practice since 1945* (s. 133-153). New York: Oxford University Press Inc.

Kütükçü, M. A., & Erdal, S. (2011). *BM Güvenlik Konseyi Kararları(1946-1965)*. Konya: Mimoza Yayıncılık.

Lloyd, L. (2003). Philip Noel-Baker and Peace Through Law. D. Long, & P. Wilson içinde, *Thinkers of the twenty Year's Crisis* (s. 25-57). New York: Oxford University Press Inc.

Long, D. (2003). Conclusion: Inter-War Idealism, Liberal Internationalism, and Contemporary International Theory. D. Long, & P. Wilson içinde, *Thinkers of the twenty Year's Crisis* (s. 302-328). New York: Oxford University Press.

Macqueen, N. (2006). *Peacekeeping and the International System*. New York: Routledge Publishing.

Mengiler, Ö. (2005). *BM Çerçevesinde Uluslararası Uyuşmazlıkların Barışçı Çözümü*. Ankara: Platin Yayıncılık.

Morgenthau, H. (1970). *Uluslararası Politika* (Cilt 2). (B. Oran, & Ü. Oskay, Çev.) Türk Siyasi İlimler Derneği.

Mushakoji, K. (1997). Multilateralism in a Multicultural World: notes for a theory of occultation. W. R. Cox içinde, *The New Realism: Perspectives on Multilateralism and World Order* (s. 83-108). Tokyo: Springer.

Nye, S. J. (2005). *Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç*. (R. İ. Aydın, Çev.) Ankara: Elips Kitap.

Okur, M. A., & Övünç, O. H. (2016). Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Teori. R. Gözen içinde, *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (s. 291-324). İstanbul: İletişim.

Öğüt, S. (2014). *21.Yüzyılda Uluslararası Hukuk Çerçevesinde BM Güvenlik Konseyi'nin Yeniden Yapılandırılması*. İstanbul: On iki Levha Yayıncılık A.Ş.

Önal, M. (2010). Dünya Yurttaşlığı, Barış ve Kardeşlik Üzerine Düşünceler Immanuel Kant Örneği. İ. Serin içinde, *Eşitlik ve Kardeşlik* (s. 122-130). Bursa: Asa Yayınları.

Reppy, J. (1988). Global Problems and Common Security: Annals of Pugwash. J. Rotblat, & V. Goldanski. içinde Springer Yayınları.

Rich, P. (2003). Alfred Zimmern's Cautious Idealism: The League of Nations, International Education, and the Commonwealth. D. Long, & P. Wilson içinde,

Thinkers of the twenty Year's Crisis (s. 79-99). New York: Oxford University Press Inc.,.

Ripsman, M., & Paul, T. (2010). *Globalization and the National Security State*. New York: Oxford University Press.

Rosamond, B. (2000). *Theories of European Integration*. New York: Palgrave.

Sander, O. (2007). *Siyasi Tarih 1918-1994*. İstanbul: İmge Kitapevi.

Sandıklı, A., & Emeklier, B. (2011). 21'inci Yüzyılda Uluslararası Örgütlerin Güvenlik Yaklaşımları ve Balkanlar'ın Güvenliği. H. Çomak, & C. Sancatar içinde, *Uluslararası Balkan Kongresi*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.

Sievers, L., & Daws, S. (2014). *The Procedure of The UN Security Council*. New York: Oxford University Press.

Steans, J. ,.-A. (1991). *International Organizations, Constitutional Law and Human Rights*. New York: Preager Publishing.

Türker, H. (2007). *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*. Ankara: Nobel Yayınları.

Ülger, İ. K. (2008). *Avrupa Birliği Rehberi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Ülger, İ. K. (2002). *Avrupa Birliğinde Siyasal Bütünleşme Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikasının Oluşumu*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Ülger, İ. K. (2017). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD Büyük Stratejisinin Kapsam ve Sınırları. C. D. Akkuş içinde, *KÜRESEL VE BÜYÜK GÜÇLERİN STRATEJİLERİ GÜNCEL DEĞERLENDİRMELER* (s. 121-144). Ankara: Orion Kitabevi.

Vaughan, L., Roberts, A., Welsh, J., & Zaum, D. (2008). *The United Nations Security Council and War, The Evolution of Thought and Practice since 1945*. Oxford University.

Waltz, N. K. (2010). *Theory of International Politics*. New York: Waveland Press Inc.

Wilson, P. (2003). Leonard Woolf and International Government. D. Long, & P. Wilson içinde, *Thinkers of the twenty Year's Crisis* (s. 1-24). New York: Oxford University Press.

Yılmaz, M. E. (2013). *Savaş ve Uluslararası Sistem*. Bursa: Dora Yayıncılık.

Zaum, D. (2008). The Security Council, the General Assembly, and War: The Uniting for Peace Resolution. A. R. Vaughan Lowe içinde, *THE UNITED NATIONS*

SECURITY COUNCIL AND WAR, The Evolution of Thought and Practice since 1945 (s. 154-175). New York: Oxford University Press Inc.

Zhongyun, Z. (1998). Big Power Assurance of Peace Versus the Principle of Equality among All Nations. B. P. Nations içinde, *The Dumbarton Oaks Conversations and the United Nations*. Washington D. C.: Washington D. C. Library of Congress Cataloging-in-Publication Data.

Makaleler, Bildiriler ve Diğer Basılı Yayınlar

Akgül, N. S. (2015). Barış Çalışmaları: Başlangıçtan günümüze değişimi. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi, Cilt 3, Sayı 1* , 84-105.

Akipek, S. (2001). Birleşmiş Milletler örgütü denetiminde vesayet altında ülke bulunmaması, sömürgeciliğin de sonu anlamına mı geliyor? *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* , 1-10.

Brauch, H. G. (2008). Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü. *Uluslararası İlişkiler Dergisi* , 5 (18), 1-47.

İşyar, Ö. G. (2008). Günümüzde Uluslararası Güvenlik Stratejileri: Kavramsal Çerçeve ve Uygulama. *Akademik Bakış Dergisi* , 2 (3), 1-42.

Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research . *Journal of Peace Research, Vol. 6, No.3* , 167-191.

Karacasulu, N. (2007). Avrupa Entegrasyon Kuramları ve Sosyal İnşacı Yaklaşım. *Uluslararası Hukuk ve Politika* , 82-100.

Waewer, O. (2008). Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi. *Uluslararası İlişkiler* , 5 (8).

Williams, C. M. (2003). Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics. *International Studies Quarterly, Cilt:47, No:4* , 511-531.

Elektronik Kaynaklar

An Agenda for Peace(A/47/277). (tarih yok). Mart 10, 2017 tarihinde VII. Cooperation with regional arrangements and organizations: <http://www.un-documents.net/a47-277.htm> adresinden alındı

Annan, K. (2004). *A more secure world: Our shared responsibility, Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change*. Mayıs 5, 2017 tarihinde

United Nations:

http://www.un.org/en/peacebuilding/pdf/historical/hlp_more_secure_world.pdf
adresinden alındı

Arıboğan, D. Ü. (tarih yok). *Uluslararası Barış ve Güvenliğin Sağlanmasında Bir Araç Olarak BM ve Temel Sorunları*. Ocak 27, 2017 tarihinde
<http://www.21yyte.org/assets/uploads/files/128-149%20Deniz.pdf> adresinden alındı

Assessment of Member States' contributions to the United Nations Regular Budget for the Year 2015. (2015). 02 22, 2017 tarihinde
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=ST/ADM/SER.B/910
adresinden alındı

Bileşmiş Milletler. (1945). *BM Antlaşması*. Mayıs 07, 2017 tarihinde
<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/3-30.pdf> adresinden alındı

Birleşmiş Milletler. (2017). *31 ŞUBAT 2016 BM Barışı Koruma Raporu*. Mart 19, 2017 tarihinde <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/bnote0216.pdf>
adresinden alındı

Birleşmiş Milletler. (2017). *Genel Kurul Görev ve Yetkileri*. 02 14, 2017 tarihinde
<http://www.unicankara.org.tr/today/1.html> adresinden alındı

Birleşmiş Milletler. (1991). *Genel Kurul'un 1991 (XVIII) sayılı kararının metni*. 04 17, 2017 tarihinde <http://www.un.org/documents/ga/res/18/ares18.htm> adresinden
alındı

Birleşmiş Milletler. (1950). *Genel Kurul'un 498(V) sayılı kararının metni*. 04 17, 2017 tarihinde <http://www.un.org/documents/ga/res/5/ares5.htm> adresinden alındı

Birleşmiş Milletler. (1950). *Genel Kurul'un 500(V) sayılı kararının metni*. 04 17, 2017 tarihinde <http://www.un.org/documents/ga/res/5/ares5.htm> adresinden alındı

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi. (2012, Mayıs 15). *A/66/L.42/Rev.2 sayılı metin*. Şubat 10, 2017 tarihinde
<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/a%2066%20L42%20rev2.pdf> adresinden alındı

Birleşmiş Milletler. (tarih yok). *Güvenlik Konseyi Görev ve Yetkileri*. 01 11, 2017 tarihinde <http://www.unicankara.org.tr/today/1.html> adresinden alındı

Birleşmiş Milletler. (2003, Aralık). *Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations*. Ocak 04, 2017 tarihinde
http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/Peacekeeping-Handbook_UN_Dec2003.pdf adresinden alındı

Birleşmiş Milletler. (tarih yok). *San Francisco Conference*. 01 09, 2017 tarihinde <http://www.un.org/en/aboutun/history/1941-1950.shtml> adresinden alındı

Birleşmiş Milletler. (1950). *Security Council Resolutions*. Şubat 9, 2017 tarihinde [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/83\(1950\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/83(1950)) adresinden alındı

Birleşmiş Milletler. (1992, Haziran 17). *UN Documents Gathering a body of global agreements*. Mart 03, 2017 tarihinde An Agenda for Peace: <http://www.un-documents.net/a47-277.htm> adresinden alındı

Birleşmiş Milletler. (2006, Ağustos 11). *United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL)*. Şubat 11, 2017 tarihinde http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1701%282006%29 adresinden alındı

Birleşmiş Milletler. (2017). *United Nations Peacekeeping*. Nisan 02, 2017 tarihinde Peace and security, Peace enforcement: <http://www.un.org/en/peacekeeping/> adresinden alındı

Charter of the United Nations, I. Bölüm. (tarih yok). 03 15, 2017 tarihinde <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml> adresinden alındı

Charter of the United Nations, Giriş Bölümü. (tarih yok). 03 15, 2017 tarihinde <http://www.un.org/en/documents/charter/preamble.shtml> adresinden alındı

Filistin Meselesi ve Birleşmiş Milletler. (tarih yok). Aralık 3, 2017 tarihinde İlk Arap – İsrail savaşı, 1948-1949: <http://www.unicankara.org.tr/filistin/2.html> adresinden alındı

Hoffmann, W., & Arıyörük, A. (2005, Mayıs). *Security Council Reform Models: Models A and B, Italian (Regional) Proposal, Blue and Green Models and A New Model C*. Mart 10, 2017 tarihinde http://centerforunreform.org/sites/default/files/Special%20Paper%20No.%204_1.pdf adresinden alındı

Huntington, S. (1993). *Clash of Civilization*. Mayıs 5, 2017 tarihinde Foreign Affairs: <http://www.jstor.org/stable/20045621?origin=JSTOR-pdf> adresinden alındı

Japonya Dışişleri Bakanlığı. (2004, 9 21). *Ortak Basın Açıklaması*. 2 7, 2017 tarihinde Meeting of the Leaders of Brazil, Germany, India and Japan on UN Reform: <http://www.mofa.go.jp/policy/un/reform/joint0409.html> adresinden alındı

Karaağaçlı, D. (2011, Aralık 10). *Pakistan-Hindistan İlişkileri ve Keşmir Meselesi*. Aralık 5, 2017 tarihinde BİLGE ADAMLAR STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ: http://www.bilgesam.org/incele/80/-pakistan-hindistan-iliskileri-ve-kesmir-meselesi/#.WimLJ0pl_IU adresinden alındı

Minor, A. (2010). *Reform of the United Nations Security Council: A Rope of Sand*. 18, 2017 tarihinde http://digitalcollections.sit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1974&context=isp_collection adresinden alındı

Okhovat, S. (2001, Aralık). *The United Nations Security Council: Its Veto Power and Its Reform*. Ocak 12, 2017 tarihinde https://www.sydney.edu.au/arts/peace_conflict/docs/working_papers/UNSC_paper.pdf adresinden alındı

Razali, İ. (1997). *İsmael Razali'nin Planın metni*. 4 20, 2017 tarihinde https://www.globalpolicy.org/images/pdfs/Security_Council/Razali_Reform_Paper.pdf adresinden alındı

Sala, K. (2014, 03 09). *İç Savaşın Gölgesinde Orta Afrika Cumhuriyeti*. 05 01, 2018 tarihinde Akademik Perspektif: <http://akademikperspektif.com/2014/03/09/ic-savasin-golgesinde-orta-afrika-cumhuriyeti/> adresinden alındı

Security Council Resolutions. (1948, Temmuz 15). Aralık 2, 2017 tarihinde UNITED NATIONS Security Council Resolutions: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/54\(1948\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/54(1948)) adresinden alındı

Türk Dil Kurumu. (2017). *Genel Türkçe Sözlük*. Mayıs 5, 2017 tarihinde http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.590cb957674649.33650961 adresinden alındı

Uluslararası Barış ve Güvenlik, Bölgesel Örgütlerle İşbirliği. (tarih yok). Şubat 22, 2017 tarihinde <http://www.unicankara.org.tr>: <http://www.unicankara.org.tr/today/2.html> adresinden alındı

Uluslararası Adalet Divanı. (1962). *Uluslararası Adalet Divanı 1962 Danışma Görüşü*. 01 11, 2017 tarihinde Certain Expenses of the United Nations (Article 17 Paragraph 2): <http://www.icj-cij.org/docket/files/49/9317.pdf> adresinden alındı

Uluslararası Barış ve Güvenlik. (tarih yok). 04 25, 2018 tarihinde United Nations Today: <http://www.unicankara.org.tr/today/2.html> adresinden alındı

UNFICYP MANDATE. (tarih yok). NİSAN 1, 2018 tarihinde UNITED NATIONS PEACEKEEPING FORCE IN CYPRUS: <https://unficyp.unmissions.org/unficyp-mandate> adresinden alındı

Unitd Nations Peacekeeping, MINURSO. (tarih yok). 04 26, 2018 tarihinde United Nations: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minurso> adresinden alındı

Unitd Nations Peacekeeping, UNMIK. (tarih yok). 04 27, 2018 tarihinde United Nations: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmik> adresinden alındı

United Nations. (1950). *Genel Kurul'un 377(V) sayılı kararının metni*. 04 17, 2017 tarihinde <http://www.un.org/documents/ga/res/5/ares5.htm> adresinden alındı

United Nations Peacekeeping, MINUSCA. (tarih yok). 5 01, 2018 tarihinde United Nations: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minusca> adresinden alındı

United Nations Peacekeeping, MINUSMA. (tarih yok). 04 29, 2018 tarihinde United Nations: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minusma> adresinden alındı

United Nations Peacekeeping, Our History. (tarih yok). 05 01, 2018 tarihinde United Nations: <https://peacekeeping.un.org/en/our-history> adresinden alındı

United Nations Peacekeeping, UNAMID. (tarih yok). 04 27, 2018 tarihinde United Nations: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unamid> adresinden alındı

United Nations Peacekeeping, UNDOF. (tarih yok). 04 25, 2018 tarihinde United Nations: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/undof> adresinden alındı

United Nations Peacekeeping, UNIFIL. (tarih yok). 04 26, 2018 tarihinde United Nations: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unifil> adresinden alındı

United Nations Peacekeeping, UNISFA. (tarih yok). 04 27, 2018 tarihinde United Nations: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unisfa> adresinden alındı

United Nations Peacekeeping, UNMISS. (tarih yok). 04 28, 2018 tarihinde United Nations: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmiss> adresinden alındı

United Nations Peacekeeping, UNTSO. (tarih yok). 04 24, 2018 tarihinde United Nations: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/untso> adresinden alındı

United Nations Peacekeeping, MINUJUSTH. (tarih yok). Mayıs 01, 2018 tarihinde United Nations: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minujsth> adresinden alındı

United Nations Security Council. (2017). *Countries Elected Members of the Security Council*. Mayıs 9, 2017 tarihinde <http://www.un.org/en/sc/members/elected.asp> adresinden alındı

United Nations Security Council. (2017). *Not Elected Countries*. Mayıs 5, 2017 tarihinde <http://www.un.org/en/sc/members/notelected.asp> adresinden alındı

United Nations. (2008). *United Nations Peacekeeping Operations*. Mart 02, 2017 tarihinde Principles and Guidelines: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/capstone_eng.pdf adresinden alındı

United Nations, Department of Peacekeeping Operations. (tarih yok). Mart 11, 2017 tarihinde : www.un.org/en/peacekeeping/about/dpko/ adresinden alındı

United Nations, Main Organs. (tarih yok). Aralık 3, 2017 tarihinde Trusteeship Council: <http://www.un.org/en/sections/about-un/main-organs/index.html> adresinden alındı

United Nations, MINURSO. (tarih yok). 04 26, 2018 tarihinde United Nations: <https://minurso.unmissions.org/background> adresinden alındı

United Nations, MONUSCO. (tarih yok). 04 27, 2018 tarihinde United Nations: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/monusco> adresinden alındı

United Nations, Regular budget for 2018. (tarih yok). 01 31, 2018 tarihinde United Nations: <http://undocs.org/en/ST/ADM/SER.B/973> adresinden alındı

United Nations, UNAMID. (tarih yok). 04 27, 2018 tarihinde United Nations: <https://unamid.unmissions.org/unamid-mandate> adresinden alındı

United Nations, UNDOF. (tarih yok). 04 25, 2018 tarihinde United Nations: <https://undof.unmissions.org/background> adresinden alındı

United Nations, UNIFIL. (tarih yok). 04 26, 2018 tarihinde United Nations: <https://unifil.unmissions.org/unifil-background> adresinden alındı

United Nations, UNMIK. (tarih yok). 04 27, 2018 tarihinde United Nations: <https://unmik.unmissions.org/united-nations-resolution-1244> adresinden alındı

United Nations, UNMISS. (tarih yok). 04 28, 2018 tarihinde United Nations: <https://unmiss.unmissions.org/background> adresinden alındı

United Nations, UNMOGIP. (tarih yok). Aralık 3, 2017 tarihinde UNITED NATIONS: <https://unmogip.unmissions.org/background> adresinden alındı

United Nations, Veto list. (tarih yok). 04 24, 2018 tarihinde United Nations: <http://research.un.org/en/docs/sc/quick/> adresinden alındı

United Nations, MINUSMA. (tarih yok). 04 28, 2018 tarihinde United Nations: <https://minusma.unmissions.org/en/history> adresinden alındı

EKLER

EK-A Wilson İlkeleri

1. Tam bir açıklık içinde varılmış barış anlaşmalarından sonra hiçbir özel uluslararası anlaşmaya gidilmemeli ve diplomatik etkinlik her zaman içtenlikle ve kamuoyunun gözü önünde yürütülmelidir.
2. Denizlerin uluslararası sözleşmeler gereğince bütünüyle ya da kısmen kapatılabilmesi dışında, savaşta ve barışta karasuları dışındaki bütün denizlerde mutlak seyrüsefer serbestliği sağlanmalıdır.
3. Barışı onaylayan ve korumak için anlaşan ülkeler arasındaki bütün ekonomik engeller olabildiğince kaldırılmalı ve ticaretin eşitlik temelinde yürütülmesi sağlanmalıdır.
4. Her ülkede silah gücünün iç güvenliği sağlamaya yetecek en düşük düzeye indirilmesi için yeterli güvenceler karşılıklı olarak verilmelidir.
5. Sömürgelerin bütün talepleri serbest, açık görüşlü ve tümüyle tarafsız bir yaklaşımla ele alınmalı, bu tür egemenlik sorunlarının çözümünde ilgili halkların çıkarlarıyla egemenliği tartışılan devletin adil taleplerinin eşit ağırlık taşıması ilkesine kesinlikle uyulmalıdır.
6. Rusya İmparatorluğu'na ait bütün topraklardan yabancı askerler çekilmeli, Rusya'yı ilgilendiren bütün sorunlar, kendi siyasal gelişimini ve ulusal politikalarını bağımsızca belirlemesine olanak verecek biçimde dünyanın öbür uluslarının en uygun ve özgür işbirliğiyle çözülmeli, Rusya'nın kendi belirleyeceği kurumsal yapıyla özgür uluslar topluluğuna içtenlikle kabul edimesi, hatta gereksinim duyabileceği ya da isteyebileceği her türlü yardımın yapılması sağlanmalıdır. Gelecek birkaç ay içinde öbür ulusların Rusya'ya karşı tutumları iyi niyetlerinin, Rusya'nın gereksinimlerinin kendi çıkarlarından farklılığını kavrayıp kavramadıklarının ve bencillikten uzak, akıllı bir yaklaşımla onun sorunlarına yakınlık duyup duymadıklarının kesin göstergesi olacaktır.
7. Yabancı askerler Belçika'dan çekilmeli ve bu ülke hiçbir kısıtlama olmaksızın bütün öbür özgür ulusların sahip olduğu egemenlik haklarına yeniden kavuşmalıdır. Bunun gerçekleşmesi, ulusların birbirleriyle ilişkilerini düzenlemek amacıyla koydukları kurallara duydukları güvenin yeniden sağlanmasında en önemli rolü

oynayacaktır. Bu düzeltme yapılmadan uluslararası hukukun yapısı ve geçerliliği örselenmiş kalacaktır.

8. Bütün Fransız toprakları özgürlüğüne kavuşmalı ve işgal edilen kesimler geri verilmelidir. 1871'de Alsace-Lorraine konusunda Fransa'ya Prusya tarafından yapılan ve yaklaşık elli yıldır dünyada istikrarlı bir barışın kurulmasını önleyen haksızlık, herkesin çıkarlarına olan barışın yeniden sağlanabilmesi için düzeltilmelidir.

9. İtalya'nın sınırları, açıkça belirlenmiş ulusal sınırlar temelinde yeniden çizilmelidir.

10. Avusturya-Macaristan halklarının uluslararasındaki yeri korunmalı ve güvence altına alınmalı, bu halklara özerk gelişme olanağı tanınmalıdır.

11. Yabancı askerler Romanya, Sırbistan ve Karadağ'dan çekilmeli, işgal edilen topraklar geri verilmelidir. Sırbistan'a denize serbest ve güvenli çıkışı sağlanmalıdır. Çeşitli Balkan devletleri arasındaki ilişkiler tarihsel bağlılık ve ulusal sınırlar temelinde dostça görüşmeler yoluyla yürütülmelidir. Balkan devletlerinin siyasal ve ekonomik bağımsızlığıyla toprak bütünlüğüne ilişkin uluslararası güvenceler anlaşmada yer almalıdır.

12. Bugünkü Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Türk kesimlerine güvenli bir egemenlik tanınmalı, Türk yönetimindeki öbür uluslara da her türlü kuşkudan uzak yaşam güvenliğiyle özerk gelişmeleri için tam bir özgürlük sağlanmalıdır. Ayrıca Çanakkale Boğazı uluslararası güvencelerle gemilerin özgürce geçişine ve uluslararası ticarete daimi açık tutulmalıdır.

13. Polonyalıların yaşadığı tartışmasız olan toprakları içine alacak bağımsız bir Polonya devleti kurulmalı, bu devletin denize serbest ve güvenli çıkışı sağlanmalı, siyasal ve ekonomik bağımsızlığıyla toprak bütünlüğü de uluslararası sözleşmeyle güvence altına alınmalıdır.

14. Büyük küçük bütün devletlerin siyasal bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü konusunda karşılıklı güvence vermek üzere özel sözleşmelerle bütün ulusları içine alan bir birlik oluşturulmalıdır.

EK-B BM BMGK Geçici Üyeleri ve

Görev Yaptıkları Tarihler

(United Nations Security Council, 2017)

- Algeria :1968 – 1969 , 1988 – 1989 , 2004 – 2005
- Angola :2003 – 2004 , 2015 – 2016
- Argentina :1948 – 1949 , 1959 – 1960 , 1966 – 1967 , 1971 – 1972 , 1987 – 1988 , 1994 – 1995 , 1999 – 2000 , 2005 – 2006 , 2013 – 2014
- Australia :1946 – 1947 , 1956 – 1957 , 1973 – 1974 , 1985 – 1986 , 2013 – 2014
- Austria :1973 – 1974 , 1991 – 1992 , 2009 – 2010
- Azerbaijan :2012 – 2013
- Bahrain :1998 – 1999
- Bangladesh :1979 – 1980 , 2000 – 2001
- Belarus :1974 – 1975
- Belgium :1947 – 1948 , 1955 – 1956 , 1971 – 1972 , 1991 – 1992 , 2007 – 2008
- Benin :1976 – 1977 , 2004 – 2005
- Bolivia :1964 – 1965 , 1978 – 1979
- Bosnia and Herzegovina :2010 – 2011
- Botswana :1995 – 1996
- Brazil :1946 – 1947 , 1951 – 1952 , 1954 – 1955 , 1963 – 1964 , 1967 – 1968 , 1988 – 1989 , 1993 – 1994 , 1998 – 1999 , 2004 – 2005 , 2010 – 2011
- Bulgaria :1966 – 1967 , 1986 – 1987 , 2002 – 2003
- Burkina Faso :1984 – 1985 , 2008 – 2009
- Burundi :1970 – 1971
- Cabo Verde :1992 – 1993
- Cameroon :1974 – 1975 , 2002 – 2003
- Canada :1948 – 1949 , 1958 – 1959 , 1967 – 1968 , 1977 – 1978 , 1989 – 1990 , 1999 – 2000
- Ceylon (see Sri Lanka)
- Chad :2014 – 2015

- Chile :1952 – 1953 , 1961 – 1962 , 1996 – 1997 , 2003 – 2004 , 2014 – 2015
- China – Permanent Member
- Colombia :1947 – 1948 , 1953 – 1954 , 1957 – 1958 , 1969 – 1970 , 1989 – 1990 , 2001 – 2002 , 2011 – 2012
- Congo :1986 – 1987 , 2006 – 2007
- Costa Rica :1974 – 1975 , 1997 – 1998 , 2008 – 2009
- Côte d'Ivoire :1964 – 1965 , 1990 – 1991
- Croatia :2008 – 2009
- Cuba :1949 – 1950 , 1956 – 1957 , 1990 – 1991
- Czech Republic :1994 – 1995
- Czechoslovakia :1964 , 1978 – 1979
- Democratic Republic of the Congo :1982 – 1983 , 1990 – 1991
- Denmark :1953 – 1954 , 1967 – 1968 , 1985 – 1986 , 2005 – 2006
- Djibouti :1993 – 1994
- Ecuador :1950 – 1951 , 1960 – 1961 , 1991 – 1992
- Egypt :1946 , 1949 – 1950 , 1984 – 1985 , 1996 – 1997
- Ethiopia :1967 – 1968 , 1989 – 1990
- Finland :1969 – 1970 , 1989 – 1990
- France – Permanent Member
- Gabon :1978 – 1979 , 1998 – 1999 , 2010 – 2011
- Gambia :1998 – 1999
- German Democratic Republic (see Germany)
- Germany :1977 – 1978 , 1987 – 1988 , 1995 – 1996 , 2003 – 2004 , 2011 – 2012
- Ghana :1962 – 1963 , 1986 – 1987 , 2006 – 2007
- Greece :1952 – 1953 , 2005 – 2006
- Guatemala :2012 – 2013
- Guinea :1972 – 1973 , 2002 – 2003
- Guinea-Bissau :1996 – 1997
- Guyana :1975 – 1976 , 1982 – 1983
- Honduras :1995 – 1996
- Hungary :1968 – 1969 , 1992 – 1993
- India :1950 – 1951 , 1967 – 1968 , 1972 – 1973 , 1977 – 1978 , 1984 – 1985 , 1991 – 1992 , 2011 – 2012

- Indonesia :1973 – 1974 , 1995 – 1996 , 2007 – 2008
- Iran (Islamic Republic of) :1955 – 1956
- Iraq :1957 – 1958 , 1974 – 1975
- Ireland :1962 , 1981 – 1982 , 2001 – 2002
- Italy :1959 – 1960 , 1971 – 1972 , 1975 – 1976 , 1987 – 1988 , 1995 – 1996 , 2007 – 2008
- Ivory Coast (see Côte d'Ivoire)
- Jamaica :1979 – 1980 , 2000 – 2001
- Japan :1958 – 1959 , 1966 – 1967 , 1971 – 1972 , 1975 – 1976 , 1981 – 1982 , 1987 – 1988 , 1992 – 1993 , 1997 – 1998 , 2005 – 2006 , 2009 – 2010
- Jordan :1965 – 1966 , 1982 – 1983 , 2014 – 2015
- Kenya :1973 – 1974 , 1997 – 1998
- Kuwait :1978 – 1979
- Lebanon :1953 – 1954 , 2010 – 2011
- Liberia :1961
- Libyan Arab Jamahiriya :1976 – 1977 , 2008 – 2009
- Lithuania :2014 – 2015
- Luxembourg :2013 – 2014
- Madagascar :1985 – 1986
- Malaysia :1965 , 1989 – 1990 , 1999 – 2000 , 2015 – 2016
- Mali :1966 – 1967 , 2000 – 2001
- Malta :1983 – 1984
- Mauritania :1974 – 1975
- Mauritius :1977 – 1978 , 2001 – 2002
- Mexico :1946 , 1980 – 1981 , 2002 – 2003 , 2009 – 2010
- Morocco :1963 – 1964 , 1992 – 1993 , 2012 – 2013
- Namibia :1999 – 2000
- Nepal :1969 – 1970 , 1988 – 1989
- Netherlands :1946 , 1951 – 1952 , 1965 – 1966 , 1983 – 1984 , 1999 – 2000
- New Zealand :1954 – 1955 , 1966 , 1993 – 1994 , 2015 – 2016
- Nicaragua :1970 – 1971 , 1983 – 1984
- Niger :1980 – 1981

- Nigeria :1966 – 1967 , 1978 – 1979 , 1994 – 1995 , 2010 – 2011 , 2014 – 2015
- Norway :1949 – 1950 , 1963 – 1964 , 1979 – 1980 , 2001 – 2002
- Oman :1994 – 1995
- Pakistan :1952 – 1953 , 1968 – 1969 , 1976 – 1977 , 1983 – 1984 , 1993 – 1994 , 2003 – 2004 , 2012 – 2013
- Panama :1958 – 1959 , 1972 – 1973 , 1976 – 1977 , 1981 – 1982 , 2007 – 2008
- Paraguay :1968 – 1969
- Peru :1955 – 1956 , 1973 – 1974 , 1984 – 1985 , 2006 – 2007
- Philippines :1957 , 1963 , 1980 – 1981 , 2004 – 2005 ,
- Poland :1946 – 1947 , 1960 , 1970 – 1971 , 1982 – 1983 , 1996 – 1997
- Portugal :1979 – 1980 , 1997 – 1998 , 2011 – 2012
- Qatar :2006 – 2007
- Republic of Korea :1996 – 1997 , 2013 – 2014
- Romania :1962 , 1976 – 1977 , 1990 – 1991 , 2004 – 2005
- Russian Federation – Permanent Member
- Rwanda :1994 – 1995 , 2013 – 2014
- Saudi Arabia (declined to take the seat - see [A/68/599](#))
- Senegal :1968 – 1969 , 1988 – 1989
- Sierra Leone :1970 – 1971
- Singapore :2001 – 2002
- Slovakia :2006 – 2007
- Slovenia :1998 – 1999
- Somalia :1971 – 1972
- South Africa :2007 – 2008 , 2011 – 2012
- Spain :1969 – 1970 , 1981 – 1982 , 1993 – 1994 , 2003 – 2004 , 2015 – 2016
- Sri Lanka :1960 – 1961
- Sudan :1972 – 1973
- Sweden :1957 – 1958 , 1975 – 1976 , 1997 – 1998
- Syrian Arab Republic :1947 – 1948 , 1970 – 1971 , 2002 – 2003
- Thailand :1985 – 1986
- Togo :1982 – 1983 , 2012 – 2013
- Trinidad and Tobago :1985 – 1986

- Tunisia :1959 – 1960 , 1980 – 1981 , 2000 – 2001
- Turkey :1951 – 1952 , 1954 – 1955 , 1961 , 2009 – 2010
- Uganda :1966 , 1981 – 1982 , 2009 – 2010
- Ukraine :1948 – 1949 , 1984 – 1985 , 2000 – 2001
- Union of Soviet Socialist Republics (see Russian Federation)
- United Arab Emirates :1986 – 1987
- United Arab Republic :1961 – 1962
- United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland – Permanent Member
- United Republic of Tanzania :1975 – 1976 , 2005 – 2006
- United States of America – Permanent Member
- Uruguay :1965 – 1966
- Venezuela (Bolivarian Republic of) :1962 – 1963 , 1977 – 1978 , 1986 – 1987 , 1992 – 1993 , 2015 – 2016
- Viet Nam :2008 – 2009
- Yemen :1990 – 1991
- Yugoslavia :1950 – 1951 , 1956 , 1972 – 1973 , 1988 – 1989
- Zaire (see Democratic Republic of the Congo)
- Zambia :1969 – 1970 , 1979 – 1980 , 1987 – 1988
- Zimbabwe :1983 – 1984 , 1991 – 1992

EK-C BM BMGK Üyeliğine Hiç Seçilmeyen Üyeler
(United Nations Security Council, 2017)

- Afghanistan
- Albania
- Andorra
- Antigua and Barbuda
- Armenia
- Bahamas
- Barbados
- Belize
- Bhutan
- Brunei Darussalam
- Cambodia
- Central African Republic
- Comoros
- Cyprus
- Democratic People's Republic of Korea
- Dominica
- Dominican Republic
- El Salvador
- Equatorial Guinea
- Eritrea
- Estonia
- Fiji
- Georgia
- Grenada
- Haiti
- Iceland
- Israel
- Kazakhstan
- Kiribati
- Kyrgyzstan
- Lao People's Democratic Republic
- Latvia
- Lesotho

- Liechtenstein
- Malawi
- Maldives
- Marshall Islands
- Micronesia (Federated States of)
- Monaco
- Mongolia
- Montenegro
- Mozambique
- Myanmar
- Nauru
- Palau
- Papua New Guinea
- Republic of Moldova
- Saint Kitts and Nevis
- Saint Lucia
- Saint Vincent and the Grenadines
- Samoa
- San Marino
- Sao Tome and Principe
- Serbia
- Seychelles
- Solomon Islands
- South Sudan
- Suriname
- Swaziland
- Switzerland
- Tajikistan
- The former Yugoslav Republic of Macedonia
- Timor-Leste
- Tonga
- Turkmenistan
- Tuvalu
- Uzbekistan
- Vanuatu

ÖZGEÇMİŞ

1983 senesinde Isparta'nın Yalvaç ilçesinde doğmuştur. İlkokul öğrenimini Bağlarbaşı Köyü İlkokulu'nda tamamladıktan sonra Ortaokul öğrenimini 1997 senesinde İstanbul Bağcılar'da Uçanevler İlköğretim Okulu'nda tamamlayan Kutlu, lise öğrenimini 2000 senesinde Beylerbeyi Deniz Astsubay Hazırlama Okulu'nda tamamlamıştır. 2007 senesinde lisans eğitimini Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümünde tamamlayan Kutlu, yüksek lisansını Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Programında sürdürmektedir. Orta derecede İngilizce bilen Kutlu, 2001 senesinde Deniz Astsubayı olarak görev yapmaya başlamış olup halen Deniz Astsubayı olarak görevine devam etmektedir. Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütlere ilgi duymaktadır.